

PROGRESA ZIŅOJUMS
PAR LATVIJAS NACIONĀLĀS REFORMU PROGRAMMAS
„EIROPA 2020” STRATĒGIJAS KONTEKSTĀ
ĪSTENOŠANU

Rīga
2012.gada aprīlis

SATURA RĀDĪTĀJS

SAĪSINĀJUMI, MĒRVIENĪBAS UN NOSACĪTIE APZĪMĒJUMI.....	3
IEVADS	4
1. VIDĒJA TERMIŅA MAKROEKONOMISKAIS SCENĀRIJS.....	6
2. LATVIJAS NRP ĪSTENOŠANAS PROGRESA IZVĒRTĒJUMS.....	9
2.1. VISPĀRĒJS LATVIJAS NRP ĪSTENOŠANAS PROGRESA IZVĒRTĒJUMS	9
2.2. EIRO PLUS PAKTA SAISTĪBU IZPILDE	11
2.3. PADOMES REKOMENDĀCIJU IZPILDES GAITA	14
2.4. LATVIJAS NRP PRIORITĀRIE VIRZIENI 2012.-2013.GADĀ	22
3. POLITIKAS VIRZIENI	23
3.1. FINANŠU STABILITĀTE	23
3.1.1. <i>Ilgspējīga budžeta veidošana</i>	23
3.1.2. <i>Banku sektora stabilitātes nodrošināšana</i>	24
3.2. KONKURĒTSPĒJAS VEICINĀŠANA	26
3.2.1. <i>Uzņēmējdarbības vide un valsts pārvaldes modernizācija</i>	26
3.2.2. <i>Produktīvo investīciju un eksporta veicināšana</i>	31
3.2.3. <i>Inovācijas, pētniecība un attīstība</i>	34
3.2.4. <i>Informācijas un komunikāciju tehnoloģijas</i>	37
3.2.5. <i>Transporta un vides infrastruktūra</i>	39
3.3. NODARBINĀTĪBA	40
3.4. IZGLĪTĪBA	44
3.4.1. <i>Vispārējā izglītība</i>	44
3.4.2. <i>Vidējā profesionālā izglītība</i>	45
3.4.3. <i>Augstākā izglītība</i>	46
3.4.4. <i>Mūžizglītība</i>	49
3.5. CĪŅA AR NABADZĪBU, DEMOGRĀFIJAS IZĀICINĀJUMI UN VESELĪBAS AIZSARDZĪBA	50
3.5.1. <i>Nabadzības līmeņa mazināšana</i>	50
3.5.2. <i>Demogrāfijas izaicinājumi un veselības aizsardzība</i>	52
3.6. ENERĢĒTIKA UN KLIMATA PĀRMAIŅAS.....	54
3.6.1. <i>Energoefektivitātes veicināšana</i>	55
3.6.2. <i>Atjaunojamās enerģijas īpatsvara palielināšana</i>	56
3.6.3. <i>Siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšana</i>	58

SAĪSINĀJUMI, MĒRVIENTĪBAS UN NOSACĪTIE APZĪMĒJUMI

AE	atjaunojamā enerģija	KPFI	Klimata pārmaiņu finanšu instruments
AER	atjaunojamie energoresursi	LBAS	Latvijas Brīvo arodbiedrību savienība
AII	augstākās izglītības institūcija	LDDK	Latvijas Darba devēju konfederācija
ARTEMIS	kopuzņēmuma programma progresīvās pētniecības un tehnoloģijas iegultās intelīģences un sistēmu jomā	LGA	Latvijas Garantiju aģentūra
AS	akciju sabiedrība	LKZ	Latvijas konkurētspējas ziņojums
ASV	Amerikas Savienotās Valstis	LM	Labklājības ministrija
ĀM	Ārlietu ministrija	MK	Ministru kabinets
ĀTI	ārvalstu tiešās investīcijas	Mt	megatonna
CERT.LV	Informācijas tehnoloģiju drošības incidentu novēršanas institūcija	Mtoe	megatonna naftas ekvivalenta
CO ₂	oglekļa dioksīds	NAP	Nacionālais attīstības plāns
EIS	Elektronisko iepirkumu sistēma	NEP	nozaru ekspertu padome
EK	Eiropas Komisija	NRP	nacionālā reformu programma
EKS	Eiropas kontu sistēma	NVA	Nodarbinātības valsts aģentūra
EM	Ekonomikas ministrija	NVO	nevalstiskā organizācija
ERAF	Eiropas Reģionālās attīstības fonds	NVS	Neatkarīgo Valstu savienība
ES	Eiropas Savienība	PGK	pazemes gāzes krātuve
ESF	Eiropas Sociālais fonds	PLE	pilna laika ekvivalents
ETS	Emisijas kvotu tirdzniecības sistēma	PVN	pievienotās vērtības nodoklis
EUREKA	Eiropas mēroga programma tirgus orientēto rūpniecisko pētījumu veikšanai un inovācijām	R&D	pētniecība un attīstība (<i>research and development</i>)
EUROSTARS	starptautiska programma pētniecības darbu veicošo mazo un vidējo uzņēmumu atbalstam	SEG	siltumnīcefekta gāzes
FDL	Fiskālās disciplīnas likumprojekts	SIA	sabiedrība ar ierobežotu atbildību
FKTK	Finanšu un Kapitāla tirgus komisija	SM	Satiksmes ministrija
FM	Finanšu ministrija	TEN-T	Trans-Eiropas transporta tīkls
GMI	garantētais minimālais ienākums	TM	Tieslietu ministrija
IKP	iekšzemes kopprodukts	VARAM	Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija
IKT	informācijas un komunikāciju tehnoloģijas	VAS	valsts akciju sabiedrība
IT	informācijas tehnoloģijas	VDI	Valsts darba inspekcija
IUB	Iepirkumu uzraudzības birojs	VID	Valsts ieņēmumu dienests
IZM	Izglītības un zinātnes ministrija	VK	Valsts kanceleja
KM	Kultūras ministrija	VKD	valsts kapitāla daļa
		VM	Veselības ministrija
		ZM	Zemkopības ministrija

IEVADS

Latvijas nacionālā reformu programma „Eiropa 2020” stratēģijas īstenošanai¹ (turpmāk tekstā – Latvijas NRP) vienlaicīgi ar Latvijas konverģences programmu 2011.-2014.gadam² tika apstiprinātas Ministru kabinetā (turpmāk tekstā – MK) 2011.gada 26.aprīlī un iesniegtas Eiropas Komisijā (turpmāk tekstā – EK) 2011.gada 29.aprīlī. Latvijas NRP tika aprakstīts vidēja termiņa makroekonomiskais scenārijs, atspoguļoti galvenie Latvijas tautsaimniecības makro-strukturālie izaicinājumi (šķēršļi) un galvenie pasākumi 2011.-2013.gadam to novēršanai, kā arī Latvijas kvantitatīvie mērķi 2020.gadam „Eiropa 2020” stratēģijas kontekstā un galvenie pasākumi 2011.-2013.gadam to sasniegšanai.

Latvijas NRP un Latvijas Konverģences programma saskaņā ar Līgumu par Eiropas Savienības (turpmāk tekstā – ES) darbību, ir ES līmeņa ekonomiskās politikas koordinācijas un uzraudzības instrumenta sastāvdaļas (tā saucamā Eiropas Semestra³ ietvaros). ES līmenī tiek veikta abu programmu daudzpusējā uzraudzība (*multilateral surveillance*), balstoties uz kuru EK ir tiesības izteikt brīdinājumu (*policy warning*), ja kādas ES dalībvalsts ekonomiskā politika neatbilst ES Integrētajām vadlīnijām un ES līmenī nospraustajiem mērķiem.

Turklāt, jāņem vērā arī, ka 2011.gada 13.decembrī ir stājušies spēkā jauni ekonomiskās un fiskālās politikas uzraudzības noteikumi (tā saucamā „sešpaka”), kas sastāv no piecām regulām un vienas direktīvas⁴. Ar šo jauno noteikumu pieņemšanu ES, līdzās pārmērīgā budžeta deficīta procedūrai (*excessive deficit procedure*), tika izveidota arī makroekonomiskās nesabalansētības procedūra (*macroeconomic imbalances procedure*), kuras mērķis ir laicīgi identificēt (ar agrās brīdināšanas mehānisma (*alert mechanism*) izveidotā rādītāju saraksta (*scoreboard*) palīdzību) un koriģēt makroekonomiskās nesabalansētības (piemēram, lielu tekošā konta deficītu u.c.). Tā kā ES dalībvalstu nacionālās reformu programmas ir vērstas uz galveno strukturālo reformu īstenošanu, tās palīdz jau laicīgi novērst pārmērīgo budžeta deficītu un makroekonomisko nesabalansētību.

Nacionālajām reformu programmām ir arī saikne ar ES budžetu, jo daļa no pasākumiem tiek līdzfinansēta no ES budžeta. Latvijas NRP pasākumu īstenošanā liela loma ir ES fondu finansējumam.

Atbilstoši Līguma par ES darbību 121.pantam un 148.pantam, kā arī ņemot vērā ES Integrētās vadlīnijas⁵, Latvijas saistības 2011.gada 24.-25.marta Eiropadomē apstiprinātā Euro Plus pakta (*Euro Plus Pact*)⁶ ietvaros, ES Padomes rekomendācijas Latvijai⁷, 2011.gada 23.novembrī EK publicēto Ikgadējo izaugsmes ziņojumu 2012.gadam (*2012 Annual Growth Survey*)⁸, 2012.gada 1.-2.marta Eiropadomes secinājumus⁹, EK prasības attiecībā uz ES dalībvalstu nacionālo reformu programmu sagatavošanu¹⁰, Latvija ir sagatavojusi iesniegšanai

¹ Latvijas nacionālā reformu programma „Eiropa 2020” stratēģijas īstenošanai:
http://www.em.gov.lv/images/modules/items/LV_NRP_lat.pdf

² Latvijas Konverģences programma 2011.-2014.gadam:
<http://www.fm.gov.lv/files/files/AD6262091504001304339532127932.pdf>

³ Enhancing economic policy coordination for stability, growth and jobs – Tools for stronger EU economic governance, European Commission, COM(2010)367/2, 30.06.2010.

⁴ Surveillance of economic and fiscal policies: http://ec.europa.eu/economy_finance/economic_governance/index_en.htm

⁵ „Europe 2020: Integrated guidelines for the economic and employment policies of the Member States”, 06.05.2010., <http://ec.europa.eu/eu2020/pdf/Brochure%20Integrated%20Guidelines.pdf>

⁶ Euro Plus pakts, 2011.gada 24.-25.marta Eiropadomes secinājumi:
http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/ec/120296.pdf

⁷ ES Padomes rekomendācijas Latvijai, 2011.gada 12.jūlijs:
<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2011:215:0008:0009:LV:PDF>

⁸ Annual Growth Survey 2012, http://ec.europa.eu/europe2020/reaching-the-goals/monitoring-progress/annual-growth-surveys/index_en.htm

⁹ European Council conclusions, EUCO 4/12, March 2, 2012:
http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_Data/docs/pressdata/en/ec/128520.pdf

¹⁰ Eiropas Komisijas Ģenerālsekretariāta vēstule ES dalībvalstīm par Eiropas semestra īstenošanu 2012.gadā un vēstules pielikums, D(2011), Ref. Ares(2011)1300015, 02.12.2011.

EK *Progresā ziņojumu par Latvijas nacionālās reformu programmas „Eiropa 2020” stratēģijas kontekstā īstenošanu* (turpmāk tekstā – Progresā ziņojums par Latvijas NRP īstenošanu).

Progresā ziņojumu par Latvijas NRP īstenošanu sagatavoja darba grupa, kuras sastāvā darbojās Ārlietu ministrijas (turpmāk tekstā – ĀM), Ekonomikas ministrijas (turpmāk tekstā – EM), Finanšu ministrijas (turpmāk tekstā – FM), Izglītības un zinātnes ministrijas (turpmāk tekstā – IZM), Kultūras ministrijas (turpmāk tekstā – KM), Labklājības ministrijas (turpmāk tekstā – LM), Satiksmes ministrijas (turpmāk tekstā – SM), Tieslietu ministrijas (turpmāk tekstā – TM), Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas (turpmāk tekstā – VARAM), Zemkopības ministrijas (turpmāk tekstā – ZM), Pārresoru koordinācijas centra (turpmāk tekstā – PKC), Latvijas Darba devēju konfederācijas (turpmāk tekstā – LDDK), Latvijas Brīvo arodbiedrību savienības (turpmāk tekstā – LBAS), Latvijas Tirdzniecības un rūpniecības kameras (turpmāk tekstā – LTRK) un Latvijas Pašvaldību savienības (turpmāk tekstā – LPS) pārstāvji. Progresā ziņojuma par Latvijas NRP īstenošanu sagatavošanā tika saņemta informācija arī no Veselības ministrijas (turpmāk tekstā – VM), Valsts kancelejas (turpmāk tekstā – VK), Finanšu un Kapitāla tirgus komisijas (turpmāk tekstā – FKTK).

Jāatzīmē, ka jautājumi, kas ir saistīti ar Latvijas NRP kontekstā plānotām reformām un ar „Eiropa 2020” stratēģiju saistītiem jautājumiem, tiek regulāri apspriesti, iesaistot arī sociālo partneru un nevalstisko organizāciju pārstāvjus, piemēram, Ministru prezidenta vadītajā Reformu vadības grupā, Nacionālajā trīspusējās sadarbības padomē, Saeimā, vairākās starpministriju sanāksmēs (Latvijas NRP izstrādes darba grupā), Ekonomikas ministrijas izveidotajā Tautsaimniecības padomē (kuras sēdēs 2011.gada otrajā pusē tika apspriestas visas Latvijas NRP nodaļas), kā arī divpusējās sarunās ar EK (piemēram, 2012.gada 30.janvārī).

Progresā ziņojums par Latvijas NRP īstenošanu sastāv no 3 daļām. 1.daļā ir atjaunots Latvijas NRP aprakstītais vidēja termiņa makroekonomiskais scenārijs. 2.daļā – izvērtēts Latvijas NRP īstenošanas progress, īpaši akcentējot Eiro Plus pakta saistību un Padomes izteikto rekomendāciju izpildi. 3.daļā ir dots detalizētāks Latvijas NRP politikas virzienu apraksts, tai skaitā galvenie pasākumi 2012.-2013.gadam.

Visa skaitliskā informācija un dati, izņemot īpaši norādītos gadījumos, ir saņemti no Centrālās statistikas pārvaldes (turpmāk tekstā – CSP) vai ES statistikas biroja (*Eurostat*).

1. VIDĒJA TERMIŅA MAKROEKONOMISKAIS SCENĀRIJS

2011.gadā Latvijas tautsaimniecība turpināja atgūties no krīzes. Iekšzemes kopprodukts (turpmāk tekstā – IKP) 2011.gadā pieauga par 5,5%. Pieaugošie riski ārējos tirgos, īpaši eiro zonā, 2011.gada otrajā pusē nav būtiski ietekmējuši Latvijas ekonomiku. IKP arī 4.ceturksnī turpināja palielināties (par 1,1%, salīdzinot ar 3.ceturksni, pēc sezonāli izlīdzinātiem datiem).

Latvijas preču un pakalpojumu eksports turpina augt un ir galvenais izaugsmes dzinulis. Ienākumi no Latvijas preču eksporta 2011.gadā par 27,7% pārsniedza 2010.gada līmeni.

Saglabājoties pozitīvām tendencēm eksportā, turpina augt arī apstrādes rūpniecības ražošanas apjomi, kas 2011.gadā bija par 11,7% lielāki nekā gadu iepriekš. Ražošanas apjomi turpina palielināties gandrīz visās apstrādes rūpniecības nozarēs, lielāko ieguldījumu apstrādes rūpniecības izaugsmē nodrošina kokapstrāde, metālapstrāde un elektronisko ierīču, mašīnu un iekārtu ražošana. Kopumā apstrādes rūpniecības nozare nodrošināja vairāk nekā 1/4 no kopējās ekonomikas izaugsmes 2011.gadā. Ārējās tirdzniecības aktivitāšu pieaugums ir veicinājis arī transporta nozares izaugsmi par 8% 2011.gada laikā.

Ienākumu pieaugums no eksporta nodrošinājis arī uz iekšējo tirgu vērsto nozaru izaugsmi. Gada laikā tirdzniecības apjomi auguši par 8,7%, savukārt, būvniecības nozare, kas pēc apjomīgā krituma krīzes laikā 2011.gadā pieauga par 12,4 procentiem.

Līdz ar ekonomisko aktivitāšu palielināšanos, uzlabojas arī situācija darba tirgū. 2011.gada 4.ceturksnī, salīdzinot ar 2010.gada 4.ceturksni, nodarbināto iedzīvotāju skaits palielinājās par 3,7% jeb 35,6 tūkstošiem. Saskaņā ar darbaspēka apsekojuma datiem, bezdarba līmenis 2011.gada 4.ceturksnī samazinājās līdz 14,3%, kas ir par 2,6 procentpunktiem mazāk nekā pirms gada.

1.tabula

Makroekonomiskais scenārijs vidējam termiņam

	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Iekšzemes kopprodukts (IKP), milj. latu	12739	14161	14690	15537	16477	17478
pieaugums faktiskajās cenās, %	-2,5	11,2	3,7	5,8	6,0	6,1
pieaugums salīdzināmās cenās, %	-0,3	5,5	2,0	3,7	4,0	4,0
IKP deflators (gads pret gadu), %	-2,2	5,4	1,7	2,0	2,0	2,0
Patēriņa cenu indekss (gads pret gadu), %	-1,1	4,4	2,6	2,0	2,0	2,0
Nodarbinātība, tūkst. iedzīvotāju	940,9	970,5	977,4	988,1	999,6	1011,7
Bezdarba līmenis, % (15-74 gadu vecuma grupā)	18,7	15,4	14,1	13,3	12,1	10,7
Preču un pakalpojumu eksports, milj. latu	6853,4	8399,7	8829,3	9399,1	10056,2	10730,4
pieaugums salīdzināmās cenās, %	11,5	12,6	3,8	5,4	5,9	5,6
Preču un pakalpojumu imports, milj. latu	7034,9	8946,3	9575,6	10229,8	10947,5	11696,3
pieaugums salīdzināmās cenās, %	11,5	20,7	5,1	5,8	6,0	5,8
Potenciālā IKP pieaugums	-3,6	-1,0	1,4	2,8	3,6	3,9
ieguldījums:						
- nodarbinātības	-2,0	-1,0	-0,1	0,4	0,6	0,6
- kapitāla	-0,2	0,2	0,7	0,8	1,0	1,1
- kopējās ražošanas faktoru produktivitātes	-1,4	-0,2	0,8	1,6	2,0	2,2
Starpība starp faktisko un potenciālo IKP (% no potenciālā IKP)	-6,8	-0,7	-0,2	0,7	1,1	1,1

Nodarbinātības palielinājums un pakāpenisks darba samaksas kāpums sekmē privātā patēriņa palielinājumu (par 4,4 % 2011.gadā). Saistībā ar ES struktūrfondu apguvi, tajā skaitā

valsts ieguldījumiem infrastruktūrā un uzņēmumu investīcijām ražošanas iekārtās, strauji aug investīcijas. 2011.gadā investīcijas gandrīz par 25% pārsniedza iepriekšējā gada līmeni. Turklāt straujāk pieaug tieši produktīvās investīcijas – 2011.gadā jau gandrīz puse no nefinanšu investīcijām tika ieguldītas rūpniecības un transporta nozarēs.

Latvijas tautsaimniecības turpmākā attīstība joprojām būs cieši saistīta ar eksporta iespējām, tāpēc lielākais Latvijas izaugsmes risks saistīts ar globālās ekonomikas attīstību. Pasliktinoties ārējai videi, var samazināties pieprasījums pēc Latvijas eksporta, bet pagaidām vēl vajais iekšējais pieprasījums neļaus kompensēt ārējā pieprasījuma pieauguma tempu mazināšanos. Lai arī 2011.gadā izaugsme bijusi straujāka nekā prognozēts iepriekš un 2012.gads sācies ar pozitīvām tendencēm mazumtirdzniecībā, rūpniecībā un nodokļu ieņēmumos, joprojām saglabājas būtiski ārējās vides riski. Eiropas Centrālās bankas sniegtais trīs gadu likviditātes atbalsts banku sektoram, budžeta konsolidācijas pasākumi Itālijā un Spānijā, kā arī Grieķijas parāda restrukturizācija ir ļāvusi stabilizēt situāciju eirozonā. Tomēr jāņem vērā, ka ekonomiskā aktivitāte kopumā ES ir zema un 2012.gadā eirozonā tiek prognozēta recesija. Ņemot vērā situāciju eirozonā un citus globālās izaugsmes riskus, Latvijas tautsaimniecības izaugsme 2012.gadā tiek prognozēta 2% apmērā.

Vidēja termiņa makroekonomiskās attīstības scenārijs veidots uz konservatīviem pieņēmumiem par ārējās vides attīstību. Makroekonomiskās attīstības scenārijs ir balstīts uz pieņēmumu par pasaules izaugsmes tempu samazināšanos 2012.gada pirmajos divos ceturkšņos, kam sekos atgriešanās pie iepriekšējiem izaugsmes tempiem. Tā rezultātā, negatīvā ietekme uz Latvijas izaugsmes tempiem būs īslaicīga, un turpmākajos gados ekonomikas izaugsmes tempi atgriezīsies pie to potenciālā līmeņa 4% apmērā. Scenārijs paredz, ka eirozonas valstu valdības spēš veiksmīgi atrisināt valstu parādu krīzi. Makroekonomiskā attīstības scenārijā ir izmantoti EK ārējās vides pieņēmumi.

Galvenie pieņēmumi vidēja termiņa makroekonomiskajam scenārijam ir šādi:

- Latvijas eksporta pieaugums kļūs mērenāks. 2012.gadā, palēninoties eksporta izaugsmei, arī tā pozitīvais efekts uz tautsaimniecību kopumā var mazināties, tāpēc 2012.gadā nav sagaidāms būtisks iekšējā pieprasījuma pieaugums. Patēriņa kāpumu ierobežos relatīvi augstais bezdarba līmenis, kā arī joprojām lielās mājsaimniecību parādsaistības. Sabiedriskais patēriņš, ņemot vērā noteiktos budžeta deficīta griestus, vidējā termiņā pieaugs lēni;
- straujāku privātā patēriņa pieaugumu vidējā termiņā ierobežos salīdzinoši lēnie algu un nodarbinātības pieauguma tempi, kā arī augstie mājsaimniecību saistību apjomi. Tāpat nav sagaidāma būtiska kreditēšanas atjaunošanās, kas ļautu patēriņam augt straujāk, nekā ieņēmumiem;
- investīciju dinamiku ietekmēs komercbanku piesardzīgā kreditēšanas politika, kā arī privātā sektora investīcijas noteiks uzņēmēju nogaidošais noskaņojums attiecībā uz nākotnes perspektīvām. Scenārijs gan paredz, ka vidējā termiņā, investīcijas kļūs par vienu no izaugsmes avotiem, kaut arī kopējais investīciju apjoms saglabāsies zemā līmenī. Investīciju nepieciešamību nosaka ražošanas jaudu noslodze, kas šobrīd strauji tuvojas pirmskrīzes līmenim. Investīciju piesaisti vidējā termiņā veicinās zemās vienas vienības darba spēka izmaksas, kā arī veiksmīga budžeta deficīta samazināšana;
- vidējā termiņā nav sagaidāms straujš nodarbinātības pieaugums, jo izaugsmi lielākoties nodrošinās produktivitātes pieaugums, kas būs svarīgs konkurētspējas nosacījums. Krīzes periodā pieauga bezdarbs un pašlaik pastāv salīdzinoši augsts strukturālā bezdarba risks, kura samazināšanai var būt nepieciešami papildus līdzekļu ieguldījumi darbaspēka pārkvalifikācijā;
- līdz 2014.gadam algu izmaiņas lielā mērā noteiks produktivitātes pieaugums tirgojamās (t.i. uz eksportu vērstās) nozarēs. Bezdarbam saglabājoties augstā līmenī, algu pieaugumu vidējā termiņā noteiks izmaiņas produktivitātē;

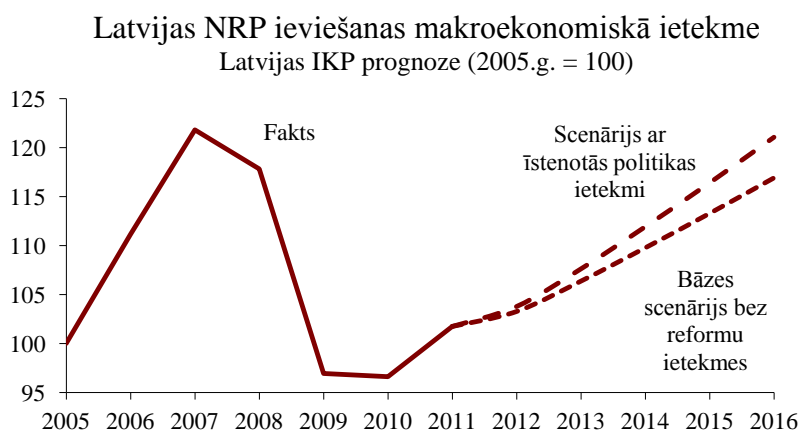
- inflācijas līmeņa paaugstināšanos īstermiņā lielā mērā noteiks pārtikas un energoresursu cenu tendences pasaulē. Vidējā termiņā patēriņa cenu pieaugumu ierobežos joprojām vājais iekšzemes pieprasījums, un ekonomiskā izaugsme būs ar mērenu inflācijas līmeni, kas raksturīgs sabalansētai izaugsmei.

Latvijas nacionālās reformu programmas ietekmes izvērtējums vidējam termiņam

Laika periodā no 2011.gada līdz 2013.gadam Latvijas NRP iekļautajiem pasākumiem būs tieša ietekme uz Latvijas tautsaimniecību. To noteiks publiskais finansējums, kas galvenokārt saistīts ar valsts investīcijām infrastruktūrā, kā arī tiešo atbalstu uzņēmējiem (pamatā ar ES fondu izmantošanu).

Programmā iekļauto pasākumu kopējais finansējums 2011.-2013.gadam ir nedaudz vairāk par 2 miljardiem latu. Valsts īstenotā politika veicinās investīciju un privātā patēriņa palielinājumu, kas ietekmēs IKP pieaugumu ik gadu par 1,5 procentiem.

1.attēls

Vidējā termiņā (2014.-2015.gads) ietekme uz IKP ir saistāma ar atbilstošu potenciālā IKP izmaiņām.

2. LATVIJAS NRP ĪSTENOŠANAS PROGRESA IZVĒRTĒJUMS

2.1. Vispārējs Latvijas NRP īstenošanas progress izvērtējums

Kopš Latvijas NRP apstiprināšanas 2011.gada pavasarī, Latvijas tautsaimniecības izaugsmes tempi ir bijuši straujāki nekā iepriekš tika prognozēti. Tā, IKP 2011.gadā pieauga par 5,5% (makroekonomiskā scenārijā prognozēti 3,3% pieaugums), nodarbināto skaits – par 3,1% (tika prognozēti – 1,5%), savukārt bezdarba līmenis samazinājās no 18,7% 2010.gadā līdz 15,4% 2011.gadā (tika prognozēti – 16,4%).

Turklāt būtiski, ka tautsaimniecība ir ne vien augusi, bet valdība ir arī spējusi īstenot strukturālas izmaiņas ekonomikā un sakārtot valsts finanses ilgtermiņīgākā virzienā. Pēdējos gados par ekonomikas dzinēj spēku ir kļuvis eksports. Preču un pakalpojumu eksporta apjomi pašlaik ir sasnieguši vēsturiski augstāko līmeni. Eksporta pieaugums ir saistīts ar ārējā pieprasījuma pieaugumu, kā arī Latvijas ražotāju konkurētspējas palielināšanos, kas ir panākta gan uz darbaspēka izmaksu samazināšanās, gan uz produktivitātes palielinājuma rēķina.

Vienlaikus jāatzīst, ka diemžēl ne visi iedzīvotāji ir jau sajutuši mērenās ekonomiskās izaugsmes augļus, kuras lielāko efektu var vērot ražošanas sektorā. 2011.gadā turpinājās emigrācijas tendences, bezdarba līmenis, lai arī samazinājās, tomēr joprojām saglabājās salīdzinoši augsts.

Jāatzīmē, ka 2011.gada beigās sekmīgi tika noslēgta trīs gadus ilgā starptautiskā aizdevuma programma. Tās apjoms Latvijai tika plānots 7,5 miljardu eiro apmērā. Ņemot vērā, ka valsts ekonomiskā un finanšu situācija uzlabojās, Latvijai nebija nepieciešams pilnā apmērā saņemt aizdevuma pieejamo finansējumu. Latvija ir izmantojusi 4,4 miljardus eiro.

Starptautiskās aizdevuma programmas ietvaros Latvija ir nodrošinājusi pamatu ilgtermiņīgās fiskālās disciplīnas īstenošanai. Lai ievērotu izvirzītos budžeta deficīta mērķus, kopš 2008.gada ir veikta budžeta konsolidācija 2,3 miljardu latu apmērā ar fiskālo ietekmi 17% apmērā no IKP, t.sk. gan samazinot izdevumus, gan palielinot ieņēmumus. Starptautiskās aizdevuma programmas izpildes laikā ir veikta valsts pārvaldes izdevumu struktūras uzlabošana, nozīmīga valsts pārvaldē strādājošo skaita un darba algas samazināšana, kā arī sociālās drošības tīkla pasākumu efektīvizācija.

Veicot budžeta konsolidāciju, tika veiktas izmaiņas nodokļos, tomēr nodokļu slogs pret IKP nepieauga. Tika ieviesti stimuli uzņēmējdarbībai un nodarbinātībai – uzņēmuma ienākuma nodokļa atvieglojumi, mikrouzņēmumu nodoklis, ātrākas pievienotās vērtības nodokļa atmaksas u.c. Pēc programmas pabeigšanas galvenais nodokļu politikas uzsvars ir darbaspēka nodokļu samazināšana.

Latvija 2011.gada jūnijā un 2012.gada februārī veiksmīgi atgriezās starptautiskajos finanšu tirgos, attiecīgi emitējot desmit gadu obligācijas 500 miljonu un piecu gadu obligācijas 1 miljarda ASV dolāru vērtībā. Ar šīm emisijām apliecināta Latvijas spēja patstāvīgi finansēt budžeta vajadzības un ir ielikts drošs pamats aizņēmumu sekmīgai pārfinansēšanai turpmākajos gados publiskajos finanšu un kapitāla tirgos.

Latvijas NRP ir atspoguļoti Latvijas kvantitatīvie mērķi 2020. gadam „Eiropa 2020” stratēģijas kontekstā (turpmāk tekstā – Latvijas kvantitatīvie mērķi), kuri tika noteikti, ņemot vērā Latvijas tautsaimniecības attīstības scenāriju vidēja termiņa periodam, kā arī Latvijas ilgtermiņīgās attīstības stratēģijas *Latvija 2030* mērķus.

Saskaņā ar Latvijas kvantitatīvajiem mērķiem ir paredzēti līdz 2020.gadam sasniegt nodarbinātības līmeni 73%, palielināt ieguldījumus pētniecībā un attīstībā līdz 1,5% no IKP, palielināt augstākās izglītības ieguvušo personu īpatsvaru līdz 34-36%, samazināt skolu nepabeigušo jauniešu īpatsvaru līdz 13,4%, samazināt nabadzības riskam pakļauto personu īpatsvaru līdz 21%, palielināt atjaunojamās enerģijas īpatsvaru bruto enerģijas patēriņā līdz 40% u.c.

Veiksmīga Latvijas kvantitatīvo mērķu sasniegšana ir atkarīga no vairākiem nosacījumiem:

- kopējās tautsaimniecības izaugsmes;
- demogrāfiskām tendencēm, kuras saskaņā ar prognozēm nebūs labvēlīgas. Latvijas iedzīvotāju skaits līdz 2020. gadam darbības vecumā turpinās samazināties;
- Latvijas budžeta iespējām, kuras līdz 2015. gadam būs ļoti ierobežotas, ko nosaka noteiktie budžeta deficīta mērķi;
- iespējamā ES atbalsta, t.sk. ES fondu atbalsta jaunās ES finanšu perspektīvas ietvaros pēc 2013. gada. Te ir īpaši jāmin Kohēzijas politikas atbalsts mazāk attīstīto ES dalībvalstu un reģionu konverģencei, kā arī jautājuma risināšana ES līmenī attiecībā uz līdzvērtīgas konkurences nosacījumu nodrošināšanu visiem ES lauksaimniekiem.

Gadu pēc Latvijas kvantitatīvo mērķu pieņemšanas un situācijā, kad ir pieejami tikai atsevišķi statistikas dati par 2011. gadu, ir iespējams izdarīt tikai ļoti vispārīgus secinājumus par to izpildes gaitu. Pateicoties ekonomikas atlabšanai, nodarbinātības līmeņa rādītāju ir izdevies uzlabot no 65% 2010. gadā līdz 67,1% 2011. gadā. Kopumā no makroekonomiskās situācijas attīstības var izdarīt secinājumu, ka šobrīd nav iemesla pārskatīt Latvijas NRP noteiktos mērķus¹¹.

Latvijas NRP tika identificēti galvenie *Latvijas makro-strukturālie izaicinājumi/šķēršļi (bottlenecks)* izaugsmei un nodarbinātībai, un tie ir:

- pārmērīgā budžeta deficīta samazināšana;
- labi funkcionējoša un stabila finanšu sektora nodrošināšana, ņemot vērā augstās privātā sektora parādsaistības;
- sabalansētas tautsaimniecības attīstības nodrošināšana, veicinot tirgojamo nozaru attīstību un ceļot produktivitāti;
- strukturālā bezdarba mazināšana, nodrošinot labāku kvalifikācijas un prasmju atbilstību darba tirgus prasībām;
- uzņēmējdarbības vides uzlabošana, efektīva ES fondu izmantošana, uzņēmumu pieejas finansēm nodrošināšana ar mērķi atbalstīt produktīvās investīcijas.

Gada laikā kopš Latvijas NRP pieņemšanas ir panākts labs progress vairāku augstāk minēto makro-strukturālo izaicinājumu/šķēršļu (*bottlenecks*) pārvarēšanā.

Vispārējais valdības budžeta deficīts 2011. gadā bija 3,5% pēc Eiropas kontu sistēmas'95 (turpmāk tekstā – EKS'95) metodoloģijas, kas ir krietni zemāks par 2011. gadam nosprausto budžeta deficīta mērķi – sākotnēji budžeta deficīta mērķis 2011. gadam tika noteikts 6% apmērā no IKP, taču veicot 2011. gada budžeta grozījumus 2011. gada aprīlī, budžeta deficīts tika noteikts 4,5% apmērā no IKP.

Lai arī parādu līmenis joprojām Latvijā saglabājas augsts, tomēr kopumā kredīti rezidentiem ar maksājumu kavējumiem virs 90 dienām sarūk (par 16% 2011. gadā, salīdzinot ar 2010. gadu). Bankas ir spējušas palielināt kapitāla pietiekamības līmeni.

Ir vērojamas pozitīvas tendences sabalansētākas tautsaimniecības attīstības nodrošināšanā. Latvijas ekonomika pamazām pārkārtojas uz ilgtspējīgu attīstības modeli, kurā galvenais attīstības dzinējspēks ir eksports, spēja konkurēt iekšējos un ārējos produktu tirgos, kā arī būt konkurētspējīgiem kapitāla piesaistē, lai kāpinātu Latvijas ražīgo potenciālu. Par to liecina apstrādes rūpniecības īpatsvara pieaugums kopējā pievienotajā vērtībā, kas ir pieaudzis no 13,4% 2010. gadā līdz 14,1% 2011. gadā.

Lai arī joprojām saglabājas augsts strukturālā bezdarba risks, tomēr arī šeit ir vērojamas pozitīvas tendences. Tā, ilgstošo bezdarbnieku skaits 2011. gada 4. ceturksnī bija sarucis par 20%, salīdzinot ar 2010. gada 4. ceturksni. Arī jauniešu bezdarba līmenis šajā laika periodā bija samazinājies par 4,4 procentpunktiem.

---

¹¹ Detalizētāks Latvijas kvantitatīvo mērķu izklāsts ir dots pie atbilstošo politikas jomu apraksta 3. nodaļā.

Uzņēmējdarbības vides uzlabošanā Latvijā ir sasniegts ievērojams progress – Pasaules Bankas *Doing Business* 2012.gada pētījumā Latvijas novērtējums uzlabojies par 10 vietām: Latvija no 31.vietas (*Doing Business* 2011.gadam) pakāpusies uz 21.vietu (*Doing Business* 2012.gadam) starp 183 pasaules valstīm. Uzņēmējiem labvēlīgas vides novērtējumā Latvija atrodas 7.vietā starp ES dalībvalstīm.

Pārsvārā Latvijas NRP pasākumi tiek īstenoti atbilstoši plānotajam grafikam. Šobrīd dažādās stadijās atrodas vairāki normatīvie akti vai aktivitātes, kurām ir liela ietekme uz situācijas maiņu atsevišķajās jomās pēc to pieņemšanas MK un/vai Saeimā, piemēram:

- *Fiskālās disciplīnas likumprojekts* (ir beigusies priekšlikumu iesniegšana likumprojekta tālākai izskatīšanai Saeimā 2.lasījumā);
- *Grozījumi likumā „Par valsts pensijām”*, kas paredz pensionēšanās vecuma un minimālā apdrošināšanas stāža paaugstināšanu (2012.gada 27.martā atbalstīti MK un 2012.gada 19.aprīlī atbalstīti Saeimā 1.lasījumā);
- *Likumprojekts „Būvniecības likums”* (atrodas Saeimā uz 2.lasījumu);
- *Grozījumi Finanšu instrumentu tirgus likumā, Gada pārskatu likumā un Komerclikumā*, ar kuriem tiek uzlabota investoru tiesību aizsardzība (atrodas Saeimā uz 2.lasījumu);
- *Grozījumi Zinātniskās darbības likumā*, kas paredz piešķirt zinātniskajiem institūtiem tiesības brīvi rīkoties (t.sk. komercializēt, pārdot) par valsts budžeta līdzekļiem radītu intelektuālo īpašumu (izskatīti Saeimā 1.lasījumā 2011.gada 18.augustā).

Pašlaik tiek izstrādāta arī *Enerģētikas stratēģija 2030*, kuras iekļautajiem politikas virzieniem būs ietekme uz atjaunojamās enerģijas īpatsvara palielināšanu un situācijas sakārtošanu atjaunojamās enerģijas jomā.

2.2. Eiro Plus pakta saistību izpilde

Latvijas NRP ir identificēti arī pasākumi 2011.gada 24.-25.marta Eiropadomē apstiprinātā Eiro plus pakta (*Euro Plus Pact*) mērķu īstenošanai.

Kopš pievienošanās Eiro plus paktam gada laikā ir īstenoti šādi pasākumi:

- **konkurētspējas veicināšanas jomā** valdība nodrošināja, lai algu pieaugums valsts sektorā būtu saistīts ar produktivitātes pieaugumu tautsaimniecībā. Tā, 2011.gadā kopbudžeta izdevumi atalgojumam palielinājās par 4,9%, bet produktivitāte – par 7,8%. Savukārt, 2012.gada kopbudžetā izdevumu pieaugums atalgojumam plānots tikai 0,3% apmērā, kamēr produktivitāte atbilstoši prognozēm pieaugs par 3 procentiem.

Konkurētspējas nodrošināšanā būtiski ir veikt uzlabojumu izglītības sistēmā. 2011.gada 14.jūlijā Saeimā pieņemtie „*Grozījumi Augstskolu likumā*” paredz izmaiņas studiju kvalitātes novērtēšanā – dārgo un novecojušo studiju programmu akreditāciju aizstājot ar studiju virzienu akreditāciju. Tas dos iespēju pāriet uz jaunu akreditācijas modeli augstākajā izglītībā – uz studiju virzienu akreditāciju, kas padarīs vienkāršāku un elastīgāku Latvijas augstākās izglītības vērtēšanas procesu, veicinās tās konkurētspēju.

Ir notikusi profesionālās izglītības iestāžu skaita optimizācija un diferenciacija (no 56 iestādēm 2010.gadā līdz 38 iestādēm 2011.gadā). Izveidotas 12 Nozaru ekspertu padomes (nozaru darba devēju organizāciju, nozaru arodbiedrību organizāciju, valsts institūciju pārstāvji), kuru galvenais uzdevums izstrādāt nozaru kvalitatīvo un kvantitatīvo pasūtījumu darbaspēka sagatavošanai.

Zinātnes starptautiskās sadarbības un konkurētspējas stiprināšanai nodrošināta Latvijas uzņēmēju un zinātnieku kopēja dalība starptautiskajās programmās, kas sekmē zinātnes un rūpniecības sektora sadarbību un jaunu tehnoloģiju, produktu izstrādi (EUREKA, EUROSTARS, ARTEMIS programmu ietvaros). Tiek īstenoti 20 projekti ar mērķi

nodrošināt zinātnisko institūtu dalību starptautiskās izstādēs, gadatirgos, zinātniskos kongresos, kā arī jaunu starptautiskās sadarbības projektu izstrādi pētniecības un tehnoloģiju jomā.

Zinātnieku un uzņēmēju sadarbību veicina *Kompetences centru programmas* īstenošana, kuras ietvaros 2011.gadā tika atbalstīti 6 projekti. Tehnoloģiju pārneses sekmēšanai atbalsts tiek sniegts 8 Tehnoloģiju pārneses kontaktpunktu darbībai augstākās izglītības iestādēs. Jaunu produktu vai tehnoloģiju izstrādes un šo produktu vai tehnoloģisko procesu ieviešanas ražošanā atbalstam tiek īstenotas *Jaunu produktu un tehnoloģiju izstrādes programma* un *Jaunu produktu un tehnoloģiju ieviešana ražošanā programma*. Kopā abās programmās ir noslēgts 221 līgums par projektu īstenošanu 45 milj. latu apjomā, no kuriem uz 2011.gada nogali pabeigti 108 projekti. 2011.gadā apstiprināta jauna *Mikro, mazo un vidējo komersantu jaunu produktu un tehnoloģiju attīstības programma*, kura atbalsta pētījumus, rūpniecisko īpašumtiesību nostiprināšanu un jauna produkta vai tehnoloģijas sertificēšanu. *Sēklas un uzsākšanas kapitāla fonda*, ko Latvijā ievieš SIA „*Imprimatur Capital Baltics*”, mērķa grupa ir inovatīvie/augstu tehnoloģiju mazie un vidējie komersanti. Bez tam komersantiem ar augstu izaugsmes potenciālu savu projektu īstenošanai ir iespējams saņemt arī ilgtermiņa finansējumu *mezanīna aizdevumu* veidā. Ir plānots uzsākt jaunas atbalsta programmas īstenošanu „*zaļās*” ražošanas sekmēšanai. Tās ietvaros tiks izveidots Tehnoloģiju inkubators (darbību sāks 2012.gada nogalē), kurā „*zaļajiem*” komersantiem būs pieejams atbalsts inovatīvu produktu un tehnoloģiju izstrādei.

Īpaša uzmanība tiek pievērsta uzņēmējdarbības vides uzlabošanai. 2011.gadā samazināti termiņi uzņēmumu reģistrēšanai pievienotās vērtības nodokļa (turpmāk tekstā – PVN) maksātāju reģistrā, ieviesta nodokļu deklarāciju iesniegšana Valsts ieņēmumu dienestā (turpmāk tekstā – VID) tikai elektroniskā veidā, vienkāršots būvatļaujas saņemšanas process, investoru tiesību aizsardzībai izstrādāti grozījumi *Finanšu instrumentu tirgus likumā*, *Gada pārskatu likumā* un *Komerclikumā*, kā arī izstrādāta ceļa karte un e-pamācības uzņēmējiem uzņēmējdarbības uzsākšanai portālā www.latvija.lv un www.solipasolim.lv. 2012.gadā ir paredzēts nodrošināt uzņēmumu elektronisku reģistrāciju, samazināt uzņēmējiem Uzņēmumu reģistrā iesniedzamo dokumentu skaitu, izstrādāt ar jauno *Būvniecības likumprojektu* saistīto MK noteikumu grozījumus, pilnveidot Elektroniskās deklarēšanas sistēmas risinājumu, vienkāršot PVN deklarācijas, pārskatīt šķīrējtiesu regulējumu u.c. Detalizētāk par uzņēmējdarbības vides pasākumu ieviešanu skatīt 3.2.1.nodaļā.

- **Nodarbinātības veicināšanas jomā** tiek strādāts pie nodokļu sloga uz darbaspēku samazināšanu. Līdz 2012.gada jūnija beigām ir paredzēts izstrādāt un iesniegt valdībā priekšlikumus darbaspēka nodokļu reformai. 2012.gadā tiks izstrādāts grafiks darbaspēka nodokļu samazināšanai nākamo 3 gadu laika periodam.

Turpinās ēnu ekonomikas apkarošana. Ar Ministru prezidenta rīkojumu ir izveidota darba grupa ēnu ekonomikas apkarošanai, kas izvērtē un izstrādā priekšlikumus ēnu ekonomikas apkarošanai un godīgas konkurences nodrošināšanai, kā arī uzrauga pasākumu plāna īstenošanu. Detalizētāk par ēnu ekonomikas pasākumu ieviešanu skatīt 3.2.1.nodaļā.

Lai uzlabotu situāciju darba tirgū, 2011.gadā aktīvās darba tirgus politikas pasākumu īstenošanai tika izlietoti gandrīz 50 milj. latu, aptuveni 86% no tā ir Eiropas Sociālā fonda (turpmāk tekstā – ESF) finansējums, sniedzot bezdarbniekiem un darba meklētājiem tādus pakalpojumus kā apmācības, karjeras konsultācijas, pasākumus konkurētspējas paaugstināšanai, subsidētās nodarbinātības pasākumus (skat. arī 3.3.nodaļu).

- **Valsts finanšu ilgtspējas veicināšanas jomā** – ir izstrādāti un iesniegti Saeimā likumprojekti „*Fiskālās disciplīnas likums*” un „*Grozījumi Latvijas Republikas Satversmē*”. Lai ilgtspējīgā veidā nodrošinātu budžeta deficīta Māstrihtas kritērija ievērošanu, 2012.gada budžets ir sastādīts ar budžeta deficītu 2,1% apmērā no IKP. Turpmākajos gados tiks nodrošināts, ka budžeta strukturālais deficīts katru gadu samazināsies par 0,5% no IKP līdz vidēja termiņa budžeta mērķa sasniegšanai.

Lai nodrošinātu vidēja termiņa budžeta plānošanu, 2011.gada 15.decembrī Saeimā tika pieņemti grozījumi *Likumā par budžetu un finanšu vadību*. Tie paredz, ka turpmāk katru gadu tiks gatavots *Vidēja termiņa budžeta ietvara likums* trijiem gadiem, kurā tiks iekļauti galvenie vidēja termiņa budžeta mērķi un prioritārie attīstības virzieni, kā arī galvenie valsts makroekonomiskie un budžeta rādītāji. Ir noteikti arī plānojamo finanšu rādītāju pārmantošanas principi, tādā veidā nodrošinot juridiski saistošo vidēja termiņa plānošanas normatīvo bāzi. Līdz 2012.gada septembra beigām tiks sagatavots un iesniegts Saeimā pirmais *Vidēja termiņa budžeta ietvara likums 2013.-2015.gadam*, kopā ar gadskārtējo *Valsts budžeta likumu 2013.gadam*.

MK 2012.gada 5.martā ir apstiprināti grozījumi *Koncepcijā par sociālās apdrošināšanas sistēmas stabilitāti ilgtermiņā*, kas paredz:

- pensionēšanās vecuma pakāpenisku paaugstināšanu līdz 65 gadiem, sākot ar 2014.gadu, vienlaikus saglabājot iespēju pensionēties priekšlaicīgi 2 gadus pirms noteiktā pensionēšanās vecuma;
- minimālā apdrošināšanas stāža palielināšanu līdz 15 gadiem, nosakot tiesības uz valsts vecuma pensiju, sākot ar 2014.gadu (vienlaikus ar pensionēšanās vecuma paaugstināšanu), un līdz 20 gadiem, sākot ar 2020.gadu.

Atbilstoši grozījumi likumā „*Par valsts pensijām*” 2012.gada 27.martā atbalstīti MK un 2012.gada 19.aprīlī atbalstīti Saeimā 1.lasījumā. Saskaņā ar *Valsts fondēto pensiju likumu* iemaksas pensiju 2.līmenī, sākot ar 2013.gadu, plānotas 6% no sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu objekta.

- **Finanšu sektora stabilitātes nodrošināšanā** – 2011.gadā FKTK turpināja pilnveidot normatīvo bāzi ar mērķi veicināt banku kapitāla bāzes stiprināšanu un apstiprināja grozījumus „*Minimālo kapitāla prasību aprēķināšanas noteikumos*” un „*Kapitāla pietiekamības novērtēšanas procesa izveides normatīvajos noteikumos*”. Līdz 2012.gada beigām tiks izstrādāti grozījumi *Kredītiestāžu likumā* un tam pakārtotajos FKTK normatīvajos noteikumos saistībā ar jauno ES ietvaru banku kapitāla prasību un likviditātes jautājumos. Grozījumu *Kredītiestāžu likumā* un tam pakārtotajos FKTK normatīvajos noteikumos apstiprināšanas termiņi būs cieši saistīti ar attiecīgās direktīvas un regulas apstiprināšanas gaitu 2012.gadā. 2013.gadā tiks ieviesti tie regulas panti, kuros paredzētas dalībvalstu izvēles iespējas.

Lai uzlabotu sadarbību ar kaimiņvalstīm, Latvijas institūcijas turpina līdzdarboties Ziemeļu un Baltijas valstu atbildīgo ministriju, centrālo banku un finanšu sektora uzraudzības izveidotajās darba grupās. Ir panākta vienošanās turpināt darbu finanšu grupu publiskās datu bāzes izveidē un testēšanu sākt 2012.gada pirmajā pusē.

Lai informētu sabiedrību par finanšu sistēmu, kā arī vairotu tās izpratni par finanšu riskiem un uzņemto saistību nozīmi, 2011.gadā tika izveidota interneta mājas lapa "Klientu skola", kas tiek pastāvīgi atjaunināta.

Ar 2011.gada 1.novembri patērētāju kreditēšanas pakalpojumu sniegšanai ir nepieciešams saņemt speciālo atļauju (licenci). Licencēšanas sistēmas ieviešana ļāvusi kopumā paaugstināt patērētāju aizsardzības līmeni nebanku kreditēšanas jomā.

Lai uzlabotu kredītinformācijas apmaiņu Latvijā, ir plānots izveidot kredītbiroju. Ar tā izveidi plānots uzlabot kredītspējas vērtēšanas kvalitāti, nodrošināt kredītinformācijas pieejamību plašākam tirgus dalībnieku lokam, uzlabot vispārējo maksāšanas disciplīnu valstī un samazināt nenokārtoto saistību apjomu, kā arī samazināt kredītrisku. Šobrīd noris šīs idejas publiskā apspriešana.

Turpinās valstij piederošo banku pārveide/ pārdošana. Saskaņā ar restrukturizācijas plānu AS „Citadele banka” kopumā ir jāpārdod līdz 2014.gada beigām. AS „Parex banka” tiks piemērota kombinēta pārdošanas stratēģija, kas paredz pašlaik banku kopumā nepārdot, bet veikt darbības aktīvu vērtības paaugstināšanai vai saglabāšanai. Savukārt VAS „Latvijas Hipotēku un zemes banka” komercdaļas pārdošanas process turpinās, turklāt vienlaikus notiek darbs arī pie vienotās attīstības finanšu institūcijas izveides plāna izstrādes. Detalizētāk par valstij piederošo banku pārveidi/pārdošanu skatīt 2.3. un 3.1.2. nodaļā.

2.3. Padomes rekomendāciju izpildes gaita

2011.gada Eiropas semestra ietvaros Latvijai tika rekomendēts pildīt saistības, kas izriet no starptautiskā aizdevuma saņemšanas dokumentiem (*Padomes lēmums 2009/290/EC*, kas tika grozīts ar *Padomes lēmumu 2009/592/EC* un tālāk atrunāts 2009.gada 20.janvārī parakstītajā *Saprašanās memorandā starp ES un Latvijas Republiku* un tā papildinājumos), it īpaši *Saprašanās memoranda starp ES un Latvijas Republiku papildinājumā*, kas ir noslēgts 2011.gada jūnijā.

Latvija ir sekmīgi pildījusi šīs noslēgtās saistības, par ko liecina ar EK un Starptautisko valūtas fondu panāktā vienošanās par aizdevumu programmas noslēgšanu. Latvija 2011.gada decembrī ir parakstījusi *Saprašanās memoranda starp ES un Latvijas Republiku piekto papildinājumu*, tādējādi apņēmoties veikt ar EK saskaņotas reformas arī 2012.gadā. Šajā piektajā papildinājumā ir dots vērtējums par *Saprašanās memoranda starp ES un Latvijas Republiku ceturto papildinājuma* pasākumu izpildi. Tajā atzīmēts, ka noteiktie ekonomikas politikas kritēriji kopumā ir izpildīti.

*Saprašanās memoranda starp ES un Latvijas Republiku piektā papildinājuma*¹² izpildei Latvijā tiek veikti šādi būtiskākie pasākumi:

- **vispārējās programmas nosacījumu izpilde.** 2011.gada beigās Saeimas apstiprinātais likums „*Par valsts budžetu 2012.gadam*” ir fiskālā mērķa ietvaros. Veiktie fiskālās konsolidācijas pasākumi nodrošina budžeta deficītu 2012.gadā 2,1% no IKP atbilstoši EKS’95 metodoloģijai;
- **fiskālās disciplīnas nodrošināšana.** *Fiskālās disciplīnas likumprojekts* (turpmāk tekstā – FDL) un likumprojekts „*Grozījumi Latvijas Republikas Satversmē*” ir iesniegti Saeimā 2011.gada 6.decembrī. FDL 2012.gada 12.janvārī tika apstiprināts Saeimā pirmajā lasījumā, un ir beidzies priekšlikumu iesniegšanas periods likumprojekta tālākai izskatīšanai 2.lasījumā. Uz 2.lasījumu Saeimā FDL ir iestrādātas arī jaunā *Līguma par stabilitāti, koordināciju un pārvaldību ekonomikas un monetārajā savienībā* prasības, tādējādi nodrošinot arī pilnīgāku Latvijas sistēmas atbilstību ES līmeņa prasībām. *Grozījumus Satversmē* turpina skatīt Saeimas komisijās. 2012.gada 17.janvārī tas tika skatīts Saeimas Juridiskajā komisijā, kā rezultātā *Satversmes* grozījumu virzīšana tālākai izskatīšanai ir atlikta uz laiku, kamēr darbu pabeigs Saeimas Juridiskās komisijas pārraudzībā izveidota darba grupa, kas strādās pie pašreiz iesniegto valsts pamatlíkuma grozījumu projektu alternatīvām;

¹² Saprašanās memoranda starp ES un Latvijas Republiku piektais papildinājums:
<http://www.fm.gov.lv/files/files/FBB68C436821001329299701781948.pdf>

- **ēnu ekonomikas apkarošana.** 2011.gada decembrī ir precizēts un papildināts *Pasākumu plāns ēnu ekonomikas apkaršanai un godīgas konkurences nodrošināšanai 2010.–2013.gadam* ar astoņiem jauniem pasākumiem. 2011.gada decembrī Saeimā ir pieņemts un stājies spēkā *Fizisko personu mantiskā stāvokļa un nedeklarēto ienākumu deklarēšanas likums*, kas paredz no 2012.gada 1.marta līdz 2012.gada 1.jūnijam fiziskām personām, kuras atbilst likumā noteiktiem kritērijiem, iesniegt mantiskā stāvokļa deklarāciju un dod iespēju fiziskām personām deklarēt iepriekš nedeklarētos ienākumus, paredzot tiem piemērot iedzīvotāju ienākuma nodokļa likmi 15% apmērā. Vienlaikus ir pieņemti noteikumi, ka personām skaidras naudas uzkrājums, kas pārsniedz likumā noteikto sliekšni, ir jāieskaita kontā kredītiestādē, lai valsts institūcijām būtu iespēja pārlicināties par deklarēto skaidras naudas līdzekļu esamību.

Saeimā 2012.gada 22.martā pieņemts likums „*Grozījumi likumā „Par nodokļiem un nodevām”*”, lai normatīvajā aktā nostiprinātu *Padziļinātās sadarbības programmas* izveidi. Likumā noteikts, ka *Padziļinātās sadarbības programmas* darbība tiek uzsākta 2012.gada 1.jūlijā.

Nodokļu kontroles kapacitātes stiprināšanai VID budžetā 2012.gadam piešķirts papildus finansējums 1,2 milj. latu apmērā. Efektīvākai nodokļu kontroles darba organizēšanai ar 2012.gada aprīli tiks apvienota VID Nodokļu kontroles pārvalde un Muitas auditu pārvalde. Bez tam, VID ir izveidota atsevišķa struktūrvienība algas nodokļa un valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu auditu veikšanai un atsevišķa struktūrvienība fizisko personu ar augstu ienākumu līmeni un zemu iemaksāto nodokļu līmeni auditu veikšanai.

Lai stiprinātu tiesību aizsardzības iestāžu kapacitāti likumpārskatīšanu un atklāšanā un novēršanā, ir izstrādāts *Valsts tiesību aizsardzības iestāžu rīcības plāns 2012.gadam*, kas apstiprināts 2012.gada 31.janvārī. Plānā ir noteikti pieci prioritārie virzieni, kuros paredzēts īstenot 35 pasākumus.

Ir pārskatīta Valsts kases maksājumu sistēma, kas paredz, ka nodokļu pārmaksas vispirms tiek novirzītas nokavēto vai kārtējo nodokļu maksājumu segšanai;

- **adekvāta finansējuma sociālajām vajadzībām un caurspīdīgu un izmaksu efektīvu sociālās palīdzības sniegšanu nodrošināšana.** 2011.gada 30.decembrī stājās spēkā grozījumi *Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likumā*, kas pagarina periodu, kurā tiek nodrošināts valsts budžeta līdzfinansējums pašvaldībām pabalsta garantētā minimālā ienākumu līmeņa nodrošināšanai (GMI pabalsts) un dzīvokļa pabalsta nodrošināšanai. Valsts budžeta līdzfinansējums pašvaldībām 50% apmērā no iepriekšējā mēnesī GMI pabalstos izlietotajiem līdzekļiem tiek nodrošināts līdz 2012.gada 31.decembrim. Savukārt valsts budžeta līdzfinansējums pašvaldībām 20% apmērā no iepriekšējā mēnesī dzīvokļa pabalstos izlietotajiem līdzekļiem tiek nodrošināts līdz 2012.gada 30.aprīlim.

Lai novērtētu sociālo palīdzību, 2012.gada aprīlī tiks izsludināts iepirkums pētījumam „Sākotnējās ietekmes (*Ex-ante*) novērtējums par iecerētajām strukturālajām reformām sociālās palīdzības politikas jomā”, bet pētījuma rezultāti gaidāmi 2012.gada beigās-2013.gada sākumā.

2012.gadā iemaksas pensiju 2.līmenī ir 2%, bet sākot ar 2013.gadu, tās plānotas 6% apmērā. Līdz 2012.gada beigām MK tiks iesniegti priekšlikumi saistībā ar valsts fondētās pensiju shēmas administratīvo izdevumu aprēķināšanas principu un klientu konsultāciju sistēmu pārskatīšanu;

– **finanšu sektora pasākumu izpilde:**

- **par Latvijas Hipotēku un zemes banku** (turpmāk tekstā – Hipotēku banka). Ir plānots jau 2012.gada maijā parakstīt līgumus ar potenciālajiem Hipotēku bankas komercdaļas pakešu pircējiem. Tomēr jāņem vērā tas, ka arī pēc līgumu parakstīšanas vēl nepieciešams saņemt nepieciešamās atļaujas no FKTK un Konkurences padomes, veikt nepieciešamās darbības, lai saņemtu EK Konkurences Ģenerāldirektorāta saskaņojumu, kā arī nodrošināt pārdošanas darījuma praktisko īstenošanu, t.i. veikt aktīvu un pasīvu pārneši uz pircēju banku, kas ir tehniski sarežģīts un laikietilpīgs process. Līdz ar to pilnā apmērā Hipotēku bankas komercdaļas atsavināšanas process pēc pašreiz plānotā laika grafika varētu tikt pabeigts līdz 2013.gada marta beigām;
- **par Citadeles banku un Parex banku**. MK 2011.gada 27.decembrī pieņēma lēmumu atlikt AS „Citadele banka” pārdošanas procesu, ņemot vērā situāciju Baltijas banku tirgū un nestabilitāti Eiropas finanšu tirgos. Pie AS „Citadele banka” pārdošanas jautājuma ir plānots atgriezties vēlāk, kad situācija finanšu tirgos būs uzlabojusies. Saskaņā ar restrukturizācijas plānu AS „Citadele banka” kopumā ir jāpārdod līdz 2014.gada beigām. Savukārt AS „Parex banka” tiks piemērota kombinēta pārdošanas stratēģija, kas paredz pašlaik banku kopumā nepārdot, bet veikt darbības aktīvu vērtības paaugstināšanai vai saglabāšanai. AS „Parex banka” akcionāru sapulce 2011.gada 28.decembrī pieņēma lēmumu par atteikšanos no kredītiestādes licences. FKTK padome 2012.gada 15.marta sēdē pieņēma lēmumu anulēt AS „Parex banka” izsniegto licenci kredītiestādes darbībai un atļaut AS „Parex banka” veikt bankas reorganizāciju, pārreģistrējot to par komercsabiedrību, kuras darbība nav saistīta ar kredītiestādes darbību. Atsakoties no bankas statusa, valstij nebūs jāveic turpmāka valsts noguldījumu kapitalizācija, kāda bija paredzēta restrukturizācijas plānā, lai nodrošinātu bankas darbību atbilstoši kredītiestādēm piemērojamām prasībām. Taču saskaņā ar EK apstiprināto restrukturizācijas plānu tā turpinās aktīvu izstrādi, t.i., kredītu piedziņu un ķīlu pārņemšanu, lai valsts maksimāli atgūtu tās glābšanā ieguldītos līdzekļus;
- **par attīstības finanšu institūciju sistēmas optimizēšanu**. 2011.gada novembrī tika izveidota Konsultatīvā padome valsts atbalsta programmu koordinācijai un pilnveidošanai. Padomes galvenais uzdevums ir saturiski un praktiski izvērtēt esošos valsts atbalsta instrumentus un sniegt priekšlikumus pilna spektra attīstības finanšu institūcijas izveidošanai. Šobrīd paredzēts, ka vienotas attīstības finanšu institūcijas izveides plāns tiks izstrādāts līdz 2012.gada 1.jūlijam, kuru paredzēts ieviest līdz 2012.gada beigām. Būtisks priekšnosacījums vienotas attīstības finanšu institūcijas izveides plāna izstrādāšanai ir sekmīga VAS „Latvijas Hipotēku un zemes banka” pārveides procesa īstenošana, tai skaitā VAS „Latvijas Hipotēku un zemes banka” komercdaļas atsavināšana. Ņemot vērā pārdošanas un aktīvu pārneses procesa sarežģītību, kā arī nepieciešamību veikt juridisko analīzi par iespējām apvienot esošās institūcijas, iespējama esošo termiņu korekcija;
- **par Latvijas Garantiju aģentūru** (turpmāk tekstā – LGA). 2012.gada 27.janvārī LGA kapacitātes novērtējuma darba uzdevums tika nosūtīts saskaņošanai EK. Ņemot vērā 2012.gada 12.martā no EK saņemtos komentārus, darba uzdevums tiek precizēts un līdz 2012.gada jūnija beigām tiks atkārtoti nosūtīts saskaņošanai EK. Iepirkumu plānots izsludināt aprīlī un sagatavot ziņojumu līdz jūnija beigām. 2012.gada februārī tika sagatavoti priekšlikumi ieguldījumu fonda brīvo naudas līdzekļu izmantošanas politikai;

- **atbilstošas, efektīvas un caurskatāmas ES fondu vadības un apguves nodrošināšana:**
  - **par ERAF aktivitāti „Zinātnes infrastruktūras attīstība”.** Šai aktivitātei 2012.gadā plānots izmaksāt 23,5 milj. latu (33,5 milj. eiro). Ņemot vērā, ka līdz 2011.gada beigām finansējuma saņēmējiem jau ir izmaksāti 14,6 milj. latu (20,7 milj. eiro), var secināt, ka *Saprašanās memorandā starp ES un Latvijas Republiku* noteiktās saistības līdz 2012.gadam izmaksāt finansējuma saņēmējiem aktivitātē „Zinātnes infrastruktūras attīstība” 50 milj. eiro tiks izpildītas;
  - **par papildus drošības pasākumiem ES līdzfinansēto ceļu un tiltu būvniecības projektos.** 2012.gada 1.ceturksnī tika izstrādāta *Stratēģija autoceļu kvalitātes nodrošināšanas pilnveidošanai*. Tajā paredzēti papildus pasākumi ceļu būvniecības uzraudzības sistēmas uzlabošanai, būvniecības un remonta tehnoloģisko procesu un specifikāciju uzlabošana, garantijas saistību perioda pagarināšana līdz pieciem gadiem līdzšinējo trīs gadu vietā, kā arī pasākumi būvprojektēšanas un būvuzraudzības iepirkumos, lai nodrošinātu saimnieciskā izdevīguma principu piemērošanu, t.i., augstākas kvalifikācijas un pieredzes inženieru piesaisti līdzšinējo minimālo kvalifikācijas prasību un zemākas cenas vietā;
  - **par ES fondu vadības un apguves uzlabošanu.** Lai uzlabotu izvērtējumu kvalitāti, 2012.gada maijā tiek plānots seminārs „ES fondu izvērtēšanas kapacitātes celšana”. Semināra laikā notiks apmācības par pielietojamajām izvērtēšanas metodēm uz rezultātiem balstītas politikas ieviešanai ES fondu vadībā, kā arī tiks diskutēts par turpmākajiem plāniem izvērtējumu veikšanā, t.sk., *ex-ante* izvērtējuma nosacījumiem un izmantojamajām metodēm.

Lai uzlabotu ES fondu līdzfinansēto, tai skaitā no tehniskās palīdzības finanšu līdzekļiem, pētījumu izmantošanas efektivitāti, Valsts kanceleja gatavo ziņojumu par institūciju rīcībā esošiem ES fondu līdzfinansētiem pētījumiem, to rezultātiem un praktisko pielietojumu, kā arī plānotajiem pētījumiem. Plānots, ka minētais ziņojums tiks izskatīts ES fondu uzraudzības komitejas sēdē 2012. gada maijā.

FM ir uzsākusi Kohēzijas politikas plānošanas aktivitātes 2014.-2020.gada plānošanas periodam. Lai nodrošinātu efektīvas un pārskatāmas ES fondu vadības sistēmas ieviešanu 2014.-2020.gada plānošanas periodā, turpmākām diskusijām lēmuma pieņemšanai ir izstrādāti astoņi iespējamie institucionālās sistēmas modeļi.

Ņemot vērā to, ka Saeimas Juridiskā komisija nav atbalstījusi priekšlikumus par iespējām ieviest jaunu ārējā normatīvā akta veidu – ministra noteikumi, un līdz ar to šis jautājums tālāk netiks virzīts, nav plānota arī *Saprašanās memoranda starp ES un Latvijas Republiku* piektā papildinājuma 1.pielikuma 9.f punktā paredzētā lēmumu pieņemšanas deleģēšana vadošās iestādes līmenī. Tā kā šis ir sistēmisks jautājums, kas risināms visas valsts pārvaldes iekārtas ietvaros, tad to nav iespējams nodalīt specifiski attiecībā uz ES fondu ieviešanu. Šis uzdevums izpildāms tikai pakārtoti *Saprašanās memoranda starp ES un Latvijas Republiku* piektā papildinājuma 1.pielikuma 10.c uzdevumam. Vispirms valstī kopumā ir jāatrisina jautājums par tehnisku un administratīvu lēmumu deleģēšanu ministriju līmenī, tikai tad ir iespējams noteikt, kādu lēmumu pieņemšanu iespējams deleģēt vadošajai iestādei.

Papildus veiktos pasākumus ES fondu apguves paātrināšanai skatīt 3.2.1. nodaļā;

- **cilvēkresursu pārvaldības un darba rezultātu, un lēmumu pieņemšanas valsts pārvaldē uzlabošana:**
  - **par jauno valsts pārvaldes stratēģiju.** 2012.gada martā tika izveidota Valsts pārvaldes cilvēkresursu attīstības padome, kuras uzdevums ir līdz 2012.gada

1.maijam izstrādāt politikas plānošanas dokumenta projektu par valsts pārvaldes cilvēkresursu attīstību, tai skaitā iekļaujot jautājumus par civildienesta sistēmu, darba samaksu, motivācijas un nodarbināto kompetences paaugstināšanas sistēmu.

Lai uzlabotu situāciju un noturētu valsts pārvaldē spējīgākos darbiniekus, 2012.gadā saskaņā ar *Valsts un pašvaldību institūciju amatpersonu un darbinieku atlīdzības likumu* ir paredzēta iespēja noteikt piemaksu kompetentākajiem darbiniekiem par darba ieguldījumu un kvalitāti 20% apmērā no mēnešalgas. Paredzēta arī iespēja izmaksāt prēmiju VID un citu iestāžu, kas arī dod ieguldījumu ēnu ekonomikas apkarošanā un godīgas konkurences veicināšanā, darbiniekiem par sekmīgu ēnu ekonomikas apkarošanas pasākumu īstenošanu. Līdz 2012.gada aprīļa beigām tiks izstrādāts konceptuāls dokuments par motivācijas sistēmas turpmāku attīstību un pilnveidošanu, ar mērķi noteikt atlīdzības stingrāku sasaisti ar darba rezultātiem, kas uzlabotu darba efektivitāti un nodrošinātu kompetentu darbinieku piesaistīšanu un noturēšanu valsts pārvaldē;

- **par nacionālo plānošanas sistēmu.** Ir uzsākts darbs pie *Informatīvā ziņojuma sagatavošanas par turpmāko pieeju attīstības plānošanas sistēmas darbības ietekmes novērtēšanai*, kuru plānots iesniegt izskatīšanai MK līdz 2012.gada 31.maijam;
- **par plašāku subsidiaritātes principu ieviešanu lēmumu pieņemšanā.** Valsts kanceleja sadarbībā ar Tieslietu ministriju ir uzsākusi darbu pie MK iesniedzamo dokumentu pārskatīšanas ar mērķi identificēt tos dokumentu veidus, kuru apstiprināšanu varētu deleģēt ministriem. Līdz 2012.gada maija beigām plānots sagatavot informatīvo ziņojumu;
- **efektīvākas energoresursu un dabas resursu izmantošanas veicināšana:**
  - **par ES tiesību aktu transponēšanu energoresursu jomā.** Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2009/72/EK par kopīgiem noteikumiem attiecībā uz elektroenerģijas iekšējo tirgu, veicot tālāku elektroenerģijas tirgus liberalizāciju, ir pārņemta pilnībā. Ar 2011.gada 5.decembra MK rīkojumiem pieņemts lēmums par pārvades sistēmas operatora – AS „Augstsprieguma tīkls” – nodalīšanu, attiecīgi nododot uzņēmumu FM pārziņā;
  - **par Atjaunojamās enerģijas direktīvas pārņemšanu.** Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2009/28/EK par atjaunojamo energoresursu izmantošanas veicināšanu ir pilnībā pārņemta ar virkni MK noteikumiem un grozījumiem spēkā esošajos likumos. Paralēli ir izstrādāts informatīvais ziņojums, kurā izvērtēta esošo atbalsta mehānismu efektivitāte un lietderība, kā arī sniegti priekšlikumi sistēmas uzlabošanai;
  - **par energoefektivitātes uzlabošanu.** Līdz 2013.gadam turpināsies *Daudzdzīvokļu māju siltumnoturības uzlabošanas pasākumi* un *Sociālo dzīvojamo māju siltumnoturības uzlabošanas pasākumi*, kā arī informatīvā kampaņa “Dzīvosim siltāk” daudzdzīvokļu dzīvojamo māju iedzīvotājiem. Uz 2012.gada 13.martu ir saņemti 812 projektu pieteikumi daudzdzīvokļu māju siltumnoturības uzlabošanai. Ir noslēgti 431 māju renovācijas līgumi par kopējo summu 55,8 milj. latu, no kuriem 68 ir pilnībā pabeigti. Pašlaik šajā aktivitātē pieejamais Eiropas Reģionālās attīstības fonda (turpmāk tekstā – ERAF) brīvais finansējums ir 16,1 milj. latu. Lai nodrošinātu ēku energoefektivitātes prasību paaugstināšanu, izstrādāts jauns *Ēku energoefektivitātes likums*, kā arī paredzēts izdarīt labojumus atbilstošos MK noteikumos, lai samazinātu pieļaujamo siltumenerģijas patēriņu ēkās. Pašlaik notiek konsultācijas par finanšu instrumentu un atbalsta mehānismu pielietošanu

mājokļu energoefektivitātes uzlabošanai, lai nodrošinātu ēku renovācijas procesa nepārtrauktību (skat. arī 3.6.1. nodaļu);

– **efektīvas aktīvās darba tirgus politikas un izglītības politikas ieviešana:**

- **par ilgstošajiem bezdarbniekiem un kuponu sistēmu bezdarbnieku apmācības procesā.** 2012.gada budžeta ietvaros ir paredzēta algu subsīdiju sistēmas uzlabošana. Izmaiņas pašreizējā kārtībā skars praktisko apmācību pie darba devēja, nodrošinot pienācīgu motivāciju iesaistīties pasākumā tiem darba devējiem, kuri plāno pieņemt jaunus darbiniekus. Pasākuma gaitā tiks pakāpeniski samazināts subsīdijas apmērs, atspoguļojot kompensējamās produktivitātes pieaugumu, un izvirzīta prasība slēgt darba līgumu uz apmācību laiku, kā arī nodarbināt dalībnieku vismaz 6 mēnešus pēc apmācību pabeigšanas. Ilgstošo bezdarbnieku atbalsta sistēmu uzlabos arī Nodarbinātības valsts aģentūras (turpmāk tekstā – NVA) plānotās reformas (profilēšana, darba meklējumu atbalsts, ātra vakancu aizpildīšana).

Lai uzlabotu kvalifikācijas celšanas pasākumu piedāvājumu kuponu sistēmas ietvaros, 2012.gadā ieviesta automātiskā rezervēšanas sistēma. Tā nodrošina interesentiem informāciju par izglītības iestāžu piedāvātajām apmācību programmām, brīvo vietu skaitu apmācību grupās. Savukārt izglītības iestādēm ir iespēja tiešsaistes režīmā aktualizēt sistēmā iekļauto informāciju par pieejamajām apmācību programmām un apmācāmo skaitu grupās. Tāpat 2012.gadā paredzēts pabeigt darbu, lai nodrošinātu iespēju klientiem novērtējuma anketas aizpildīt elektroniski. Tiks uzlabots arī mūžizglītības piedāvājums, pastiprināti vērtējot apmācību programmu atbilstību darba tirgus vajadzībām;

- **par reformām izglītībā un zinātnē.** Profesionālajā izglītībā darbojas finansēšanas modelis „nauda seko skolēnam” – finansējums profesionālās izglītības programmas īstenošanai tiek aprēķināts atbilstoši audzēkņu skaitam un īstenotajai izglītības programmai. Lai ES fondu ieguldījuma rezultātā nodrošinātu pilnīgu profesionālās izglītības iestāžu infrastruktūras sakārtošanu, izveidojot pilnībā modernizētas, mūsdienīgas izglītības iestādes, IZM ir atsākusi darbību ERAF fondu aktivitātes „Mācību aprīkojuma modernizācija un infrastruktūras uzlabošana profesionālās izglītības programmu īstenošanai” īstenošanu, novēršot iespējamus zaudējumus valsts budžetam un neturpinot projektus, kuru pilnīgai īstenošanai nepietiek projekta līdzekļu. IZM ir apņēmusies koncentrēt pieejamos ERAF resursus, tāpēc ir izstrādāti jauni profesionālās izglītības iestāžu vērtēšanas principi pretendentu atlasei ES fondu aktivitātes „Mācību aprīkojuma modernizācija un infrastruktūras uzlabošana profesionālās izglītības programmu īstenošanai” otrās projektu iesniegumu atlases kārtas ietvaros.

Reformas augstākajā izglītībā paredz pāreju no programmu akreditācijas uz studiju virzienu akreditāciju, t.sk., veicot studiju programmu kvalitātes, resursu pietiekamības un ilgtspējas starptautisku izvērtēšanu. Pasākums ir izstrādes stadijā, jāievieš 2013.gadā. 2011.gadā ir uzsākts studiju programmu starptautiskās izvērtēšanas process augstākās izglītības iestādēs visā Latvijā. Valdības rīcības plāns paredz, ka tiks izstrādāts principiāli jauns finansēšanas modelis augstākajā izglītībā un tā alternatīvas, veikta modeļu *ex-ante* izvērtēšana un priekšlikumu apspriešana.

Ir uzsākts darbs pie zinātnisko institūciju starptautiskās izvērtēšanas ar mērķi veikt zinātnisko institūciju darbības efektivitātes un attīstības stratēģiju izvērtēšanu un konsolidēšanu, piesaistot ārvalstu ekspertus. 2011.gadā veikti sagatavošanās darbi: kritēriju un vērtēšanas metodikas izstrāde ekspertiem, zinātnisko institūciju

pašnovērtējuma ziņojumu sagatavošana un ievadīšanu vienotajā informācijas sistēmā, pašnovērtējuma ziņojumu tulkošana, bet 2012.gadā plānots aicināt starptautiskos ekspertus un veikt ārējo izvērtēšanu;

– **valstij un pašvaldībām piederošo aktīvu un nekustamo īpašumu apsaimniekošanas uzlabošana:**

- **par valsts uzņēmumu pārvaldību un vadību.** Publisko personu komercdarbības koncepcijas projekts un Valsts kapitāla daļu pārvaldības koncepcijas projekts tika izskatīti MK komitejas 2011.gada 19.decembra sēdē, kā arī 2012.gada 16.februārī Reformu vadības grupas sēdē. Ir izveidota darba grupa, lai izvērtētu koncepcijās apskatītos jautājumus sasaistē ar Valsts kancelejas pasūtīto neatkarīgo ekspertu pētījumu „Publiskās personas dalības kapitālsabiedrībā mērķa, nepieciešamības un statusa kritēriju izvērtējums”. MK šie jautājumi gala lēmuma pieņemšanai tiks iesniegti 2012.gada maijā. 2012.gada laikā tiks izstrādāti un pieņemti nepieciešamie grozījumi likumos koncepcijā piedāvāto un MK apstiprināto risinājumu ieviešanai. Līdz 2012.gada beigām tiks uzsākts process, kura mērķis ir veikt izvērtējumu, vai visas valsts kapitālsabiedrības darbojas atbilstoši publisko personu komercdarbības principiem, kā arī vai saglabāt valsts kapitāla daļas (turpmāk tekstā – VKD) valsts īpašumā. Līdz 2013.gada marta beigām MK varētu būt pieņēmis lēmumu par to, vai kapitālsabiedrībai ir jāsaglabā kapitālsabiedrības statuss, vai arī tā ir pārveidojama par iestādi (publisko aģentūru), kā arī lēmumu par valsts līdzdalības saglabāšanu. Tiek plānots, ka līdz 2013.gada marta beigām tiks izveidota VKD pārvaldības institūcija un līdz 2013.gada vidum tiks sakārtota sistēma VKD pārvaldībai;
- **par valsts nekustamā īpašuma pārvaldības centralizāciju.** Tiek izstrādāts informatīvais ziņojums, kurā paredzēts aplūkot divus pamata jautājumus: nekustamo īpašumu pārvaldīšanas centralizācijas procesa īstenošanas gaita un jauno būvniecības investīciju projektu plānošana trīs gadu budžeta ietvara periodā. Informatīvais ziņojums jāiesniedz MK līdz 2012.gada 1.jūlijam;
- **par Air Baltic atbalstīšanu.** Pēc AS „Latvijas Krājbanka” sabrukuma valsts, izmantojot pirmpirkuma tiesības, atpirka SIA „Baltijas aviācijas sistēmas” piederošās AS „Air Baltic Corporation” akcijas. 2012.gadā ir būtiski nodrošināt AS „Air Baltic Corporation” biznesa plāna 5-7 gadu periodam ieviešanu un strādāt pie investora piesaistes AS „Air Baltic Corporation” tālākās attīstības nodrošināšanai, saglabājot valsts īpašumā vismaz 51% akciju;

– **publisko iepirkumu stiprināšana:**

- **par līdzekļu piešķiršanu.** 2012.gadā Iepirkumu uzraudzības biroja (turpmāk tekstā – IUB) kapacitātes nodrošināšanai ES fondu finansēto iepirkumu pirmspārbaužu veikšanā projekta „Tehniskā palīdzība Iepirkumu uzraudzības biroja ES fondu administrēšanā un uzraudzībā” ietvaros paredzēts finansējums 122,9 tūkst. latu apmērā. IUB kapacitātes palielināšanai iesniegumu (sūdzību) izskatīšanā un tiesvedības dokumentācijas sagatavošanā 2012.gadā piešķirts papildu finansējums 50 tūkst. latu apmērā. Savukārt, Elektronisko iepirkumu sistēmas (turpmāk tekstā – EIS) uzlabojumu, preču katalogu paplašināšanas un pašvaldību iepirkumu centralizācijas nodrošināšanai 2012.-2014.gadā ik gadu paredzēts piešķirt papildu finansējumu 250 tūkst. latu apmērā. 2012.gadā piešķirtais finansējums paredzēts EIS adaptācijai jaunu katalogu un preču grupu vajadzībām, datu drošības nodrošināšanas, veiktspējas un funkcionalitātes līmeņa saglabāšanas pasākumiem, EIS uzlabojumiem, trijām jaunām darba vietām (darbiniekiem) darbam ar jaunajiem EIS lietotājiem;

- **par obligāti centralizētajiem pašvaldību iepirkumiem.** 2011.gada 16.jūnija Valsts sekretāru sanāksmē tika izsludināts likumprojekts „*Grozījumi Publisko iepirkumu likumā*”, ar kuru tiek noteikts, ka turpmāk ne tikai tiešās pārvaldes iestādēm, bet arī pašvaldībām un pašvaldības iestādēm MK noteiktajos gadījumos ir obligāti preces un pakalpojumus iegādāties no MK noteiktajām centralizēto iepirkumu institūcijām vai ar to starpniecību. Ņemot vērā, ka saskaņošanas laikā nav panākta vienošanās ar Latvijas Pašvaldību savienību par tās izteiktiem iebildumiem, minētais likumprojekts ir iesniegts MK lēmuma pieņemšanai par tā tālāku virzību un diskusijas atvēršanu Saeimā;
- **par tiesību aktiem par administratīvo atbildību/pārkāpumu sankcijām publisko iepirkumu procesā.** Ar likumprojektu „*Grozījumi Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksā*” paredzēts aizstāt šobrīd likumā esošos, bet novecojušos pantus ar jauniem, paredzot administratīvo atbildību par pārkāpumiem iepirkumu procesā. Normās ir identificēti pārkāpumu sastāvi, atbildības subjekti, sodu apmēri, kā arī IUB noteikta kā kompetentā institūcija atbildības piemērošanai. Attiecīgi likumprojektos „*Grozījumi Publisko iepirkumu likumā*” un „*Grozījumi Publikās un privātās partnerības likumā*” tiek paplašinātas IUB funkcijas. Paredzēts, ka visi minētie likumprojekti stāsies spēkā ar 2013.gada 1.aprīli. Likumprojektu pakete ir iesniegta izskatīšanai MK komitejas sēdē;
- **brīvā tirgus konkurences veicināšana:**
  - **par papildus finansējumu piešķiršanu Konkurences padomei.** 2012.gada valsts budžeta ietvaros Konkurences padomei ir piešķirts papildu finansējums 0,15 milj. latu apmērā. Tas palielinās Konkurences padomes iespējas saglabāt esošos augsti kvalificētos ierēdņus, kā arī aizpildīt daļu no vakancēm. Ievērojot 2012.gadam piešķirto finansējumu, Konkurences padomē ir veiktas attiecīgas izmaiņas amatu sarakstā, pārskatot personālam noteikto atalgojumu, to pēc iespējām palielinot. Izmantojot pieejamos resursus, iestādē ir plānotas personāla apmācības tādos ekspertiem darba veikšanai nepieciešamajos specifiskajos jautājumos kā e-pierādījumu iegūšana un to apstrāde, pieredzes apmaiņa un kopīgas lietu izmeklēšanas darbības ar Baltijas valstu konkurences aizsardzības iestāžu speciālistiem, ekspertu un juriskonsultu iesaistīšana EK konkurences tiesību piemērošanas konkrētajās tautsaimniecības nozarēs darba grupās u.c.
  - **par publiskās personas komercdarbību un to nosacījumu ievērošanu.** Šie jautājumi tiks risināti ar *Publisko personu komercdarbības koncepcijas* pieņemšanu. Plānots, ka 2012.gada maijā MK to varētu apstiprināt. Koncepcijas mērķis ir izvērtēt spēkā esošo publisko personu komercdarbības institūtu un publiskās personas nepieciešamību turpmāk darboties kā komersantam. Savukārt VARAM plāno uzsākt situācijas izpēti attiecībā uz pašvaldību komercsabiedrībām un to pārvaldību, cita starpā pētot arī pašvaldību komercsabiedrību dibināšanas tiesisko pamatojumu. Attiecībā par ostām – ir noskaidroti nozares asociāciju viedokļi par esošo situāciju ostu darbības jomā, apspriesti priekšlikumi esošā ostu darbības pārraudzības modeļa efektivitātes uzlabošanai un pārvaldes neatkarības un profesionalitātes stiprināšanai, par ko līdz 2012.gada maija beigām tiks sagatavots ziņojums MK;
  - **par speciālo ekonomisko zonu un brīvostu nodokļu režīma izvērtēšanu.** Valdības rīcības plānā paredzēts līdz 2012.gada 31.maijam sagatavot izvērtējumu par esošā ostu darbības pārraudzības modeļa efektivitāti un priekšlikumus efektivitātes uzlabošanai, pārvaldes neatkarības un profesionalitātes stiprināšanai, kā arī

sagatavot nepieciešamos normatīvos aktus par brīvo ekonomisko zonu statusa saglabāšanu Latvijas ostās pēc 2017.gada un saskaņot tos ar EK;

- **par Būvniecības likumprojektu.** *Likumprojekts „Būvniecības likums”* atrodas Saeimā 2.lasījumā. Tas paredz samazināt būvniecības saskaņošanas procedūru ilgumu līdz 69 dienām un 6 procedūrām. Šobrīd Saeimā tiek izvērtēti uz 2.lasījumu iesniegtie priekšlikumi. Tiek plānots, ka minētais likumprojekts Saeimā varētu tikt apstiprināts līdz 2012.gada jūlijam.

2.4. Latvijas NRP prioritārie virzieni 2012.-2013.gadā

2011.gadā tika sagatavots pirmais *Latvijas 2011.gada konkurētspējas ziņojums* (turpmāk tekstā – LKZ)¹³, kura izstrādē bija iesaistīti starptautiski atzīti pētnieki un kompetenti Latvijas tautsaimniecības nozaru konsultanti. LKZ galvenais mērķis ir sniegt vispārēju Latvijas tautsaimniecības konkurētspējas novērtējumu, nodrošinot uz faktiem balstītas politikas orientācijas pamatu.

LKZ izvēlēta konkurētspējas koncepcija balstās uz produktivitāti un koncentrējās uz faktoriem, kas tieši vai netieši to ietekmē. LKZ, balstoties uz statistikas datu analīzi un vairāku teorētisko un empīrisko pētījumu atziņām, tika analizētas Latvijas tautsaimniecības attīstības vidējā termiņa (piedāvājuma puses) tendences, kā arī īstermiņa (jeb pieprasījuma puses) nosacījumi. LKZ projekta ietvaros tika veikti arī divi padziļinātie pētījumi, kuros sniegta eksporta preču telpas analīze, kā arī inovāciju un mazo uzņēmumu eksporta un finansējuma analīze.

Pamatojoties uz LKZ konkurētspējas novērtējumu, ziņojuma autori ir noteikuši šādas Latvijas konkurētspējas problemātiskās jomas:

- *nevienlīdzība*: Latvijā ir viena no visnevienlīdzīgākajām sabiedrībām Eiropā;
- *inovācijas*: Latvijas inovāciju sniegums turpina būt viens no sliktākajiem ES;
- *rūpniecība*: Latvijas rūpniecības īpatsvars kopējā IKP un rūpniecības produktivitāte ir vienas no zemākajām ES;
- *izglītība*: ir liecības par kvalitātes problēmām Latvijas izglītības sistēmā;
- *finanšu tirgi*: Latvijas finanšu tirgus attīstība joprojām atpaliek no citām jaunajām tirgus ekonomikām Eiropā;
- *ēnu ekonomika*: ēnu ekonomika Latvijā ir joprojām viena no lielākajām ES.

Izanalizējot esošo Latvijas NRP progresu, kā arī ņemot vērā EK Ikgadējā izaugsmes ziņojuma prioritātes, 2012.gada pavasara Eiropadomes secinājumus un LKZ secinājumus, galvenie prioritārie virzieni Latvijas NRP īstenošanā 2012.-2013.gadam tiek noteikti:

- ilgtspējīga budžeta veidošana (budžeta deficīta mērķi: 2013.gadā – 1,4% no IKP, 2014.gadā – 0,8% no IKP, 2015.gadā – 0,3% no IKP atbilstoši EKS'95 metodoloģijai);
- konkurētspējas veicināšana (industriālās politikas izstrāde un ieviešana u.c.);
- uzņēmējdarbības vides uzlabošana, t.sk. darbaspēka nodokļu mazināšana, ēnu ekonomikas apkarošana;
- reformas izglītībā (jaunu izglītības finansēšanas modeļu izstrāde, reformas profesionālajā izglītībā u.c.);
- strukturālā bezdarba riska mazināšana (aktīvā darba tirgus politika, mūžizglītība).

Nākošajā nodaļā tiek dots detalizētāks Latvijas NRP politikas jomu izklāsts, īpašu uzmanību veltot augstāk definēto prioritāšu pasākumu 2012.-2013.gados aprakstam.

¹³ Latvijas konkurētspējas novērtējums 2011, projekts:
http://www.mk.gov.lv/files/latvijas_konkuretspejas_izvertejums2011_final.pdf

3. POLITIKAS VIRZIENI

3.1. Finanšu stabilitāte

3.1.1. Ilgtspējīga budžeta veidošana

Latvijas NRP kā viens no galvenajiem makro-strukturālajiem izaicinājumiem/šķēršļiem izaugsmei un nodarbinātībai tika minēts pārmērīga budžeta deficīta samazināšana.

Valdības īstenoto budžeta konsolidācijas pasākumu rezultātā budžeta deficīts 2010. un 2011.gadā samazinājās attiecīgi līdz 8,2% un 3,5% no IKP atbilstoši EKS'95 metodoloģijai. Kopumā laika posmā no 2008.gada līdz 2012.gadam ir veikti konsolidācijas pasākumi 2,3 miljardu latu apmērā ar fiskālo ietekmi 17% apmērā no IKP.

Galvenie politikas virzieni un pasākumi ilgtspējīga budžeta nodrošināšanai:

- **Fiskālā konsolidācija** (atbildīgā institūcija – FM)

2012.gadam apstiprinātais budžets ir fiskālā mērķa ietvaros. Veiktie fiskālās konsolidācijas pasākumi nodrošina budžeta deficītu 2012.gadā – 2,1% apmērā no IKP atbilstoši EKS'95 metodoloģijai.

Konsolidācijas struktūra prioritāri tiek balstīta uz izdevumu pārskatīšanu nevis ieņēmumu palielināšanu un ēnu ekonomikas apkarošanu, neskatot nodokļu administrēšanas uzlabošanas pasākumus un nekustamā īpašuma nodokļa reformu, tādējādi neradot papildu spiedienu uz inflācijas palielināšanos.

2012.gada budžeta pieņemšana ar budžeta deficītu zemāku par 3% no IKP, rada priekšnoteikumus ES ierosinātās pārmērīgās budžeta deficīta novēršanas procedūras pārtraukšanai, kā arī nodrošina budžeta deficīta Māstrihtas kritērija izpildi, tādējādi liekot būtisku pamatu Latvijas iespējām 2014.gada 1.janvārī ieviest eiro.

Tiek plānots, ka 2013.gadā vispārējās valdības deficīts nepārsniegs 1,4% no IKP, 2014.gadā – 0,8% no IKP un 2015.gadā – 0,3% no IKP.

- **Fiskālās disciplīnas stiprināšana** (atbildīgā institūcija – FM)

Mērķis ir nacionālā tiesiskā regulējuma stiprināšana, lai nodrošinātu ilgtspējīgas, pretcikliskas fiskālās politikas veidošanu, stiprinot vidēja termiņa budžeta plānošanu, kā arī paredzot skaidrus nosacījumus fiskālo mērķu definēšanai.

Ir izstrādāts FDL, kurā ir noteikti saistoši fiskālie nosacījumi gan gadskārtējam valsts budžetam, gan vidēja termiņa budžetam. Likumprojektā ir nostiprināti fiskālās politikas veidošanas pamatprincipi, instrumenti un fiskālie nosacījumi, ir arī sagatavoti grozījumi *Satversmē*.

FDL un atbilstoši Satversmes grozījumi tika iesniegti 2011.gada 6.decembrī Saeimā. FDL 2012.gada 12.janvārī tika apstiprināts Saeimā pirmajā lasījumā un ir beidzies priekšlikumu iesniegšanas periods likumprojekta tālākai izskatīšanai 2.lasījumā. *Grozījumus Satversmē* turpina skatīt Saeimas komisijās (skat. detalizētāku informāciju 2.3.nodaļā).

- **Pensiju sistēmas ilgtspējas nodrošināšana** (atbildīgā institūcija – LM)

Mērķis ir veicināt sistēmas ilgtermiņa stabilitāti. Sabiedrības novecošanās ir nopietns risks valsts sociālās apdrošināšanas sistēmas stabilitātei ne tikai pašlaik, bet arī turpmākajos gados.

Lai sekmētu pensiju sistēmas ilgtspējīgumu, ir veikti grozījumi *Koncepcijā par sociālās apdrošināšanas sistēmas stabilitāti ilgtermiņā*, kas paredz:

- pakāpenisku pensijas vecuma paaugstināšanu līdz 65 gadiem, sākot ar 2014.gadu, vienlaikus saglabājot priekšlaicīgās pensionēšanās iespējas;

- minimālā apdrošināšanas stāža paaugstināšanu no 10 uz 15 gadiem, kas ļauj kvalificēties vecuma pensijas saņemšanai, sākot ar 2014.gadu, un no 15 uz 20 gadiem, sākot ar 2020.gadu;
- sociālās apdrošināšanas speciālā budžeta atslogošanu no tam neraksturīgām (ar sociālās apdrošināšanas iemaksām nesegtām) izmaksām, t.i., piemaksu pie vecuma un invaliditātes pensijām izmaksu pārvirzot uz valsts pamatbudžetu, sākot ar 2014.gadu.

Atbilstoši grozījumi likumā „*Par valsts pensijām*” 2012.gada 27.martā atbalstīti MK un 2012.gada 19.aprīlī atbalstīti Saeimā 1.lasījumā.

3.1.2. Banku sektora stabilitātes nodrošināšana

Latvijas NRP kā viens no galvenajiem makro-strukturālajiem izaicinājumiem/šķēršļiem izaugsmei un nodarbinātībai tika minēts labi funkcionējoša un stabila finanšu sektora nodrošināšana, ņemot vērā augstās privātā sektora parādsaistības.

Latvijas bankas iepriekšējo trīs gadu laikā veica būtiskus pasākumus kapitāla stiprināšanai 1,4 mljrd. latu apmērā. Tādējādi tās varēja segt zaudējumus kredītportfeļa kvalitātes pasliktināšanās dēļ un uzturēt savai darbībai piemītošo un varbūtējo risku segšanai pietiekamu kapitālu. Banku sektors kopumā ir pietiekami kapitalizēts. Banku sektora kapitāla pietiekamības rādītājs 2011.gadā saglabājās augstā līmenī un gada beigās sasniedza 17,4% (minimālā kapitāla prasība – 8%), savukārt 1.līmeņa pašu kapitāla rādītājs bija 14,2%. Vairākas bankas ir izmantojušas iespēju stiprināt kapitāla bāzi, tajā iekļaujot pārskata gada (t.i., pusgada vai deviņu mēnešu) auditēto peļņu, savukārt, mazinoties kreditēšanas tempiem, turpina sarukt riska svērto aktīvu apmērs.

Banku sektora likviditātes rādītājs saglabājās augstā līmenī un 2011.gada decembra beigās bija 63,9%, krietni pārsniedzot noteikto minimālo prasību. Joprojām pastāvot zemiem kreditēšanas apmēriem, bankām ir uzkrājušies samērā lieli līdzekļi likvīdos aktīvos.

Kopš 2010.gada otrā pusgada vērojama pakāpeniska kredītu kvalitātes uzlabošanās. Kredītu ar kavējumu ilgāk par 90 dienām īpatsvars banku sektora kredītportfelī gada laikā saruka no 19% līdz 17,5%, ko veicināja ilgāk par 90 dienām kavēto kredītu apmēra būtisks sarukums uzņēmumu rezidentu kredītportfelī (2011.gada laikā – par 27%).

Pakāpeniski samazinoties ārvalstu banku, pārsvarā mātes banku, finansējumam, banku finansējuma struktūrā pieaug klientu noguldījumu loma. Gan rezidentu, gan nerezidentu noguldījumu apmērs šobrīd pārsniedz pirmskrīzes līmeni.

Galvenie politikas virzieni un pasākumi banku sektora attīstības nodrošināšanai:

- ***Banku kapitāla bāzes stiprināšana un stingrāku likviditātes prasību noteikšana*** (atbildīgā institūcija – FKTK)

2011.gadā tika veikti grozījumi normatīvos aktos, kas saistīti ar kapitāla pietiekamības novērtēšanas procesu un minimālo kapitāla prasību aprēķināšanu. Ar grozījumiem tika noteiktas minimālās prasības kapitāla pietiekamības novērtēšanas procesa ietvaros veiktajai stresa testēšanai, ieviestas papildu prasības tirgus risku izvērtēšanai, subordinētā kapitāla plānošanai. Tika paredzēta prasība rēķināt norēķinu riska kapitāla prasību visiem riska darījumiem, noteikti stingrāki iekšējo modeļu standarti tirgus risku kapitāla prasību aprēķināšanai u.c. prasības.

Līdz 2012.gada beigām tiks izstrādāti grozījumi *Kredītiestāžu likumā* un tam pakārtotajos FKTK normatīvajos noteikumos saistībā ar jauno ES ietvaru banku kapitāla prasību un likviditātes jautājumos – priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par piekļuvi kredītiestāžu darbībai un kredītiestāžu un ieguldījumu sabiedrību konsultatīvo uzraudzību un priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par kredītiestāžu un ieguldījumu sabiedrību konsultatīvo uzraudzību. Grozījumu *Kredītiestāžu likumā* un tam

pakārtotajos FKTK normatīvajos noteikumos apstiprināšanas termiņi būs cieši saistīti ar direktīvas un regulas apstiprināšanas gaitu 2012.gadā. 2013.gadā tiks ieviesti tie regulas panti, kuros paredzētas dalībvalstu izvēles iespējas.

- ***Valstij piederošo banku pārveide/pārdošana*** (atbildīgā institūcija – FM, EM)

Mērķis ir valsts ieguldīto līdzekļu atgūšana maksimāli efektīvā veidā, augstas kvalitātes banku pakalpojumu sniegšana, valsts finanšu sistēmas stabilitātes nodrošināšana, kā arī atbilstība EK apstiprinātajam valsts atbalsta restrukturizācijas plānam. Mērķa sasniegšanai ir veikti šādi pasākumi:

- 2011.gadā MK tika apstiprināta *Hipotēku bankas komercdaļas pārdošanas stratēģija* un ir uzsākta tās īstenošana. Ir plānots jau 2012.gada maijā parakstīt līgumus ar potenciālajiem komercdaļas pakešu pircējiem. Pilnā apmērā Hipotēku bankas komercdaļas atsavināšanas process pēc pašreiz plānotā laika grafika varētu tikt pabeigts līdz 2013.gada marta beigām. Hipotēku bankas komercdaļas pārdošanas procesam nevajadzētu ietekmēt Hipotēku bankas veiktās attīstības funkcijas, īstenojot valsts atbalsta programmas un nodrošinot to nepārtrauktību. Lai nodrošinātu efektīvu valsts atbalsta pasākumu vadību, ir uzsākts darbs pie vienotās attīstības finanšu institūcijas izveides;
- 2011.gadā MK ir atbalstījis AS „Citadele banka” un AS „Parex banka” pārdošanas stratēģijas, kas paredz savstarpēji nesaistītu pārdošanas procesu, katrai bankai piemērojot atbilstošāko risinājumu. Saskaņā ar pārdošanas stratēģiju AS „Citadele banka” tiks pārdota izolē. Tomēr, ņemot vērā situāciju Baltijas banku tirgū un nestabilitāti Eiropas finanšu tirgos, MK 2011.gada beigās pieņēma lēmumu atlikt AS „Citadele banka” pārdošanas procesu. Pie AS „Citadele banka” pārdošanas jautājuma ir plānots atgriezties vēlāk, kad situācija finanšu tirgos būs uzlabojusies. Saskaņā ar restrukturizācijas plānu AS „Citadele banka” kopumā ir paredzēts pārdot līdz 2014.gada beigām;
- 2011.gadā ir sagatavots AS „Parex banka” turpmākās darbības modelis, kas paredz bankas statusa maiņu un atteikšanos no kredītiestādes licences. FKTK padome 2012.gada 15.marta sēdē pieņēma lēmumu anulēt AS „Parex banka” izsniegto licenci kredītiestādes darbībai un atļaut AS „Parex banka” veikt bankas reorganizāciju, pārreģistrējot to par komercsabiedrību, kuras darbība nav saistīta ar kredītiestādes darbību. Atsakoties no bankas statusa, AS „Parex banka” turpmāk nebūs saistoša kapitāla pietiekamības prasību izpilde, kā arī nebūs jāmaksā FKTK finanšu stabilitātes nodeva un jāveic iemaksas noguldījumu garantiju fondā. Līdz ar to valstij nebūs jāveic turpmāka valsts noguldījumu kapitalizācija, kāda bija paredzēta restrukturizācijas plānā, lai nodrošinātu bankas darbību atbilstoši kredītiestādēm piemērojamām prasībām. Saskaņā ar EK apstiprināto restrukturizācijas plānu AS „Parex banka” turpinās aktīvu izstrādi, t.i., kredītu piedziņu un ķīlu pārņemšanu, lai maksimāli atgūtu AS „Parex banka” ieguldītos valsts līdzekļus. AS „Parex banka” darbības periods ir noteikts līdz 2017.gadam.

- ***Sabiedrības informēšana finanšu pakalpojumu jautājumos un patērētāju tiesību aizsardzības regulējuma pilnveidošana patērētāju kredītešanas jomā*** (atbildīgā institūcija – FKTK, EM)

Mērķis ir sniegt potenciālajiem finanšu pakalpojumu saņēmējiem vispārēju priekšstatu par finanšu sektoru, tā attīstības tendencēm un pastiprināt finanšu pakalpojumu sektora uzraudzību, lai nodrošinātu patērētājiem pieejamus un viņu vajadzībām un iespējām atbilstošus finanšu pakalpojumus. Mērķa sasniegšanai ir veikti šādi pasākumi:

- ir izveidota, uzturēta un pastāvīgi atjaunināta interneta mājas lapa „Klientu skola”, nodrošinot iedzīvotājiem informāciju par Latvijas finanšu sistēmu, izpratni par finanšu riskiem un uzņemto saistību nozīmi;
- no 2011.gada 1.novembra ir ieviesta nebanku kredītu devēju licencēšanas sistēma, garantējot patērētājam ilgtermiņā finansiāli stabilu kredītu devēju esamību tirgū. Licencēšanas sistēmas ieviešana ļāvusi kopumā paaugstināt patērētāju aizsardzības līmeni nebanku kreditēšanas jomā, nodrošinot, ka šajā tirgū darbojas tikai pakalpojumu sniedzēji ar stabilu finansiālo situāciju, mazinot iespējamus finanšu riskus un kopumā uzlabojot arī kompetento iestāžu kontroles un uzraudzības darbu nebanku kreditēšanas tirgū.

Lai arī turpmāk nodrošinātu patērētāju aizsardzību un informētību finanšu pakalpojumu jautājumos, līdz 2013.gada beigām ir paredzēts pilnveidot attiecīgo likumdošanu, aptverot visu kreditēšanas jomu vienā tiesību aktā. Šobrīd pasākums ir agrīnas sagatavošanas stadijā, jo izstrādes procesā atrodas ES direktīvas par hipotekāro kreditēšanu. Pēc šīs direktīvas pieņemšanas tiks izstrādāti attiecīgi normatīvo aktu projekti, t.sk., lai pārņemtu minēto direktīvu, ja tā tiks pieņemta.

3.2. Konkurētspējas veicināšana

3.2.1. Uzņēmējdarbības vide un valsts pārvaldes modernizācija

Latvijas NRP kā viens no galvenajiem makro-strukturālajiem izaicinājumiem/šķēršļiem izaugsmei un nodarbinātībai tika minēts uzņēmējdarbības vides uzlabošana, efektīva ES fondu izmantošana.

Pasaulē pieaug konkurence par investīcijām, kur izšķiroša loma ir uzņēmējdarbības videi. Uzņēmējdarbības vides uzlabošanā Latvijā ir sasniegts ievērojams progress – Pasaules Bankas *Doing Business* 2012.gada pētījumā Latvija ierindota 21.vietā starp 183 pasaules valstīm, kas ir par 10 pozīcijām augstāk salīdzinoši ar gadu iepriekš. Savukārt uzņēmējiem labvēlīgas vides novērtējumā starp ES dalībvalstīm Latvija atrodas 7.vietā, kas ir par 2 vietām augstāk nekā gadu iepriekš. Jāatzīmē, ka Latvija salīdzinoši ar kaimiņvalstīm atpaliek uzņēmējdarbības uzsākšanas, nodokļu un grāmatvedības jomās, kā arī vērojamas problēmas komercstrīdu risināšanā.

Galvenie politikas virzieni un pasākumi uzņēmējdarbības vides uzlabošanai:

- **Administratīvo šķēršļu mazināšana** (atbildīgā institūcija – EM, TM, VARAM, VK)

Mērķis ir pastāvīgi sadarbībā ar uzņēmējiem pilnveidot uzņēmējdarbības vides regulējošo normatīvo aktu bāzi un attīstīt uzņēmēju vajadzībām atbilstošus elektroniskos pakalpojumus.

Progress uzņēmējdarbības vides uzlabošanā tiek veicināts ar ikgadēji izstrādāta *Uzņēmējdarbības vides uzlabošanas pasākumu plāna* īstenotajām aktivitātēm, kur nozīmīgākie pasākumi 2011.gadā bija:

- valdībā atbalstīts jaunais *Likumprojekts „Būvniecības likums”*, kas paredz samazināt būvniecības saskaņošanas procedūru ilgumu līdz 69 dienām un 6 procedūrām. Šobrīd Saeimā notiek priekšlikumu apkopošana uz 2.lasījumu;
- izstrādāti grozījumi *Komerclikumā*, *Finanšu instrumentu tirgus likumā* un *Gada pārskatu likumā*, kas paredz sakārtot regulējumu attiecībā uz investoru aizsardzību. Projekti apstiprināti MK un šobrīd notiek to izskatīšana Saeimā;
- izstrādātas ceļa kartes uzņēmējiem par iespēju nokārtot elektroniski attiecīgās procedūras/publiskos pakalpojumus, *Doing Business* noteiktos uzņēmējdarbības

procesos tika sagatavotas un publicētas jaunas e-pamācības portālā www.latvija.lv un interneta vietnē www.solipasolim.lv.

2012.gadam izstrādātā *Uzņēmējdarbības vides uzlabošanas pasākumu plāna* mērķis ir vienkārši un kvalitatīvi pakalpojumi uzņēmējdarbībā, vairāk e-pakalpojumu. Būtiskākie no tiem paredz *2012.gadā*:

- uzņēmumu reģistrācijā ieviest uzņēmumu elektronisko reģistrāciju un samazināt iesniedzamo dokumentu skaitu;
- līdz ar jaunā *Būvniecības likuma* ieviešanu, sakārtot ar to saistītos MK normatīvos aktus;
- turpināt vienas pieturas aģentūras principa ieviešanu īpašuma datu reģistrēšanā un īpašumtiesību nostiprināšanā;
- nodrošināt e-pakalpojumu izmantošanu tiesvedības jomā, kas ļaus samazināt komercstrīdu risināšanai nepieciešamo laiku un sekmēs tiesu pieejamību, tādējādi uzlabojot uzņēmēju viedokli par saskarsmi ar valsts iestādēm.

• ***Darbspēka nodokļu mazināšana*** (atbildīgā institūcija – FM)

Mērķis – paaugstināt Latvijas uzņēmēju konkurētspēju, samazinot darbspēka nodokļu slogu līdz pārējo Baltijas valstu līmenim.

2012.gadā tiks izstrādāts grafiks darbspēka nodokļu samazināšanai nākamo 3 gadu laika periodam, fiskāli neitrālā veidā nodrošinot gan konkurētspējīgas darbspēka izmaksas, gan veicinot ekonomisko aktivitāti un nodarbinātību, gan mazinot ēnu ekonomiku. Minētās reformas ietvaros tiks risināti jautājumi par nodokļa likmes samazināšanu un neapliekamā minimuma un atvieglojumu par apgādājamajiem palielināšanu. Saskaņā ar Valdības rīcības plānu grafiks nodokļu sloga samazināšanai (par 9%) tiks iesniegts MK līdz 2012.gada 30.jūnijam.

• ***Valsts pārvaldes modernizācija*** (atbildīgā institūcija – FM, VARAM, EM, VK)

Mērķis ir veidot efektīvāku un ekonomiskāku valsts pārvaldi. Galvenie rīcības virzieni ir:

- administratīvo procedūru vienkāršošana uzņēmējiem un iedzīvotājiem. 2011.gada augustā MK tika apstiprināts *Pasākumu plāns administratīvā sloga samazināšanai, administratīvo procedūru vienkāršošanai un publisko pakalpojumu kvalitātes uzlabošanai uzņēmējiem un iedzīvotājiem*, kas paredz īstenot 25 pasākumus (galvenokārt grozījumus tiesību aktos, kontrolējošo institūciju funkciju optimizēšanu u.c.). Pasākumu plāns saistīts arī ar Eiropadomes 2007.gadā pieņemto uzstādījumu – līdz 2013.gadam samazināt administratīvo slogu par 25%.
2012.gadā tiks turpināta augstākminētā pasākuma plāna īstenošana. Papildus 2012.gadā tiks veikti pētījumi ar mērķi izvērtēt administratīvo slogu noteiktās nozarēs, tiks izstrādāti normatīvo aktu grozījumi administratīvo procedūru atvieglošanai un pilnveidoti sabiedrības iesaistes mehānismi administratīvā sloga identificēšanai un risinājumu meklēšanai;
- e-pārvaldes un e-pakalpojumu attīstība. Pasākumu mērķis ir padarīt efektīvākus valsts pārvaldes procesus, nodrošinot pieejamākus valsts pakalpojumus iedzīvotājiem un komersantiem. Laika periodā no 2011. līdz 2014.gadam paredzēta elektroniskās informācijas un dokumentu aprites starp iestādēm pilnveidošana, valsts informācijas tehnoloģiju standarta pakalpojumu konsolidācija un centralizācija, valsts informāciju sistēmu sadarbības attīstīšana. Paredzēta centralizētas elektronisko iepirkumu sistēmas izmantošanas un attīstības nodrošināšana, kā arī atteikšanās no reģistrācijas apliecību, darbības atļauju un licenču izsniegšanas papīra formā.
2011.gadā ir apstiprināts *Elektroniskās pārvaldes attīstības plāns 2011.-2013.gadam*, kas paredz, ka 2013.gadā 73% no visiem iedzīvotājiem regulāri lietos internetu, 75%

mājsaimniecībām būs nodrošināta iespēja pieslēgt platjoslas pakalpojumus un 2015.gadā e-pārvaldi izmantos 50% iedzīvotāju. Līdz 2011.gada beigām ieviesti 20 e-pakalpojumi. 2012.gadā plānots ieviest ap 150 e-pakalpojumu, 2013.gadā – ap 50 e-pakalpojumu.

2011.gadā uzsākts darbs valsts informācijas sistēmu darbības un pieejamības pilnveidošanā – apstiprināta *Koncepcija vienotas autentifikācijas mehānisma ieviešanai valsts informācijas sistēmās*, sagatavoti priekšlikumi datu savstarpējās apmaiņas un datu apmaiņas elektronisko pakalpojumu darbības nodrošināšanai un uzlabošanas iespējām valsts pārvaldē, pieņemti *Valsts vienotā ģeotelpiskās informācijas portāla noteikumi*, sagatavotas informācijas sistēmu drošības vadlīnijas un veikti citi uzlabojumi. Plānotie pasākumi 2012. un 2013.gadā ir – izstrādāt normatīvo aktu projektus vienotai autentifikācijai, sadarbībai un valsts informācijas sistēmu reģistram; izstrādāt IKT resursu kataloga normatīvo regulējumu un noteikt turpmāko IKT optimizācijas un attīstības politiku valsts pārvaldē, kā arī izveidot IKT resursu katalogu; uzsākt darbu pie vienotas elektronisko dokumentu aprites sistēmas izveides;

- vienas pieturas aģentūras principa ieviešana valsts un pašvaldību pakalpojumu sniegšanā. Pasākumu mērķis ir valsts un pašvaldību pakalpojumu piegādes pilnveidošana, attīstot pakalpojumu piekļuves punktus klātienē un elektroniski, attīstot vienotu, uz personu vērstu pakalpojumu sniegšanas kultūru, kas ļauj apmierināt personu vajadzības vienuviet arī tad, ja tā sniegšanā ir iesaistītas vairākas institūcijas. Vienas pieturas aģentūras principu paredzēts ieviest līdz 2014.gadam.

2011.gadā ir sagatavota *Koncepcija par vienas pieturas aģentūras principa ieviešanu valsts un pašvaldību pakalpojumu pieejamībā*, kā arī sagatavots vienas pieturas aģentūras darbības, pakalpojumu sniegšanas un to kvalitātes novērtēšanas modelis.

2012.gadā tiek izvērtēti un klasificēti visi publiskie pakalpojumi, lai sagatavotu *Publisko pakalpojumu reģistru* (katalogu), kā arī plānots uzsākt darbu pie *Publisko pakalpojumu likumprojekta* izstrādes;

- valsts pārvaldes iestāžu funkciju tālākā optimizācija. Pasākuma mērķis ir valsts pārvaldes efektivitātes palielināšana, pārskatot iestāžu funkcijas. Darbs pie funkciju audita tika uzsākts 2009.gadā un to plānots turpināt līdz 2014.gadam. Funkciju audita rezultātā tiek veikta valsts pārvaldes iestāžu atbalsta funkciju centralizēšana (grāmatvedības, personāla, informācijas tehnoloģiju), funkciju nodošana citai iestādei vai iestādes likvidācija. Kopumā vidējā termiņā tiks samazināts valsts pārvaldē nodarbināto skaits un atbilstoši valsts budžeta izdevumi;

- valsts kapitāla daļu pārvaldības un publisko personu komercdarbības reforma. Pasākuma mērķis ir nodrošināt efektīvāku valsts kapitāla daļu pārvaldi, kā arī izvērtēt nepieciešamību publiskām personām turpmāk darboties kā komersantiem. 2011.gadā ir sagatavots *Valsts kapitāla daļu pārvaldības koncepcijas projekts* un *Publisko personu komercdarbības koncepcijas projekts*. Plānots, ka MK minēto koncepciju projektus varētu apstiprināt 2012.gada maijā. 2012.gada ietvaros tiks izstrādāti un pieņemti nepieciešamie grozījumi likumos koncepcijās piedāvāto un MK apstiprināto risinājumu ieviešanai. Plānots, ka līdz 2013.gada vidum tiks sakārtota sistēma valsts kapitāla daļu pārvaldībai.

- ***Darba tiesisko attiecību un darba aizsardzības normatīvā regulējuma un tā piemērošanas pilnveidošana*** (atbildīgā institūcija – LM)

Mērķis ir nodrošināt priekšnoteikumus kvalitatīvākām darba vietām:

- nostiprinot elastdrošības principus darba tiesiskajās attiecībās. 2011.gada jūnijā stājās spēkā *Grozījumi Darba likumā*, saskaņā ar kuriem darbinieku skaita samazināšanas gadījumā darba devējam vairs nav jāziņo NVA par atlaižamo darbinieku skaitu un

profesiju vismaz vienu mēnesi pirms atlaišanas. Sadarbībā ar sociālajiem partneriem 2012.gadā tiks rosināts pārskatīt *Darba likuma* normas par darba līguma slēgšanu uz laiku, piemaksu apmēru par virsstundu darbu u.c.;

- ieviešot jaunus e-pakalpojumus Valsts darba inspekcijā (turpmāk tekstā – VDI). 2011.gadā VDI tika izstrādāti 8 e-pakalpojumu prototipi, un plānots, ka 2012.gadā VDI būs pieejami 16 e-pakalpojumi;
- īstenojot sabiedrības informēšanas un apmācību pasākumus par darba tiesību un darba aizsardzības jautājumiem sadarbībā ar sociālajiem partneriem – Latvijas Brīvo arodbiedrību savienību un Latvijas Darba devēju konfederāciju. Kopējais publiskais finansējums 2011.gadā bija 1,8 milj. latu, t.sk., ES fondu finansējums 1,5 milj. latu, kopējais publiskais finansējums laika periodā 2012.-2013.gadam 1,9 milj. latu, t.sk., ES fondu finansējums 1,7 milj. latu.

- **Ēnu ekonomikas apkarošana** (atbildīgā institūcija – FM)

Ēnu ekonomika ietekmē ne tikai valsts budžeta ieņēmumus, bet arī kropļo uzņēmējdarbības vidi, galvenokārt, radot nevienlīdzīgus konkurences apstākļus uzņēmēju starpā. Attiecīgi šīs problēmas risināšana ir jāpastiprina, izstrādājot arvien jaunus priekšlikumus ēnu ekonomikas apkarošanai.

2010.gadā tika sagatavots *Pasākumu plāns ēnu ekonomikas apkarošanai un godīgas konkurences nodrošināšanai 2010.–2013.gadam* (turpmāk tekstā – Plāns). Plāns 2011.gada laikā vairākārt ir precizēts un papildināts ar jauniem pasākumiem. Plānā ir noteikti galvenie virzieni ēnu ekonomikas apkarošanai:

- administratīvā sloga mazināšana;
- efektīvāka kontrolējošo iestāžu darbības nodrošināšana;
- sankciju piemērošana;
- sadarbība ar sociālajiem partneriem;
- uzņēmējdarbības pārejas veicināšana no neregistrētās uz reģistrēto ekonomiku un atbalsts godīgajiem uzņēmējiem u.c.

Kopā Plānā šobrīd ir iekļauti 66 pasākumi, no kuriem uz 2012.gada 1.janvāri 47 pasākumi ir izpildīti pilnībā (5 pasākumi jāpilda pastāvīgi) un pārējo pasākumu izpilde turpinās (12 pasākumi ir saskaņošanas procesā). 2012.gada laikā tiek plānots veikt un ieviest vairākus svarīgus pasākumus:

- pastiprināt cīņu pret nodokļu un citu maksājumu reģistrēšanas elektronisko ierīču un iekārtu neuzstādīšanu un neizmantošanu vai to lietošanas kārtības neievērošanu. Saeimā iesniegti priekšlikumi, kas paredz pastiprināt atbildību par iepriekš minēto;
- pieņemt normatīvos aktus, kas ieviešs nodokļu atbalsta pasākumu. Nodokļu atbalsta pasākums būs vienreiz veicams pasākums nokavējuma naudas un daļējas soda naudas dzēšanai tiem nodokļu maksātājiem, kas līdz noteiktam brīdim samaksās nodokļu pamatparādu (sagaidāmā fiskālā ietekme – 15 milj. latu);
- pārskatīt nodokļu režīmus mazajiem uzņēmējiem, lai paaugstinātu labprātīgas nodokļu nomaksas līmeni mazo uzņēmēju grupā, vienkāršotu un padarītu saprotamu mazajiem uzņēmējiem piemērojamo nodokļu sistēmu;
- ierobežot mākslīgu darījumu, kuru juridiskā forma neatbilst tā ekonomiskajai būtībai, atzīšanu nodokļu vajadzībām. Nodokļu normatīvajos aktos tiks iekļautas pretizvairīšanās normas, proti, turpmāk darījumi tiks vērtēti kopumā, neskatoties uz to, ka katrs atsevišķs darījums neliecina par izvairīšanos no nodokļa nomaksas;
- izvērtēt iespēju nodokļu nomaksu sasaistīt ar valsts pakalpojumu saņemšanas nosacījumiem, piemēram, veselības aprūpes pakalpojumiem, lai personas motivētu maksāt nodokļus.

- ***Pakalpojumu direktīvas ieviešana Latvijā*** (atbildīgā institūcija – EM)

Pakalpojumu tirgus stiprināšanai Latvija ir pilnībā ieviesusi Eiropas Parlamenta un Padomes *Direktīvas 2006/123/EK par pakalpojumiem iekšējā tirgū* (turpmāk tekstā – *Pakalpojumu direktīva*) prasības, gan pieņemot un ieviešot attiecīgus normatīvos aktus, gan veicot visaptverošu pakalpojumu regulējošo nacionālo normatīvo aktu skrīningu, gan izveidojot vienoto kontaktpunktu administratīvo procedūru veikšanai.

Latvija ir nodrošinājusi ES noteikto 20 pamatpakalpojumu elektronizēšanu pilnā apmērā. Ir nodrošināta praktiski visu pakalpojumu, kas attiecināmi uz *Pakalpojumu direktīvu*, pieprasīšana vai saņemšana elektroniskā veidā (*Vienotajā elektroniskajā kontaktpunktā*, kas pieejams vienotajā valsts un pašvaldību pakalpojumu portālā www.latvija.lv, kurā ir pieejami uz *Pakalpojumu direktīvu* attiecināmo pakalpojumu apraksti), nodrošinot attiecīgas normas attiecīgajos reglamentējošos aktos, kas ļauj personai pieprasīt pakalpojumu elektroniski, sūtot uz kontaktinformācijā norādīto oficiālo e-pastu ar drošu elektronisko parakstu parakstītu iesniegumu un pievienojamos dokumentus, vai saņemt pakalpojumu elektroniski.

Kā viens no publiskās pārvaldes modernizāciju veicinošiem instrumentiem ir uzskatāms „klusēšanas-piepriekšības” princips. Tas nosaka, ka gadījumā, ja noteiktajā termiņā nav saņemta atbildīgās iestādes atbilde uz atļaujas pieteikumu, uzskatāms, ka atļauja pakalpojumu sniedzējam ir piešķirta un pakalpojuma sniedzējs ir tiesīgs uzsākt pakalpojuma sniegšanu. Veicot grozījumus normatīvajos aktos, „klusēšanas – piepriekšības” principu atbildīgo iestāžu administratīvajā praksē piemēro ar 2012.gada 1.martu.

- ***ES fondu apguves uzlabošana*** (atbildīgā institūcija – FM)

ES fondu apguves uzlabošana notiek, pilnveidojot ES fondu iepirkumu uzraudzības sistēmu un normatīvo bāzi. Galvenie uzlabošanas virzieni:

- lai samazinātu neattiecināmo izdevumu risku un zaudējumus gan valsts budžetam, gan finansējuma saņēmējiem, 2011.gadā pilnveidota ES fondu iepirkumu uzraudzības sistēma. Grozījumi normatīvos aktos stājās spēkā 2012.gada 1.janvārī un tie paplašina to institūciju loku, kam ir tiesības veikt iepirkumu pirmspārbaudes, nosakot atbildības sadalījumu, kā arī nepieciešamību saskaņot metodiku par pirmspārbaudi veikšanu;
- lai nodrošinātu atklātāku, caurspīdīgāku ES fondu iepirkumu procedūru veikšanu, novērstu neattiecināmo izdevumu rašanos, 2012.gada sākumā tiek virzīti grozījumi MK noteikumos „*Par iepirkuma procedūru un tās piemērošanas kārtību pasūtītāja finansētiem projektiem*”. To mērķis ir novērst interešu konflikta situācijas, izslēgt no iepirkuma procedūras piegādātājus, kas pieļāvuši būtiskus pārkāpumus (kas vērtējami kā ES un Latvijas pamatinteresu, tajā skaitā finanšu interešu, apdraudējums) un tos piegādātājus, kas, iespējams, darbojas ēnu ekonomikā, tajā skaitā piegādātājus, kam ir nodokļu parādi u.tml.;
- lai vienkāršotu avansa maksājumu saņemšanas iespējas ES fondu līdzfinansēto projektu īstenošanai un mazinātu administratīvo slogu finansējuma saņēmējiem, tiks paredzēts noteikt, ka avansa maksājuma saņemšanai juridiska persona (izņemot pašvaldību) var atvērt darījuma kontu kredītiestādē (saglabājot iespēju avansa maksājumu saņemšanai atvērt kontu arī Valsts kasē), savukārt fiziska persona avansa maksājumu saņemšanai atver darījuma kontu tikai kredītiestādē;
- lai nodrošinātu uzlabojumus ES fondu apguvei 2012. un 2013.gadā, ir veiktas izmaiņas vairāku ES struktūrfondu aktivitāšu normatīvā regulējumā, lai atvieglotu komersantiem pieeju kredītiem vai garantijām projekta īstenošanai, novēršot situāciju, kad noslēgts līgums ar projekta iesniedzēju, bet kredītiestāde nenošlēdz līgumu par kredīta piešķiršanu. Tika veikta arī neizmanto ES fondu finansējumu pārdale, piešķirot papildfinansējumu nodarbinātības veicināšanas aktivitātēm 37 milj. latu apmērā (2012. un 2013.gadam);

- lai rastu risinājumus ES fondu vadības sistēmas optimizācijai, ir uzsākta ES fondu institucionālās sistēmas iespējamo modeļu izstrāde nākamajam plānošanas periodam (2014.-2020.gads). Pašlaik ir izstrādāti astoņi iespējamie modeļi, kuri atšķiras ar iesaistīto institūciju skaitu un centralizācijas pakāpi.

3.2.2. Produktīvo investīciju un eksporta veicināšana

Latvijas NRP kā viens no galvenajiem makro-strukturālajiem izaicinājumiem/šķēršļiem izaugsmei un nodarbinātībai tika minēts sabalansētas tautsaimniecības attīstības nodrošināšana, veicinot tirgojamo nozaru attīstību un ceļot produktivitāti.

Pēdējo gadu laikā ir mainījusies Latvijas ekonomikas izaugsmes paradigma – no iekšējā patēriņa balstītās izaugsmes uz eksporta attīstības virzītu tautsaimniecības pieaugumu. Lai veicinātu uzņēmēju konkurētspēju atvērtos produktu tirgos, bez izmaksu konkurētspējas svarīgi ir visi tie struktūrpolicies pasākumi, kas palielina tautsaimniecības spēju piesaistīt kapitālu, modernizēt ražošanu un paplašināt pieprasījuma telpu.

Tādējādi viena no Latvijas politikas prioritātēm ir *Modernas industriālās politikas izstrāde*, kuru paredzēts izstrādāt līdz 2012.gada beigām. Tās mērķis ir veicināt ekonomikas strukturālās izmaiņas par labu preču un pakalpojumu ar augstāku pievienoto vērtību ražošanai. Industriālā politika ir plānota, kā uz starptautiski atzītām ekonomiskajām koncepcijām bāzēta starpnozaru politika kopējās tautsaimniecības attīstības veicināšanai, un tajā tiks ietvertas gan bāzes aktivitātes (saistītas ar infrastruktūras pilnveidošanu, nodokļu un izglītības sistēmas uzlabošanu u.tml.), gan attīstības aktivitātes (inovācijas, R&D, klasteru un citu faktoru attīstība).

Galvenie politikas virzieni un pasākumi produktīvo investīciju un eksporta veicināšanai:

- **Atbalsts uzņēmumu pieejai finanšu resursiem** (atbildīgā institūcija – EM, FM, ZM)

Mērķis ir sniegt finansiālu atbalstu komercdarbības attīstībai, atvieglot piekļuvi kredītiem un sniegt atbalstu riska investīcijām.

2011.gadā ir izveidota konsultatīvā padome valsts atbalsta programmu koordinācijai un pilnveidošanai. Padomes galvenais uzdevums ir saturiski un praktiski izvērtēt esošos valsts atbalsta instrumentus, kā arī sniegt priekšlikumus vienotas attīstības finanšu institūcijas izveidei. Līdz 2012.gada 1.jūlijam ir plānots sagatavot finanšu institūcijas izveides plānu. Jaunā finanšu institūcija administrēs visu produktu klāstu vienuviet, tādējādi ne tikai vienkāršojot valsts atbalsta finanšu instrumentu pieejamības procesu, bet arī nodrošinot labāku izpratni par piedāvātajiem produktiem un ātrāku reaģēšanu uz tirgus nepilnībām.

Lai uzlabotu finanšu resursu pieejamību komercdarbības uzsākšanai un attīstībai, 2011.gadā komersantiem tika piedāvāti šādi finanšu instrumenti:

- aizdevumi komersantu konkurētspējas uzlabošanai un izaugsmei. Mērķis – uzlabot mazo, vidējo un lielo komersantu konkurētspēju, sniedzot investīciju un apgrozāmo līdzekļu aizdevumus komersantiem, kuriem ir ekonomiski pamatoti turpmākās darbības plāni, bet nav pieejams kredītiestāžu finansējums paaugstinātu risku dēļ. Programmas mērķa grupa ir komersanti, kas darbojas apstrādes rūpniecībā. Līdz 2011.gada 31.decembrim ir izmaksāti aizdevumi komersantiem 37,5 milj. latu apjomā (t.sk. 24,5 milj. latu no ES struktūrfondu finansējuma). 2012.-2013.gadā programmā plānots izmaksāt komersantiem 10,5 milj. latu gadā (t.sk. 6,9 milj. latu no ES struktūrfondu finansējuma);
- individuālās garantijas komersantu konkurētspējas uzlabošanai. Mērķis – nodrošināt komersantam saņemt kredītresursus komercdarbības veikšanai situācijās, kad komersanta rīcībā esošais nodrošinājums nav pietiekošs kredītresursu piesaistei nepieciešamā apjomā. Programmas mērķa grupa ir komersanti, kas darbojas apstrādes rūpniecībā. Programmas ietvaros līdz 2011.gada

- 31.decembrim ir izsniegtas garantijas 60 milj. latu apmērā (2011.gadā 30,2 milj. latu). Aktivitātē pieejams tikai ES struktūrfondu finansējums. 2012.gadā plānots izsniegt garantijas 30 milj. latu, bet 2013.gadā – 31,5 milj. latu apmērā;
- mazo un vidējo komersantu mikrokreditēšanas programma. Mērķis – uzlabot komersantu pieeju finansējumam. Var saņemt apgrozāmo līdzekļu aizdevumu vai investīciju aizdevumu, vai abus minētos aizdevumus kopā. Programmas īstenošanai piesaistīti Eiropas Investīciju bankas līdzekļi (70 milj. latu). Līdz 2011.gada 31.decembrim noslēgti aizdevuma līgumi par 18,1 milj. latu. Paredzēts, ka līdz 2013.gada beigām būs pieejami investīciju un apgrozāmo līdzekļu aizdevumi 142 milj. latu apmērā. Programmai nav piesaistīti ES struktūrfondu līdzekļi;
  - Latvijas un Šveices mikrokreditēšanas programma (uzsākta 2011.gada septembrī). Finansiālais atbalsts (mikro aizdevumi un granti) paredzēts mikro uzņēmumiem biznesa projektu realizācijai – investīcijām un apgrozāmiem līdzekļiem. Līdz 2011.gada 31.decembrim noslēgti aizdevuma līgumi par 0,65 milj. latu;
  - sagatavošanas un uzsākšanas kapitāla instruments. Mērķis atbalstīt tehnoloģiju pārnesi un riska kapitālu. Sagatavošanas un uzsākšanas kapitāla fondi investē sīkos (mikro), mazos un vidējos komersantos produkta vai biznesa idejas sākotnējās koncepcijas izpētei, novērtēšanai, attīstīšanai, kā arī produktu izstrādei un sākotnējam mārketingam. Līdz 2011.gada 31.decembrim ir veiktas 7 sagatavošanas kapitāla investīcijas 0,5 milj. latu apmērā un 2 uzsākšanas kapitāla investīcijas par 0,6 milj. latu (t.sk., kopējais publiskais finansējums – 0,9 milj. latu un no tā 0,8 milj. latu ES fondu finansējums). Laika posmā no 2010.gada līdz 2016.gadam ir plānots veikt sagatavošanas kapitāla investīcijas 1,7 milj. latu apmērā un sākuma kapitāla investīcijas 2,3 milj. latu apmērā;
  - riska kapitāla instruments. Riska kapitāla fondu investīcijas var saņemt sīkie (mikro), mazie un vidējie komersanti. Investīcijas veic komersantu produktu izstrādē un sākotnējā mārketingā, kā arī komersantu izaugsmē un darbības paplašināšanā. Līdz 2011.gada 31.decembrim ir veiktas 5 riska kapitāla investīcijas 3,5 milj. latu apmērā (t.sk. kopējais publiskais finansējums – 2,3 milj. latu un no tā 2,1 milj. latu ES fondu finansējums). Laika posmā no 2010.gada līdz 2016.gadam ir plānots veikt investīcijas 19,4 milj. latu apmērā 14 komersantos;
  - īstermiņa eksporta garantijas. Mērķis ir atbalstīt eksportētājus, sedzot ar eksporta darījumiem saistītos riskus un kalpojot par nodrošinājumu finansējuma saņemšanai eksporta darījumiem. Programmas ietvaros līdz 2011.gada 31.decembrim ir izsniegtas garantijas 4,4 milj. latu apmērā (2011.gadā par 1,3 milj. latu). Aktivitātē pieejams tikai ES struktūrfondu finansējums. 2012.gadā plānots izsniegt garantijas 2 milj. latu apmērā, bet 2013.gadā - 2,2 milj. latu apmērā;
  - apgrozāmo līdzekļu aizdevumu programma lauksaimniecības produktu ražotājiem. Apgrozāmo līdzekļu iegādei paredzēts atbalsts līdz 2013.gada 31.decembrim 18 milj. latu apmērā. Laika posmā no 2010.gada 5.maija līdz 2011.gada 1.decembrim ir piešķirts 501 aizdevums par 16,2 milj. latu;
  - atbalsts lauksaimniecībai, lauku un zivsaimniecības attīstībai (kredītfonds). Kredītfonda īstenošana tiek nodrošināta atsevišķu *Lauku attīstības programmas* un *Eiropas zivsaimniecības programmas* investīciju pasākumu ietvaros 31,4 milj. latu (2011.-2013.gads) apjomā. Uz 2012.gada sākumu apstiprināto pasākumu kredītfonda finansējums sasniedza 18,3 milj. latu;
  - mezzanine instruments (uzsākts 2011.gada novembrī). ES fondu līdzfinansētās „*Mezanīna aizdevumi investīcijām komersantu konkurētspējas uzlabošanai*” aktivitātes kopējais finansējums 17,7 milj. latu (t.sk. 10,6 milj. latu ES fondu līdzfinansējums). Instrumenta mērķis ir sniegt ilgtermiņa finansējumu komersantiem papildus bankas izsniegtajam aizdevumam, lai segtu visas ieguldījumu projekta izmaksas materiālos un nemateriālos aktīvos, kas ir saistīti ar

jauna komersanta izveidi, esoša komersanta paplašināšanu, produkcijas daudzveidošanu ar jauniem papildu produktiem vai vispārējā ražošanas procesa būtisku maiņu. Uz doto brīdi ir apstiprināti 2 mezanīna aizdevumu pieteikumi 1,1 milj. latu apmērā.

- **Ārvalstu tiešo investīciju piesaistīšana** (atbildīgā institūcija – EM)

Mērķis ir piesaistīt ārvalstu tiešās investīcijas (turpmāk tekstā – ĀTI) uz ārējo pieprasījumu orientētām nozarēm, lai nodrošinātu nepieciešamo finanšu resursu pieejamību Latvijas ekonomikas attīstībai un sasniegtu augstāku produktivitātes līmeni.

Saskaņotu starpresoru sadarbību sekmīgai investīciju projektu īstenošanai nodrošina Lielo un stratēģiski nozīmīgo investīciju projektu koordinācijas padome, kuras sastāvā darbojas ekonomikas, satiksmes, finanšu, ārlietu, vides aizsardzības un reģionālās attīstības, zemkopības, izglītības un zinātnes ministri, kā arī pieaicināti valsts un pašvaldību institūciju, infrastruktūras uzņēmumu, nevalstisko organizāciju pārstāvji un citi eksperti.

2011.gadā izstrādāta *Ārvalstu tiešo investīciju piesaistes stratēģija* un Rīcības plāns stratēģijas ieviešanai. Tas ietver investoru motivācijas paaugstināšanas pasākumu kopumu (investīciju stimulu piedāvājums, atbilstošs darbaspēks, attīstītas industriālās platības, mārketinga aktivitātes, u.c.). Lai uz investoru neattiecinātu visas industriālo elektroenerģijas pieslēguma izveides izmaksas, no 2012.gada spēkā stājas jauna elektroenerģijas tarifu aprēķināšanas kārtība.

ĀTI piesaistei, ierobežoto resursu apstākļos, 2012.-2013.gadā aktivitātes tiek koncentrētas attiecībā uz prioritārām valstīm, sagatavojot/attīstot piedāvājumus konkrētās nozarēs un jomās – mērķa nozaru analīze un piedāvājumu sagatavošana, mārketinga pasākumu sagatavošana un īstenošana, darbs ar potenciālajiem investoriem un pastiprināti izvērstā investoru pēc-apkalpošana. 2012.gadā plānots ieviest ES struktūrfondu programmas industriālo telpu sakārtošanai, kā arī nepieciešamo infrastruktūras pieslēgumu nodrošināšanai.

- **Atbalsts ārējo tirgu apgūšanai** (atbildīgā institūcija – EM, ĀM)

Lai veicinātu Latvijas uzņēmumu eksporta apjomu palielināšanu un jaunu tirgu apgūšanu, tiek īstenoti šādi pasākumi:

- ārējās ekonomiskās politikas koordinācija un Latvijas ārējo ekonomisko pārstāvniecību tīkla paplašināšana – 2011.gadā prioritārās valstīs ir atvērtas 2 jaunas pārstāvniecības, 2012.gada 2.ceturksnī savu darbību uzsāks pārstāvniecība Ķīnā. Plānots atvērt pārstāvniecību arī Baltkrievijā;
- tiešie eksporta atbalsta pakalpojumi komersantiem – 2011.gadā sniegtas 1500 konsultācijas ar eksportu saistītos jautājumos, tostarp par ārvalstu tirgiem, specifiskām tirdzniecības prasībām un biznesa partneru meklēšanu, organizēti 17 eksporta prasmju un informatīvie semināri par ārējiem tirgiem, kā arī sagatavoti 47 nozaru tirgus apskati. Organizētas 27 tirdzniecības misijas (uzņēmēju skaits – 259) un 72 individuālās biznesa vizītes pie potenciālajiem sadarbības partneriem ārvalstīs. 2012. un 2013.gadā plānots turpināt sniegt minētos pakalpojumus pieejamo resursu ietvaros;
- atbalsts komersantiem ārējā mārketinga pasākumu īstenošanai (sekmējot komersantu iekļaušanos starptautiskajās piegāžu ķēdēs, veicinot Latvijas komersantu dalību starptautiskajās izstādēs un tirdzniecības misijās). 2011.gadā noslēgti 332 līgumi ar komersantiem par atbalsta sniegšanu. 2012. un 2013.gadā noslēgto līgumu par atbalsta sniegšanu skaits ir atkarīgs no uzņēmēju aktivitātes un iesniegtajiem pieteikumiem.

Kopā šīm aktivitātēm 2011.gadā tika izlietoti 4,6 milj. latu, tai skaitā piesaistīti 2,7 milj. latu no ERAF. Šobrīd šīm aktivitātēm 2012.-2013.gadā tiek plānoti 15,2 milj. latu, tai skaitā 11,1 milj. latu no ERAF.

- **Pašvaldību kapacitātes stiprināšana uzņēmumu un investīciju piesaistē** (atbildīgā institūcija – VARAM, SM)

Pasākuma mērķis ir stiprināt pašvaldību lomu investīciju piesaistē un uzņēmējdarbības veicināšanā:

- sagatavojot priekšlikumus pašvaldību finanšu sistēmas pilnveidošanai (t.sk., apskatot iespējamās nodokļu politikas izmaiņas) un pašvaldību tiesību rīkoties ar savu mantu paplašināšanai (ir plānots līdz 2012.gada 30.decembrim iesniegt MK priekšlikumus normatīvo aktu grozījumiem);
- paaugstinot pašvaldību sniegto pakalpojumu pieejamību un kvalitāti, ieviešot vienas pieturas aģentūras principu (skatīt 3.2.1.nodaļas pasākumu *Valsts pārvaldes modernizācija*);
- pašvaldību infrastruktūras sakārtošana un attīstība (skatīt 3.2.5.nodaļu *Transporta un vides infrastruktūra*);
- mazinot pašvaldību radītos administratīvos šķēršļus uzņēmējdarbībai, piemēram, 2012.gadā ir plānots samazināt uzņēmējiem ar reklāmas pakalpojuma iegūšanu saistītās izmaksas.

Kopējais publiskais finansējums 2011.gadā bija 5 milj. latu (bez infrastruktūras finansējuma), t.sk., ES fondu finansējums ir 4,9 milj. latu. 2012. un 2013.gadam kopējais publiskais finansējums (bez infrastruktūras finansējuma) ir 22,3 milj. latu, t.sk., ES fondu – 14,4 milj. latu un Eiropas Ekonomikas zonas finanšu instrumenta finansējums 7 milj. latu.

3.2.3. Inovācijas, pētniecība un attīstība

Latvijas NRP mērķa rādītājs ieguldījumiem pētniecībā un attīstībā (turpmāk tekstā – R&D) 2020.gadam noteikts 1,5% apmērā no IKP.

2.tabula

Ieguldījumu pētniecībā un attīstībā (R&D) palielināšanas trajektorija					
	2008	2009	2010	2015	2020
Kopējais finansējums R&D (milj. latu)	99,5	59,9	77,0	169,2	331,1
% no IKP	0,62	0,46	0,60	1,0	1,5

Latvijā pastāv šādi izaicinājumi ieguldījuma palielināšanai R&D:

- mazs nodarbināto skaits zinātnē un pētniecībā (zinātnieku novecošanās, nepietiekams doktorantu skaits);
- mazattīstīta zinātnes un pētniecības infrastruktūra, nepietiekams moderni aprīkoti laboratoriju skaits tehnoloģiskas ievirzes projektu īstenošanai;
- vājš pētījumu rezultātu komercializācijas potenciāls, vāja sadarbība starp zinātnes un rūpniecības sektoriem;
- Latvijas biznesa struktūru galvenokārt veido mazie un vidējie uzņēmumi, kuriem nav kapacitātes investēt R&D un vidēji zems augsto tehnoloģiju sektors.

Galvenie politikas virzieni un pasākumi ieguldījumu R&D palielināšanai:

- **Zinātniskās darbības potenciāla attīstība** (atbildīgā institūcija – IZM)

Mērķis ir paaugstināt studiju un pētniecības efektivitāti, kvalitāti un starptautisko konkurētspēju.

Ieguldījumu palielināšanai tiek veiktas šādas galvenās aktivitātes:

- uzsākta 9 valsts nozīmes pētniecības centru izveide zinātnes un tehnoloģiju resursu koncentrācijai un attīstībai;
- sniegts atbalsts cilvēkresursu piesaistei zinātnē, valsts zinātniskajās institūcijās izveidojot jaunas zinātnieku grupas starpdisciplināru pētījumu izstrādei, piesaistot

darbā doktorantus, jaunus zinātniekus, zinātniekus, kas vēlas atgriezties Latvijā, ārzemju zinātniekus. Līdz 2011.gada beigām atbalsta ietvaros zinātnei tika piesaistīti 553 zinātnieki un doktoranti pilna laika ekvivalenta (PLE) izteiksmē (t.i. 40 darba stundas nedēļā), kas ir 6,13% no kopējā zinātnē un pētniecībā nodarbināto skaita PLE izteiksmē. 2012.gadā plānots turpināt atbalstu zinātniskajām grupām, organizējot otru projektu atlases kārtu 5,2 milj. latu apmērā;

- nodrošināta Latvijas uzņēmēju un zinātnieku kopēja dalība programmās, kas sekmē zinātnes un rūpniecības sektora sadarbību un jaunu tehnoloģiju, produktu izstrādi (EUREKA, EUROSTARS, ARTEMIS programmu ietvaros);
- īstenota zinātnisko institūciju starptautiska izvērtēšana (2012.gads);
- pētniecības infrastruktūras un laboratoriju (9 valsts nozīmes pētniecības centros) modernizācija un jaunas aparatūras iegāde (2011.-2015.gads). Kopumā paredzēts modernizēt 27 valsts nozīmes pētniecības centrus veidojošās zinātniskās institūcijas.

Kopējais publiskais finansējums 2011.gadā ir 20,9 milj. latu, t.sk., ES fondu finansējums ir 26,9 milj. latu, kopējais publiskais finansējums laika periodā 2012.-2013.gads ir 63,8 milj. latu, t.sk., ES fondu finansējums ir 31,1 milj. latu.

• ***Uzņēmumu un zinātnieku ilgtermiņa sadarbības platformas izveide*** (atbildīgā institūcija – EM, IZM)

Mērķis ir izveidot ietvaru zinātnieku un uzņēmēju efektīvākai sadarbībai, pilnveidojot pētniecības infrastruktūru un atbalstot kopīgu pētījumu veikšanu, sekmējot tehnoloģiju pārnesei.

Nozīmīga aktivitāte šajā jomā ir *Kompetences centru atbalsta programma*, kas paredz zinātnieku un uzņēmēju kopīgu rūpniecisko pētījumu veikšanu un jaunu produktu attīstīšanu. 2011.gadā tās ietvaros tika atbalstīti 6 projekti. Vienlaikus tiek strādāts pie *Kompetences centru atbalsta programmas* nosacījumu pilnveidošanas, lai pilnveidotu pētniecības pakalpojumu iepirkuma procedūras un sadarbības nosacījumus. Programmu plānots īstenot līdz 2015.gadam. Tās kopējais publiskais finansējums (ES fondu) ir 37,4 milj. latu un plānots, ka tas piesaistīs papildus vēl 20,1 milj. latu privātā sektora līdzfinansējuma. Kompetences centros kopumā tiks iesaistīti vismaz 72 uzņēmumi un 11 zinātniskās institūcijas.

Tehnoloģiju pārnesei sekmēšanai atbalsts tiek sniegts 8 *Tehnoloģiju pārnesei kontaktpunktu darbībai* augstākās izglītības iestādēs. Tehnoloģiju pārnesei kontaktpunktu darbības nodrošināšanai pieejamais publiskais (ES fondu) atbalsts līdz 2013.gadam sastāda 1,9 milj. latu. Tehnoloģiju pārnesei kontaktu darbības rezultātā no 2009.gada līdz 2011.gada nogalei ir sagatavoti 198 pētniecības projektu rezultātu komercializācijas piedāvājumi, iesniegti 132 patenti pieteikumi (no tiem 16 starptautiskie patenti pieteikumi), noslēgti 162 komersantu un zinātnieku sadarbības līgumi. Kopējais publiskais (ES fondu) finansējums 2011.gadā bija 0,3 milj. latu, bet laika periodam no 2012. līdz 2013.gadam ir 0,7 milj. latu.

Klasteru attīstības iniciatīvu īstenošanai ar mērķi sekmēt komersantu savstarpējo sadarbību, kā arī šo uzņēmumu sadarbību ar izglītības un pētniecības institūcijām, 2011.gadā tika atbalstīta 7 klasteru projektu īstenošana elektronikas, ķīmijas un farmācijas, metālapstrādes, vieglās rūpniecības, loģistikas un saistītās nozarēs, kā arī tika īstenots kosmosa tehnoloģiju attīstības klastera projekts. Valsts budžeta finansējums šo projektu īstenošanai 2011.gadā sastādīja 0,2 milj. latu. Esošo klasteru iniciatīvu paplašināšanai un jaunu sekmēšanai, sākot ar 2012.gadu, tiks īstenota *Klasteru programma*, piesaistot ES fondu finansējumu. Kopējais publiskais (ES fondu) finansējums līdz 2015.gadam ir 3,4 milj. latu (laika periodam no 2012. līdz 2013.gadam ir 1,7 milj. latu). Plānots, ka programmas darbības rezultātā tiks izveidoti vismaz 8 klasteri, piesaistot 0,5 milj. latu privātā sektora finansējumu.

2011.gadā turpinājās 122 *praktiskas ievirzes pētījumu projektu* īstenošana valsts prioritārajos zinātnes virzienos un Latvijai svarīgās tautsaimniecības nozarēs. Projektus īsteno 29 zinātniskās institūcijas. Projektu rezultātā ir pieteikti 4 starptautiskie patenti.

Komerčiālas pētniecības infrastruktūras izveidei 2011.gadā notika projektu iesniegumu izvērtēšana, kā rezultātā 2012.gadā apstiprināti 11 projektu iesniegumi. Tiek plānots, ka līgumi tiks noslēgti un projektu īstenošana tiks uzsākta līdz 2012.gada jūnijam ieskaitot. Minētās aktivitātes ietvaros 2011.gadā finansējums netika piešķirts, savukārt 2012.-2013.gadam plānots piešķirt finansējumu 28,9 milj. latu apmērā, no tiem indikatīvi ES fondu finansējums ir 21,4 milj. latu, bet privātais līdzfinansējums – 7,5 milj. latu. Kopējais ES fondu finansējums praktiskas ievirzes pētniecības projektiem un komerciālas pētniecības infrastruktūras izveidei līdz 2015.gadam paredzēts 82,7 milj. latu apmērā.

- ***Atbalsts inovatīvu komersantu attīstībai*** (atbildīgā institūcija – EM)

Mērķis ir sniegt atbalstu inovatīviem komersantiem jaunu produktu un tehnoloģiju izstrādei un ieviešanai ražošanā un palielināt inovatīvo uzņēmumu skaitu.

Programmu „*Jaunu produktu un tehnoloģiju izstrāde*” un „*Jaunu produktu un tehnoloģiju ieviešana ražošanā*” atbalsts tiek sniegts tiem komersantu projektiem, kas paredz jaunu vai nozīmīgi uzlabotu produktu vai tehnoloģiju izstrādi, kā arī veiksmīgi izstrādāto jauno produktu, pakalpojumu vai tehnoloģisko procesu ieviešanu ražošanā, tostarp iekārtu un tehnoloģiju iegādi. 2011.gadā turpinājās abu programmu ietvaros pirmajās projektu atlases kārtās atbalstīto projektu īstenošana un tika organizēta projektu iesniegumu otrā kārtā programmā „*Jaunu produktu un tehnoloģiju ieviešana ražošanā*”.

Kopā abās programmās tika noslēgts 221 līgums par projektu īstenošanu 45 milj. latu apjomā, no kuriem uz 2011.gada nogali pabeigti 108 projekti par kopējo summu 11,1 milj. latu.

2012.-2013.gadā turpināsies atbalsta sniegšana abu programmu ietvaros atbalstīto projektu īstenošanai. Kopējais publiskais (ES fondu) finansējums 2011.gadā bija 5,5 milj. latu, bet kopējais publiskais (ES fondu) finansējums laika periodam no 2012. līdz 2013.gadam ir 30,5 milj. latu. Plānots, ka programmu „*Jaunu produktu un tehnoloģiju izstrāde*” un „*Jaunu produktu un tehnoloģiju ieviešana ražošanā*” ietvaros īstenoto projektu rezultātā tiks piesaistīts arī privātā sektora līdzfinansējums 90,5 milj. latu apmērā.

Lai paaugstinātu Latvijas uzņēmumu potenciālu ieguldīt zināšanu vai tehnoloģiju intensīvos projektos, tiek īstenota *Augstas pievienotās vērtības investīciju programma*. 2011.gadā turpinājās 23 atbalstīto projektu īstenošana par kopējo publisko (ES fondu) piešķirto finansējumu 49,9 milj. latu un plānots, ka projektu īstenošanas rezultātā tiks piesaistīts 83,1 milj. latu privātā līdzfinansējuma. 2012.gada 1.ceturksnī programmā tiek organizēta otrā projektu iesniegumu atlases kārtā. Kopējais publiskais finansējums 2011.gadā programmā ir 12,2 milj. latu, bet kopējais publiskais finansējums laika periodā 2012.-2013.gadam ir 21,1 milj. latu.

2011.gada beigās ir apstiprināta jauna atbalsta programma „*Mikro, mazo un vidējo komersantu jaunu produktu un tehnoloģiju attīstības programma*”. Atbalsts būs pieejams ārējo pakalpojumu iegādei, lai veiktu pētījumus, rūpniecisko īpašumtiesību nostiprināšanu un jauna produkta vai tehnoloģijas sertificēšanu. Kopējais aktivitātes ietvaros pieejamais publiskais (ES fondu) finansējums ir 2 milj. latu un 2012.gadā tiks uzsākta projektu pieteikumu pieņemšana, savukārt 2013.gadā projektu īstenošana. Kopējais publiskais finansējums laika periodā no 2012. līdz 2013.gadam ir 1,8 milj. latu. Plānots, ka kopumā programmā tiks atbalstīti 200 komersanti, kas ievieš jaunus produktus un tehnoloģijas, piesaistot privātā sektora līdzfinansējumu 1,2 milj. latu apmērā.

Piesaistot Norvēģijas finanšu instrumenta finansējumu, tiek plānota jauna atbalsta programma „*zaļās*” ražošanas sekmēšanai. Tās ietvaros tiks izveidots Tehnoloģiju

inkubators, kurā „zaļajiem” komersantiem būs pieejams atbalsts inovatīvu produktu un tehnoloģiju izstrādei 2,4 milj. latu apmērā. Kopējais programmas finansējums ir 7,9 milj. latu, un tā ietvaros pavisam ir plānots atbalstīt 120 uzņēmumus. Plānots, ka Tehnoloģiju inkubators darbību sāks 2012.gada nogalē.

3.2.4. Informācijas un komunikāciju tehnoloģijas

Mērķis ir nodrošināt elektronisko sakaru vienlīdzīgu pieejamību visā Latvijas teritorijā, paaugstināt informācijas un komunikāciju tehnoloģiju (turpmāk tekstā – IKT) ieguldījumu visu tautsaimniecības nozaru izaugsmē un inovācijā. Rīcības virziens paredz „Eiropa 2020” stratēģijas vadošās iniciatīvas *Digitālā programma Eiropai* noteikto pasākumu ieviešanu Latvijā.

Galvenie politikas virzieni un pasākumi ieguldījumu IKT palielināšanai :

- ***Infrastrukturā attīstība*** (atbildīgā institūcija – VARAM, SM)

Mērķis ir nodrošināt elektronisko sakaru pakalpojumu vienlīdzīgu pieejamību visā Latvijas teritorijā. Satiksmes ministrijas 2011.gadā veiktajā pētījumā par nākamās paaudzes tīklu pieejamību konstatēts, ka 84% novadu pagastu nav pieejami elektronisko sakaru tīkla vidējā posma iznesumi un neviens elektronisko sakaru komersants neplāno tuvāko trīs gadu laikā šajās teritorijās to veidot.

2011.gada 9.novembrī EK apstiprināja 71,5 milj. latu vērtu valsts atbalsta shēmu „Nākamās paaudzes tīkli lauku teritorijās”, ko piešķirs no ERAF. Pirmo valsts atbalsta shēmas kārtu plānots īstenot ES fondu programmas aktivitātes „Elektronisko sakaru pakalpojumu vienlīdzīgas pieejamības nodrošināšana visā valsts teritorijā (platjoslas tīkla attīstība)” ietvaros. 2012.gadā uzsākta pirmās kārtas projektu atlase platjoslas tīkla attīstībai „baltajās” teritorijās (t.i. teritorijās, kurās neviens elektronisko sakaru komersants nesniedz gala klientiem nākamās paaudzes piekļuves tīkla pakalpojumus), izveidojot optiskā tīkla pieslēguma punktus turpmākai interneta piekļuves tīkla attīstībai. Pasākuma publiskais finansējums 2011.-2015.gadam ir 18,6 milj. latu, t.sk., ES fondu finansējums – 16,2 milj. latu. Kopējais publiskais finansējums pēc projekta iesnieguma 2012.gadā paredzēts 0,9 milj. latu (ES fondi – 0,8 milj. latu), 2013.gadā – 6,9 milj. latu (ES fondi – 6 milj. latu), 2014.gadā – 6,5 milj. latu (ES fondi – 5,7 milj. latu), 2015.gadā – 4,1 milj. latu (ES fondi – 3,6 milj. latu).

Līdz 2012.gada beigām plānots izstrādāt *Nākamās paaudzes tīklu (platjoslas) attīstības koncepciju*.

- ***Digitālā satura un e-pakalpojumu pieejamības nodrošināšana*** (atbildīgā institūcija – VARAM, KM, SM)

Mērķis ir palielināt digitālā satura apjomu un e-pakalpojumu daudzumu, nodrošinot to plašāku izmantošanu.

2011.gadā ir apstiprināts *Elektroniskās pārvaldes attīstības plāns 2011.-2013.gadam*, kura mērķis ir nodrošināt publisko pakalpojumu pieejamību, palielinot valsts pārvaldes efektivitāti un samazinot tās izdevumus (skat. 3.2.1.nodaļas *Valsts pārvaldes modernizācijas politikas virzienu*).

2012. un 2013.gadā plānots turpināt kultūras satura digitalizācijas un e-pakalpojumu attīstības projektus bibliotēku, muzeju, arhīvu infrastruktūras un satura pieejamības uzlabošanā, ieviešot jaunus e-pakalpojumus.

2012.gadā tiks izstrādāta *Valsts vienotās bibliotēku informācijas sistēmas 2.kārtas koncepcija*, kas paredz informācijas sistēmas turpmāku attīstību, nodrošinot informācijas un

e-paklpojumu pieejamību iedzīvotājiem. Ir uzsākts darbs pie *Nacionālā digitālā krājuma koncepcijas* izstrādes, kuras mērķis ir izveidot kultūras satura digitalizācijas procesa plānošanas, pārvaldības un finansēšanas modeli, lai nodrošinātu kultūras satura digitalizāciju, saglabāšanu un piekļuves iespējas sabiedrībai laika posmā no 2013. līdz 2020.gadam.

• ***Digitālā vienotā tirgus ieviešana*** (atbildīgā institūcija – VARAM, SM)

Digitālā vienotā tirgus ieviešanas mērķis ir veicināt uzticēšanos interneta vidē, nodrošināt infrastruktūru (platjoslas internets u.tml.), kā arī atrisināt dažādus sadarbības, intelektuālā īpašuma tiesību u.c. jautājumus.

Informācijas tehnoloģiju (turpmāk tekstā – IT) lietošanas drošības nolūkos ir pieņemts un 2011.gadā stājies spēkā *Informācijas tehnoloģiju drošības likums*. Atbilstoši likumā noteiktajam ir:

- izveidota IT kritiskās infrastruktūras aizsardzības sistēma un noteikta informācijas tehnoloģiju kritiskās infrastruktūras drošības pasākumu plānošanas un īstenošanas kārtība;
- izveidota IT drošības incidentu novēršanas institūcija (CERT.LV);
- noteikta rīcība IT drošības incidentu gadījumos;
- noteiktas pamatprasības IT drošības jomā valsts un pašvaldību institūcijām, kā arī elektronisko sakaru komersantam, kas nodrošina publisku elektronisko sakaru tīklu;
- izveidota Nacionālā informācijas tehnoloģiju drošības padome, kas koordinē ar IT drošību saistīto uzdevumu un pasākumu plānošanu un veikšanu Latvijā.

2012.gadā plānots izstrādāt *Latvijas IT drošības stratēģiju* un ir būtiski palielināts CERT.LV finansējums, lai nodrošinātu lielāku veiktspēju, sevišķi risinot ļaunprātīgus IT drošības incidentus.

2011.gadā tika pieņemta likumdošanas bāze elektronisko identifikācijas karšu ieviešanai Latvijā, un 2012.gada 1.aprīlī Latvijā tika ieviestas elektroniskās identifikācijas kartes, kas vienlaicīgi ir gan personu apliecinošs un ceļošanas dokuments ES, gan personas elektroniskās identifikācijas un autentifikācijas līdzeklis elektronisko pakalpojumu saņemšanai, gan e-paraksta radīšanas (lietošanas) līdzekļu nesējs.

• ***E-prasmju attīstība*** (atbildīgā institūcija – VARAM, SM)

Mērķis ir veicināt informāciju sabiedrības attīstību, sniedzot iespēju Latvijas iedzīvotājiem apgūt e-prasmes atbilstoši viņu izglītības un profesionālās aktivitātes līmenim.

2011.gadā ir apstiprināts *Elektronisko prasmju attīstības plāns 2011.-2013.gadam*. Realizējot šo plānu, paredzēts, ka uzlabosies Latvijas iedzīvotāju kā IKT lietotāju, praktiķu un e-biznesa lietotāju prasmes. 2013.gadā no visiem iedzīvotājiem iedzīvotāju skaits ar zemu datorprasmi sastādīs 4%, ar vidējām prasmēm – 27%, ar augstām prasmēm – 21%, internetbankas lietotāju skaits sasniegs 52 procentus.

2011.gadā e-prasmju attīstībai tika uzsākta e-pakalpojumu izmantošanu motivējošu prezentācijas materiālu izstrāde, veikta bezdarbnieku apmācība IKT lietošanas prasmēs un sarīkota *ES e-prasmju nedēļa*.

2012.gadā e-prasmju attīstībai tiks organizētas apmācības e-komercijas veicināšanai, apmācīti konsultanti, kas strādās ar riskam pakļautām mērķgrupām, un sarīkota *ES e-prasmju nedēļa*.

2012.gada e-prasmju nedēļā uzsākta arī lietotāju apmācība IT drošības jautājumos, piedāvājot bezmaksas apmeklējumus (datora pārbaudes) pie CERT.LV datorologa.

3.2.5. Transporta un vides infrastruktūra

Transporta infrastruktūra valstī ir pietiekama, bet nepieciešama tās nepārtraukta kvalitātes uzlabošana. Viena no lielākajām problēmām ir nepietiekama autoceļu kvalitāte, kas ir viens no būtiskiem ceļu satiksmes drošības riskiem, kā arī tranzīta attīstību kavējošiem faktoriem. Jāatzīmē arī nepietiekama dzelzceļa līniju caurlaides spēja atsevišķos līniju posmos.

Transporta politikas attīstības galvenais mērķis ir konkurētspējīga, ilgtspējīga, komodāla transporta sistēma, kas nodrošina augstas kvalitātes mobilitāti, efektīvi izmantojot resursus, t.sk. ES fondus. Tā sasniegšanai jāstrādā divos galvenajos darbības virzienos – lai palielinātu Latvijas tranzīta un loģistikas pakalpojumu konkurētspēju vienotajā ES tirgū un sekmētu Latvijas kā stabila ekonomikas partnera prestižu, sadarbībai gan ar ES dalībvalstīm, gan ar trešajām valstīm, kā arī lai nodrošinātu iekšējo un ārējo sasniedzamību un augstas kvalitātes mobilitātes iespējas visā valsts teritorijā.

Vides aizsardzības infrastruktūras attīstības jomā 2011.-2015.gadu periodā mērķis ir, pilnveidojot un attīstot ūdenssaimniecību, nodrošināt 68% Latvijas iedzīvotāju ar kvalitatīviem ūdenssaimniecības pakalpojumiem, nodrošināt atkritumu pirmsapstrādi pirms apglabāšanas, uzlabot infiltāta attīrīšanu un jaunu atkritumu apglabāšanas šūnu izveidi esošajos atkritumu poligonos, kā arī attīstīt atkritumu dalītu vākšanu un šķirošanu un turpināt izgāztuvju rekultivāciju.

Galvenie politikas virzieni un pasākumi transporta un vides infrastruktūras uzlabošanai:

- ***Kvalitatīvas un konkurētspējīgas loģistikas un tranzītpakalpojumu infrastruktūras nodrošināšana*** (atbildīgā institūcija – SM)

Pasākuma mērķis ir loģistikas pakalpojumu konkurētspējas paaugstināšana un ES ārējās robežas caurlaides spējas nodrošināšana atbilstoši potenciālai kravu un pasažieru transporta plūsmai.

Galvenie darbības virzieni 2011.-2013.gadā ir dzelzceļa, autoceļu, ostu un gaisa transporta infrastruktūras rekonstrukcija un uzlabošana, kā arī Starptautiskās kravu loģistikas un ostu informācijas sistēmas izveide. Kopējais publiskais finansējums ir 355,2 milj. latu, t.sk., ES fondu finansējums ir 292 milj. latu (2011.-2013.gads).

Kopējais publiskais finansējums 2011.gadā bija 109 milj. latu, t.sk., ES fondu finansējums ir 78,6 milj. latu. 2012. un 2013.gadam kopējais publiskais finansējums ir 246,1 milj. latu, t.sk., ES fondu – 213,4 milj. latu.

- ***Valsts reģionālo autoceļu sakārtošana*** (atbildīgā institūcija – SM)

Valsts reģionālo autoceļu sakārtošana tiek veikta ar ERAF finansējumu. 2011.gadā pabeigti projekti, kuru reģionālo autoceļu kopgarums ir 97 km. Kopumā līdz 2011.gada beigām aktivitātes ietvaros rekonstruēto reģionālo autoceļu kopgarums ir 181 km. 2012.gadā plānots pabeigt projektus, kuru reģionālo autoceļu kopgarums ir 99 km, 2013.gadā – 54 km.

Kopējais publiskais finansējums 2011.gadā bija 39,9 milj. latu, t.sk., ES fondu finansējums ir 33,9 milj. latu. 2012. un 2013.gadam kopējais publiskais finansējums ir 63,6 milj. latu, t.sk., ES fondu – 54,1 milj. latu.

- ***Vides infrastruktūras uzlabošana*** (atbildīgā institūcija – VARAM)

Līdz 2011.gada beigām 59% Latvijas iedzīvotāju nodrošināti kvalitatīvi ūdensapgādes un 54,3% iedzīvotāju kvalitatīvi notekūdeņu apsaimniekošanas pakalpojumi.

2012.gadā tiks modernizēti ~130 ūdenssaimniecības uzņēmumi vai sistēmas, tā rezultātā palielinot centralizētos ūdenssaimniecības pakalpojumus saņēmušo iedzīvotāju skaitu

(iedzīvotāju īpatsvars, kam nodrošināti kvalitatīvi dzeramā ūdens apgādes pakalpojumi 2012.gadā – 61,8%; iedzīvotāju īpatsvars, kam nodrošināti droši notekūdeņu apsaimniekošanas pakalpojumi – 55,4%). Tiks uzlabota atkritumu apsaimniekošanas infrastruktūra, sniedzot valsts atbalstu komersantiem, kas darbojas atkritumu apsaimniekošanas jomā (atbalstīto komersantu īstenoto projektu skaits 2012.gadā – 10).

Kopējais publiskais finansējums 2011.gadā bija 39,1 milj. latu, t.sk., ES fondu finansējums ir 37,6 milj. latu. 2012. un 2013.gadam kopējais publiskais finansējums ir 81,1 milj. latu, t.sk., ES fondu – 78,3 milj. latu.

3.3. Nodarbinātība

Latvijas NRP ir izvirzīts mērķis līdz 2020.gadam sasniegt 73% nodarbinātības līmeni (20-64 gadu vecuma grupā).

3.tabula

Nodarbinātības līmeņa (iedzīvotāji vecumā 20-64 gadi) mērķa sasniegšanas trajektorija

	2008	2009	2010	2015	2020
Iedzīvotāju skaits (20-64)	1400,3	1403,9	1405,3	1390,4	1322,1
Nodarbināto skaits (20-64)	1061,1	941,9	913,7	958,4	965,1
Nodarbinātības līmenis, %	75,8	67,1	65,0	68,9	73,0

2011.gada ekonomiskā izaugsme ir veicinājusi nodarbinātības pieaugumu, kas samazināja krīzes izraisīto augsto bezdarba līmeni. Tomēr tuvākajos gados nav sagaidāms straujš nodarbinātības pieaugums, jo izaugsme balstīsies lielā mērā uz produktivitātes kāpumu.

Latvijas nodarbinātības politikas galvenie elementi:

- darbaspēka pieprasījuma puses veicināšana – ekonomisko aktivitāšu un uzņēmējdarbības stimulēšana, t.sk. darbaspēka nodokļu samazināšana, cīņa ar nedeklarēto nodarbinātību, valsts sniegtie netiešie un tiešie atbalsta pasākumi uzņēmējiem, pasākumi administratīvo šķēršļu mazināšanai, mikrouzņēmumu atbalsta pasākumu īstenošana, biznesa inkubatori u.c. (skatīt 3.2.nodaļu);
- darbaspēka piedāvājuma puses stiprināšana – bezdarbnieku un bezdarba riskam pakļauto personu konkurētspējas palielināšana darba tirgū, t.sk. prasmju pilnveidošana;
- darbaspēka piedāvājuma un pieprasījuma pielāgošanās procesa veicināšana¹⁴, t.sk. izglītības sistēmas pilnveidošana, darba devēju organizāciju iesaiste izglītības kvalitātes pilnveidošanā, darba tirgus pieprasījuma un piedāvājuma atbilstības prognozēšana, darba tirgus dalībnieku, tajā skaitā, skolēnu un studentu izglītošana darba tirgus un karjeras jautājumos (par reformām izglītībā skatīt 3.4.nodaļu).

Latvijas NRP kā viens no galvenajiem makro-strukturālajiem izaicinājumiem/šķēršļiem izaugsmei un nodarbinātībai tika minēts strukturālā bezdarba riska mazināšana, nodrošinot labāku kvalifikācijas un prasmju atbilstību darba tirgus prasībām.

Krīzes laikā mainījās bezdarbnieku struktūra – palielinājies ilgstošo bezdarbnieku skaits, kas palielina risku cikliskam bezdarbam (saistīts ar būtisko ražošanas apjomu samazinājumu krīzes laikā) pāriet strukturālā bezdarbā.

2011.gadā turpinājās darba tirgus politikas pasākumu pielāgošana ekonomiskās situācijas izmaiņām, pakāpeniski atsakoties no īstermiņa pasākumiem krīzes seku mazināšanai un pārejot uz pasākumiem, kas paaugstina darbaspēka kvalitāti un aktivitāti. Lai

¹⁴ EM katru gadu sagatavo informatīvo ziņojumu par darba tirgus prognozēm, kas tiek ņemts vērā IZM un NVA piedāvājuma koriģēšanā.

mazinātu ekonomiskās lejupslīdes izraisīto negatīvo sociālo ietekmi un uzlabotu situāciju darba tirgū, pēdējos gados būtiski palielināts finansējums aktīvās darba tirgus politikas pasākumu īstenošanai, 2011.gadā tiem izlietojot gandrīz 50 milj. latu (aptuveni 86% no tā ir ESF finansējums). Salīdzinoši, 2008.gadā izlietotais finansējums – 11 milj. latu, 2009.gadā – 32 milj. latu, 2010.gadā – 64 milj. latu. 2011.gadā bezdarbniekiem un darba meklētājiem kopumā tika sniegti aptuveni 234 tūkstoši pakalpojumu (viens bezdarbnieks vai darba meklētājs var saņemt vairākus pakalpojumus).

2011.gadā tika turpināti un pilnveidoti dažādi aktīvās darba tirgus politikas pasākumi darbaspēka prasmju un kvalifikācijas pilnveidošanai, piemēram:

- ieviesta apmācību kuponu sistēma ar principu „nauda seko bezdarbniekam” – bezdarbnieks pats izvēlas mācību iestādi un NVA mācības noteiktā vērtībā apmaksā;
- izstrādāti un ieviesti jauni uz jauniešiem-bezdarbniekiem vērsti pasākumi – „Darba vieta jaunietim” un „Atbalsts jauniešu brīvprātīgajam darbam”, kuru mērķis ir attīstīt jauniešu praktiskās darba iemaņas, tādējādi stiprinot viņu konkurētspēju darba tirgū;
- noslēgta krīzes periodā ieviestā pasākuma „Darba praktizēšana ar stipendiju pašvaldībās” īstenošana tām personām, kuri nesaņem bezdarbnieka pabalstu un vēlas iegūt vai uzturēt darbam nepieciešamās praktiskās iemaņas. Ar 2012.gada 1.janvāri šis pasākums aizvietots ar algotajiem pagaidu sabiedriskajiem darbiem.

2012.gadā Latvijai ir šādi prioritārie uzdevumi nodarbinātības jomā darbaspēka piedāvājuma uzlabošanai:

- jauniešu nodarbinātības veicināšana un bezdarba mazināšana;
- bezdarbnieku profilēšanas sistēmas pilnveide, finansietilpīgos pasākumos iesaistot tos, kas paši nevar atrast darbu bez valsts būtiska finansiāla atbalsta;
- darba meklēšanas sistēmas pilnveide;
- karjeras konsultāciju sistēmas uzlabošana un diferencēšana atbilstoši klientu grupām (jaunieši, cilvēki ar invaliditāti, ilgstošie bezdarbnieki u.c.);
- reģionālās mobilitātes situācijas izpēte un veicināšana;
- subsīdiju pakāpeniska samazināšana atbalsta laikā, diferencēšana atkarībā no, piemēram, invaliditātes smaguma u.c.;

Lai risinātu nodarbinātības politikas aktuālās problēmas, līdz 2012.gada nogalei tiks izstrādāts *Pārnozaru nodarbinātības politikas īstenošanas rīcības plāns* sadarbojoties visām ieinteresētām ministrijām un procesā ciešāk iesaistot darba devējus.

Galvenie politikas virzieni un pasākumi darbaspēka piedāvājuma uzlabošanai:

• ***Bezdarbnieku apmācību pasākumu pilnveidošana*** (atbildīgā institūcija – LM)

Mērķis ir uzlabot bezdarbnieku apmācības procesa kvalitāti un efektivitāti, pilnveidojot apmācību pasākumus izglītības iestādēs un pie darba devēja.

2011.gada maijā tika uzsākta apmācību kuponu izsniegšana bezdarbniekiem profesionālās apmācības un neformālās izglītības programmu apguvei, un kopumā apmācību pasākumos ar kuponu metodi piedalījās 23 tūkstoši bezdarbnieku. Visos apmācību pasākumos 2011.gada laikā iesaistījās gandrīz 39 tūkstoši personu, kopējais finansējums 18,7 milj. latu (85% no tā ir ESF finansējums). Īstenojot bezdarbnieku apmācību ar kuponu metodi, jau ir novērojama pozitīva ietekme gan uz mazāk kvalificētu bezdarbnieku iesaisti apmācībā, gan apmācību kvalitātes uzlabošanu. Lai uzlabotu apmācību ar kuponu organizēšanu, 2012.gadā tiks sagatavoti grozījumi apmācību pasākumu organizēšanas normatīvajā regulējumā.

2012.gada 3.ceturksnī plānots uzsākt pasākumu „*Bezdarbnieku apmācība sadarbībā ar darba devēju organizācijām un nozaru darba devēju organizāciju apvienībām*”. Šajā pasākumā līdz 2014.gada beigām kopumā plānots iesaistīt 7 tūkstošus personu. Pasākuma nosacījumi tiek izstrādāti sadarbībā ar nozaru asociācijām un darba devēju pārstāvjiem, un tā

mērķis ir sagatavot darba devēju pieprasītus augstas kvalifikācijas speciālistus Latvijas tautsaimniecības prioritārajās nozarēs un uz eksportu orientētās pakalpojumu nozarēs.

Turpinot apmācību pasākumus, 2012.gadā kopumā plānots iesaistīt aptuveni 40 tūkstošus cilvēku. Kopējais publiskais finansējums 2011.gadā bija 18,7 milj. latu, t.sk. ES fondu finansējums 13,6 milj. latu¹⁵. Kopējais publiskais finansējums 2012.-2013.gadā (plānots) 22,7 milj. latu, t.sk. ES fondu finansējums – 14,7 milj. latu.

- ***Atbalsta pasākumu jauniešu bezdarba mazināšanai īstenošana*** (atbildīgā institūcija – LM, IZM)

Mērķis ir attīstīt jauniešu praktiskās iemaņas un veicināt jauniešu sekmīgu iekārtošanos darbā, izstrādājot un ieviešot jaunus uz jauniešiem-bezdarbniekiem vērstus pasākumus.

2011.gadā uzsākti pasākumi „Darba vieta jauniešiem” un „Atbalsts jauniešu brīvprātīgajam darbam”. To mērķis ir attīstīt jauniešu praktiskās darba iemaņas, tādējādi stiprinot viņu konkurētspēju darba tirgū. Šajos pasākumos 2011.gadā piedalījās 3,5 tūkstoši jauniešu (2011.gada finansējums 3,4 milj. latu, 85% no tā ir ESF līdzekļi). Turpinot pasākumus 2012.gadā, tajos plānots iesaistīt 2,4 tūkstošus jauniešu.

2012.gadā tiks ieviests jauns pasākums „Darbnīcas jauniešiem”. Tā ietvaros jauniešiem tiks dota iespēja izmēģināt trīs profesionālās jomas profesionālās izglītības iestādē, katrā no jomām darboties trīs nedēļas, lai iepazītos ar to specifiku. Pasākuma ietvaros paredzēta ikmēneša stipendija 40 latu apmērā (jauniešiem ar invaliditāti 60 latu). 2012.gadā plānots, ka pasākumā pilotprojekta veidā piedalīsies 200 jaunieši.

Kopējais publiskais finansējums jauniešu pasākumiem 2011.gadā bija 3,4 milj. latu, t.sk. ES fondu finansējums 2,9 milj. latu. Kopējais publiskais finansējums 2012.-2013.gadā (plānots) 2,3 milj. latu, t.sk. ES fondu finansējums – 1,8 milj. latu.

Kopš 2010.gada ar ESF atbalstu tiek īstenotas viengadīgās un pusotrgadīgās profesionālās izglītības programmas, lai nodrošinātu iespēju jauniešiem, kuri pēc vidusskolas neturpina studijas augstskolā, pēc iespējas ātrāk iekļauties darba tirgū, tādējādi preventīvi mazinot jauniešu bezdarba risku. Apmācību grupas lielums un apmācību virziens tiek saskaņots ar darba devējiem, lai sekmētu jauniešu iekļaušanos darba tirgū. 2011.gadā šajās grupās profesionālo kvalifikāciju ieguva 682 izglītojamie jeb apmēram 79% no mācības uzsākušajiem 2010.gada oktobrī. Tiek plānots, ka 2012.gadā profesionālo kvalifikāciju iegūs vēl 716 jaunieši un 2013.gadā – 602. Šobrīd atbalstu saņem tikai vidusskolu absolventi, tātad 19-25 gadu veci jaunieši. IZM plāno paplašināt mērķa grupu, paredzot atbalstu arī 16-19 gadu veciem jauniešiem.

Nemot vērā 2012.gada 1.-2.marta Eiropadomes secinājumus, Latvija 2012.gada aprīlī ir sagatavojusi priekšlikumus jauniešu nodarbinātības veicināšanai un bezdarba mazināšanai. Aktīvās darba tirgus politikas pasākumu jomā tiks turpinātas atbalsta programmas, kas vērstas uz darba meklēšanas atbalstu, pārdomātu profesijas izvēli, jauniešu kvalifikācijas ieguvu, prasmju un kompetenču attīstību, darba pieredzes ieguvu un reģionālo mobilitāti. Būtiski pasākumi jauniešu bezdarba mazināšanā ir arī motivācija un finansiālais atbalsts uzņēmējdarbības uzsākšanai (skat. 3.2.2. nodaļu), kā arī bez izglītības un profesijas esošo jauniešu atgriešana izglītības sistēmā (skat. 3.4.nodaļu).

---

¹⁵ Ieskaitot finansējumu īstermiņa konkurētspējas uzlabošanas programmām (karjeras konsultācijas un konkurētspējas paaugstināšanas pasākumi).

- ***Ilgstošo bezdarbnieku un sociālās palīdzības klientu efektīva atgriešana darba tirgū un atbalsts reģionālajai mobilitātei*** (atbildīgā institūcija – LM)

Mērķis ir aktivizēt ekonomiski neaktīvās sabiedrības grupas, jo īpaši sociālās palīdzības klientus ar mērķtiecīgāku ilgstošo bezdarbnieku atbalstu un darbaspēka ģeogrāfiskās mobilitātes veicināšanu:

- īstenojot pasākumu „*Darba praktizēšana ar stipendiju pašvaldībās*” no 2009.gada septembra līdz 2011.gada beigām. Tā mērķis bija mazināt krīzes sociālās sekas un to ietekmi uz darba tirgu. Kopējais pasākuma finansējums bija 54,3 milj. latu. Dalību pasākumā visā tā īstenošanas laikā kopumā bija uzsākuši 122,9 tūkstoši personu. Praktizēšanas vietās pašvaldībās tika veikti teritorijas labiekārtošanas darbi, sabiedrisko ēku remontdarbi, darbi sociālajā aprūpē u.tml. Šis pasākums bija viens no īstermiņa pasākumiem krīzes seku mazināšanai un 2012.gadā vairs netiek īstenots;
- ieviešot algotos pagaidu sabiedriskos darbus no 2012.gada, ņemot vērā nepieciešamību arī turpmāk sniegt atbalstu ilgstošajiem bezdarbniekiem un citām nelabvēlīgākā situācijā esošām bezdarbnieku grupām, kurām ir ārkārtīgi grūti atgriezties darba tirgū pēc ilga pārtraukuma novecojušu prasmju un darba pieredzes trūkuma dēļ. Pasākums aizstāj iepriekš īstenoto pasākumu – darba praktizēšanu ar stipendiju pašvaldībās, bet atšķirībā no tā jaunajā pasākumā:
  - pašvaldības var noteikt, kuras nelabvēlīgā situācijā esošās bezdarbnieku grupas (piemēram, vientuļi vecāki, cilvēki ar invaliditāti, jaunieši u.c.) konkrētajā teritorijā pasākumā tiek iesaistītas prioritāri;
  - par pasākumā iesaistīto bezdarbnieku tiek veiktas valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas pensiju apdrošināšanai;
  - pasākuma dalībnieks var pieprasīt divas dienas mēnesī, lai meklētu darbu vai piedalītos citos aktīvās darba tirgus politikas pasākumos;
- izstrādājot 2012.gadā jaunus pasākumus reģionālās mobilitātes veicināšanai.

Kopējais publiskais finansējums šiem pasākumiem 2011.gadā bija 19,1 milj. latu, t.sk. ES fondu finansējums 14 milj. latu. Kopējais publiskais finansējums 2012.-2013.gadā (plānots) 14,3 milj. latu, t.sk. ES fondu finansējums – 14,1 milj. latu.

- ***Nodarbinātības dienesta darba efektīvizācija*** (atbildīgā institūcija – LM)

Mērķis ir uzlabot un ieviest jaunas NVA darba metodes bezdarbnieku ātrākai iekļaušanai darba tirgū, sniedzot klientiem savlaicīgus un kvalitatīvus pakalpojumus, kā arī efektīvākai sadarbībai ar darba devējiem:

- regulāri veicot darba tirgus politikas pasākumu ietekmes novērtējumu un NVA sniegto pakalpojumu efektivitātes izvērtējumu. 2011.gada jūlijā NVA noslēdza līgumu, kura ietvaros līdz 2013.gada beigām tiks veikti pētījumi, aptaujas un izvērtējumi, tostarp, arī par NVA sniegto pakalpojumu efektivitāti;
- uzlabojot karjeras konsultāciju pakalpojumus. 2011.gadā NVA tika izstrādātas trīs jaunas karjeras konsultāciju atbalsta metodikas, pārskatīts esošo karjeras konsultāciju atbalsta metodiku saturs, papildināts profesiju katalogs u.c. 2012.gadā paredzēts turpināt metodoloģisko darbu un pilnveidot karjeras konsultāciju atbalsta metodikas, akcentējot dažādas bezdarbnieku mērķa grupas, tajā skaitā jauniešus, kas priekšlaicīgi pametuši skolu, gados vecākus cilvēkus u.c. 2012.gadā NVA plānots ieviest bezdarbnieku profilēšanas sistēmu, ko paredzēts izmantot aģentu darbā ar dažādām klientu mērķa grupām;

- pilnveidojot izglītības pakalpojumu sniedzēju monitoringa sistēmu. 2012.gadā plānots ieviest elektronisku pieteikšanās sistēmu apmācībām, kas ļaus ātrāk nokomplektēt grupas un sniegs bezdarbniekiem informāciju par brīvajām vietām noteiktajās apmācību programmās un izglītības iestādēs.

Kopējais publiskais finansējums 2011.gadā bija 0,6 milj. latu, t.sk., ES fondu finansējums 0,5 milj. latu, kopējais publiskais finansējums laika periodā 2012.-2013.gads 1,8 milj. latu, t.sk., ES fondu finansējums 1,5 milj. latu.

3.4. Izglītība

3.4.1. Vispārējā izglītība

Latvijas NRP mērķis ir samazināt skolu nepabeigušo jauniešu (18-24 gadu vecumā) īpatsvaru līdz 13,4% 2020.gadā.

4.tabula

Skolu nepabeigušo jauniešu īpatsvara samazināšanas trajektorija		2008	2009	2010	2011*	2020
Skolu nepabeigušo jauniešu īpatsvars		15,5	13,9	13,3	11,8	13,4

* - provizorisksie dati

Sekmīgai minētā uzdevuma veikšanai, nepieciešams samazināt vairāku pašlaik pastāvošo negatīvo faktoru ietekmi. Tiek plānots, saglabājot un pilnveidojot finansējuma modeli „nauda seko skolēnam”, veicināt vispārīzglītojošo skolu ieinteresētību individuālā, pedagoģiski pamatotā pieejā katram skolēnam un labvēlīgas, skolēnu vajadzībām atbilstošas mācību vides radīšanā, kas kopumā paaugstinās skolēniem ar grūtībām mācībās nepieciešamo pedagoģiskā atbalsta līmeni. Vienlaikus, pilnveidojot (atslogojot) mācību priekšmetu standartu saturu pamatzglītības pirmajā posmā 1.-6. klasēs, veidosies priekšnoteikumi skolēnu mācību slodzes samazināšanai. Kā papildus risinājums tiek plānota arī skolu patstāvības paaugstināšana mācību satura un mācību procesa elastīgā plānošanā. Ir iecerēta skolēnu mācību brīvlaiku optimālāka plānošana un valsts mērogā vienotu izglītības kvalitātes indikatoru izstrāde, kas paplašinās skolu rīcības iespējas mācību procesa optimizācijā.

Galvenie politikas virzieni un pasākumi skolu nepabeigušo jauniešu īpatsvara samazināšanai:

- **Pamata un vidējās izglītības pieejamības nodrošināšana** (atbildīgā institūcija – IZM)

Mērķis ir nodrošināt precīzu izglītojamo uzskaiti, normatīvā regulējuma ietvaros nosakot valstī vienotu kārtību, kādā izglītības iestāde informē izglītojamo vecākus, pašvaldības vai valsts iestādes, ja izglītojamais bez attaisnojoša iemesla neapmeklē izglītības iestādi, nodrošināt atbalstu sociālās atstumtības riskam pakļautajiem jauniešiem un mācību atbalstu jauniešiem ar mācīšanās problēmām.

Lai samazinātu neattaisnotu mācību stundu kavējumu skaitu un veicinātu nesekmības un otrgadniecības samazināšanos, kopš 2011.gada februāra valstī ir noteikta vienota kārtība, kādā izglītības iestāde informē izglītojamo vecākus, pašvaldības vai valsts iestādes, ja izglītojamais bez attaisnojoša iemesla neapmeklē izglītības iestādi. 2012.gada februārī stājās spēkā kārtība, kādā izglītojamie tiek uzņemti vispārējās izglītības iestādēs un atskaitīti no tām (izņemot internātskolas un speciālās izglītības iestādes). Kārtība nosaka obligātus atbalsta pasākumus skolēniem, kuriem ir grūtības mācībās, lai skolēnu atstāšana uz otru gadu notiktu tikai īpašos gadījumos. 2011./2012.mācību gadā otrgadnieku īpatsvars dienas skolās ir samazinājies no 2,5% līdz 1,7%, salīdzinot ar iepriekšējo mācību gadu.

Kopējais publiskais finansējums 2011.gadā ir 3,2 milj. latu, t.sk., ES fondu finansējums ir 3 milj. latu, kopējais publiskais finansējums laika periodā 2012.-2013.gads ir 4,2 milj. latu, t.sk., ES fondu finansējums ir 4 milj. latu.

- **Modernu mācību metožu ieviešana** (atbildīgā institūcija – IZM)

Mērķis ir mācību procesa modernizācija un pieejamības veicināšana, t.sk. profesionālās izglītības iestādēs un vakarskolās, attīstīt tālmācības iespējas pieaugušajiem, īstenojot individualizētu pieeju, ieviešot kompensējošus mehānismus (otrās izglītības iespēja), modernizējot izglītības iestādes un uzlabojot mācību metodisko nodrošinājumu un mācību vidi (par otrās iespējas izglītības piedāvājumu skatīt 3.4.4. sadaļu *Mūžizglītība*).

Mācību procesa modernizācija notiek:

- īstenojot reformas vispārējās izglītības programmās. Tiks pilnveidots izglītības saturs 6-11 gadus veciem bērniem, ņemot vērā bērnu vecumposma iespējas. Jaunā mācību satura pakāpeniska ieviešana plānota, sākot ar 2013./2014.mācību gadu;
- izstrādājot vispārējās vidējās izglītības tālmācības formas un otrās izglītības iespējas. IZM ir izstrādājusi un apstiprinājusi izglītības programmu paraugus vispārējās vidējās izglītības apguvei tālmācības formā, vairākās izglītības iestādēs ir licencētas vispārējās vidējās izglītības tālmācības programmas; uzsākta minēto programmu īstenošana.
- atjaunojot skolu bibliotēku fondus. 2012.gadā tiks sniegts valsts atbalsts vispārīzglītojošām skolām mūsdienīgu mācību komplektu iegādē. Savukārt līdz 2014.gada 1.jūnijam tiks izstrādāts plāns skolu bibliotēku nodrošināšanai ar mūsdienīgu mācību literatūru.

Kopējais publiskais finansējums 2011.gadā bija 1,9 milj. latu, t.sk., ES fondu finansējums ir 1,6 milj. latu.

3.4.2. Vidējā profesionālā izglītība

Līdz 2015.gadam plānots mainīt izglītojamo skaita proporcijas profesionālajā izglītībā un vispārējā izglītībā par labu profesionālajai izglītībai no attiecības 37/63 (2010.gadā) uz attiecību 50/50 (2015.gadā), tādējādi nodrošinot kvalificēta darbaspēka īpatsvara pieaugumu.

Galvenie politikas virzieni un pasākumi profesionālās izglītības kvalitātes paaugstināšanā, nodrošinot tās atbilstību darba tirgus prasībām:

- **Strukturālo izmaiņu profesionālajā izglītībā īstenošana** (atbildīgā institūcija – IZM, KM)

Mērķis ir paaugstināt profesionālās izglītības kvalitāti, nodrošinot tās atbilstību darba tirgus prasībām, kā arī sekmēt pieejamo resursu efektīvāku izmantošanu:

- optimizējot un diferencējot profesionālās izglītības iestāžu skaitu un izvietojumu reģionos (no 56 iestādēm 2010.gadā līdz 29 iestādēm 2015.gadā). Ir paredzēts izveidot 13 profesionālās izglītības kompetences centrus, 14 profesionālās izglītības iestādes ar specializāciju un 2 profesionālās izglītības iestādes bāzes pamatiemaņu apguvei.

Šobrīd ir izveidoti 6 profesionālās izglītības kompetences centri. 2012.gadā ir uzsākts darbs pie kritēriju pilnveides, nosakot profesionālās izglītības kompetences centra statusu profesionālās izglītības iestādē.

Kopējais publiskais finansējums 2011.gadā ir 31,6 milj. latu, t.sk., ES fondu finansējums ir 27,0 milj. latu, kopējais publiskais finansējums laika periodā 2012.-2013.gads ir 13,6 milj. latu, t.sk., ES fondu finansējums ir 11,7 milj. latu.

- nodrošinot profesionālo izglītības iestāžu mācību aprīkojuma modernizāciju un infrastruktūras uzlabošanu (detalizētāku informāciju skatīt 2.3.nodaļā).

- **Sadarbības ar nozaru sociālajiem partneriem profesionālās izglītības pilnveidošanai un attīstībai stiprināšana** (atbildīgā institūcija – IZM)

Izveidotas 12 nozaru ekspertu padomes, kuras uzdevums ir izstrādāt nozaru kvalitatīvo un kvantitatīvo pasūtījumu darbaspēka sagatavošanai.

Ar ESF atbalstu plānots uzlabot 20 profesionālās izglītības pamatprogrammas un pilnveidot 35 tālākizglītības programmas. 2011.gadā ir uzsākts nozaru izpētes process, 2012.gadā tiks izvērtētas 12 nozares un, balstoties uz izvērtējuma rezultātiem, tiks izstrādāti vai aktualizēti profesiju standarti, izstrādātas profesionālās izglītības programmas, izmantojot moduļu pieeju, un izstrādātas profesionālās kvalifikācijas eksāmenu satura bāzes. 2011.gadā uzsākta ārpus formālās izglītības iegūto zināšanu, prasmju un kompetenču novērtēšana, par ko aprakstīts šī ziņojuma 3.4.4.nodaļā.

ES fondu finansējums 2011.gadā ir 0,3 milj. latu, ES fondu finansējums periodā 2012.-2013.gads ir 2 milj. latu.

3.4.3. Augstākā izglītība

Augstākās izglītības jomā Latvijas NRP noteiktais mērķis ir nodrošināt, ka 2020.gadā 34-36% iedzīvotāju (30–34 gadu vecuma grupā) ir ar augstāko izglītību.

5.tabula

Augstāko izglītību ieguvušo iedzīvotāju īpatsvara mērķa sasniegšanas trajektorija				
	2008	2009	2010	2020
Iedzīvotāju skaits ar augstāko izglītību, vecumā no 30-34 gadiem, tūkst.	42,7	47,3	50,3	61,1
Iedzīvotāju skaits vecuma grupā 30-34 gadi	158,3	157,2	155,8	177,9
Īpatsvars, %	27	30,1	32,3	34-36

Latvijā jau piekto gadu pēc kārtas vērojama studējošo skaita samazināšanās tendence. 2011./2012.akadēmiskajā gadā Latvijas augstākās izglītības institūcijās kopā studē 97 041 studenti, kas ir par 6,6% mazāk nekā iepriekšējā gadā. Studentu skaita samazināšanās pēdējo trīs gadu laikā, ko galvenokārt ir izraisījusi ekonomiskā krīze, liecina par augstākās izglītības pieejamības samazināšanos ekonomisko apsvērumu dēļ. Par valsts budžeta līdzekļiem studē 34 797 studenti jeb 36% no kopējā studentu skaita. Ap 70% no valsts budžeta finansētām studiju vietām ir valstij prioritārās, augstu pievienoto vērtību radošās un dārgu izmaksu nozarēs – dabaszinātnēs, inženierzinātnēs, veselības aprūpē, kā arī maģistrantūrā un doktorantūrā, kas ir svarīgi gan jaunu mācībspēku, gan zinātnieku sagatavošanā.

Latvijas augstākās izglītības politikas uzdevums ir nodrošināt kvalitatīvu, efektīvu un pieejamu augstāko izglītību atbilstoši valsts un tās reģionu vajadzībām. Latvijas augstākās izglītības sistēmas priekšrocība ir plašs reģionālo augstskolu un filiāļu tīkls, kas nodrošina studiju iespējas ikvienam, kā arī pievilcīga studiju kreditēšanas sistēma.

Galvenie politikas virzieni un pasākumi augstāko izglītību ieguvušo iedzīvotāju skaita palielināšanai:

- **Augstākās izglītības modernizācija** (atbildīgā institūcija – IZM)

Mērķis ir paaugstināt studiju un pētniecības efektivitāti, kvalitāti un starptautisko konkurētspēju, nodrošināt iegūto kvalifikāciju un prasmju pilnīgāku atbilstību darba tirgus prasībām.

Reforma paredz pāreju no programmu akreditācijas uz studiju virzienu akreditāciju, t.sk., veicot studiju programmu kvalitātes, resursu pietiekamības un ilgtspējas starptautisku izvērtēšanu. Pasākums ir izstrādes stadijā, jāievieš 2013.gadā.

Līdz 2012.gada 20.martam ir izvērtēti 17 no 28 studiju virzieniem. Izvērtēšanas rezultātā līdz 2013.gada maijam tiks sagatavoti ekspertu ieteikumi turpmākai studiju programmu pilnveidei, uzlabošanai, attīstībai, konsolidācijai, slēgšanai, starptautiskās konkurētspējas veicināšanai, resursu efektīvai izmantošanai un finansēšanai no valsts budžeta līdzekļiem, kā arī tiks sagatavotas rekomendācijas studiju programmu vērtēšanas un akreditācijas procesa pilnveidošanai, normatīvo aktu sistēmas uzlabošanai.

2011.gada 14.jūlijā Saeimā pieņemtais likums „*Grozījumi Augstskolu likumā*” sagatavo normatīvo bāzi pārejai uz jaunu akreditācijas modeli augstākajā izglītībā – uz studiju virzienu akreditāciju, kas padarīs vienkāršāku un elastīgāku Latvijas augstākās izglītības vērtēšanas procesu, veicinās tās konkurētspēju, kā arī ievieš vairākus citus augstākās izglītības modernizācijas pasākumus, kā iespēja īstenot kopīgās studiju programmas, iespējas atzīt ārpus formālās izglītības sasniegtus studiju rezultātus, paaugstinātas prasības attiecībā uz augstskolu akadēmisko personālu (no 2013.gada 1.septembra augstskolās 40%, akadēmijās 50%, bet universitātēs 65% no akadēmiskā personāla ir jābūt ar doktora grādu), paaugstinātas prasības doktora studiju programmu īstenošanai, noteikts pienākums augstskolām īstenot savas iekšējās kvalitātes nodrošināšanas sistēmas, u.c. No 2014.gada 1.septembra augstskolās vismaz 5%, no akadēmiskā personāla, ir jābūt ārvalstu viesprofesoriem, asociētajiem viesprofesoriem, viesdocentiem un vieslektoriem, kas iepriekšējo piecu gadu laikā bija nodarbināti akadēmiskā amatā kādā no akreditētām ES dalībvalstu, izņemot Latviju, augstskolām.

Saskaņā ar minētajiem *grozījumiem Augstskolu likumā* līdz 2012.gada 1.septembrim jāizstrādā un jāpieņem MK jauni licencēšanas un akreditācijas noteikumi.

Kopējais publiskais finansējums 2011.gadā ir 0,2 milj. latu, t.sk., ES fondu finansējums ir 0,2 milj. latu, kopējais publiskais finansējums laika periodā 2012.-2013.gads ir 0,8 milj. latu, t.sk., ES fondu finansējums ir 0,8 milj. latu.

- ***Augstākās izglītības institūciju materiāli tehniskās bāzes modernizēšana un resursu izmantošanas efektivitātes paaugstināšana*** (atbildīgā institūcija – IZM)

Mērķis ir uzlabot nodrošinājumu ar mūsdienīgām iekārtām, aprīkojumu un tehnoloģijām tādos prioritāros studiju virzienos kā dabas zinātnes, matemātika un informācijas tehnoloģijas, inženierzinātnes, ražošana un būvniecība, kā arī racionāli izmantot publisko un piesaistīto privāto finansējumu.

2011.gadā tika pabeigta ERAF līdzfinansētu projektu īstenošana 3 augstākās izglītības institūcijās (turpmāk tekstā – AII) – Liepājas Jūrniecības koledžā, Rīgas Pedagoģijas un izglītības vadības akadēmijā, Rīgas Tehniskā koledžā. Rezultātā ir modernizēta AII infrastruktūra un uzlabots nodrošinājums ar mūsdienīgām iekārtām, aprīkojumu un tehnoloģijām izglītības prioritāros virzienos. Kopumā līdz šim realizēti 6 projekti.

Kopējais publiskais finansējums 2011.gadā ir 17 milj. latu, t.sk., ES fondu finansējums ir 13,9 milj. latu, kopējais publiskais finansējums laika periodā 2012.-2013.gads ir 38,1 milj. latu, t.sk., ES fondu finansējums ir 44 milj. latu.

- ***Augstākās izglītības vienlīdzīgas pieejamības nodrošināšana*** (atbildīgā institūcija – IZM)

Mērķis ir pilnveidot stipendiju, kā arī studiju un studējošo kredītu piešķiršanas mehānismu, kas pavērtu iespējas studēt lielākam studēt gribošo skaitam un veicinātu mērķtiecīgāku studiju jomas izvēli. Jauno mehānismu paredzēts ieviest 2013.gadā.

Lai atbalstītu sociāli neaizsargātos studentus un veicinātu augstākās izglītības pieejamību, ir izstrādāti un veikti grozījumi noteikumos par stipendiju piešķiršanas kārtību, kas paredz, ka gadījumā, ja diviem vai vairākiem studējošajiem ir līdzvērtīgi sekmju un zinātniskās darbības rezultāti, tad stipendiju vispirms piešķirs studējošiem, kuri atbilst noteiktajiem kritērijiem, proti, tiks ņemts vērā studējošā sociālais, ģimenes un materiālais stāvoklis.

2010.-2011.gadā tika uzsākta uz rezultatīvajiem rādītājiem balstīta augstākās izglītības finansēšanas modeļa izstrāde, papildinot esošo modeli ar tādiem rezultatīvajiem rādītājiem, kā publikāciju skaits, ārvalstu studentu īpatsvars, absolventu nodarbinātības rādītāji, kas nosaka augstākās izglītības kvalitāti. Pašreiz plānots izveidot ekspertu grupu, kas apzinās un izvērtēs vēl citus augstākās izglītības finansēšanas alternatīvos variantus, sagatavos pētījumu par to finansiālajiem aspektiem. Līdz 2014.gadam plānots sagatavot normatīvo bāzi jaunam augstākās izglītības finansēšanas modelim un ieviest to.

- ***Studiju un zinātniskās darbības kvalitātes uzlabošana*** (atbildīgā institūcija – IZM)

Mērķis ir paaugstināt augsti kvalificētu speciālistu īpatsvaru darba tirgū prioritārajās jomās (dabaszinātņu, matemātikas, IT, inženierzinātņu, veselības aprūpes, vides zinātņu un radošo industriju), regulāri izvērtējot maģistru un doktora studiju efektivitāti, izstrādājot jaunas inovatīvas studiju programmas, kā arī nodrošinot stipendiju studējošajiem. Paredzēts, ka gadā vidēji tiks sagatavoti 700 maģistri un 200 doktori, kas saņems stipendiju. 2011.gadā ar ESF atbalstu 18 Latvijas augstākās izglītības iestādēs stipendijas prioritārajās jomās ir saņēmuši 345 maģistranti un zinātnisko grādu ir ieguvuši 287 jauni zinātņu doktori.

Doktora grādu ieguvušo skaits 2011./2012.m.g. salīdzinājumā ar 2010./2011.m.g. ir pieaudzis par 117,4%. Kopumā laika periodā no 2009.gada līdz 2011.gada beigām ar ESF atbalstu stipendijas prioritārajās jomās ir saņēmuši 1028 maģistranti. Salīdzinot ar iepriekšējo gadu, tas ir par 50% vairāk.

Plānots, ka 2012.gadā ESF atbalstu stipendiju veidā saņēmušo maģistrantu kopējais skaits pieaugs par 215 personām, bet 2013.gadā – par 119 personām. Savukārt, attiecībā uz doktorantiem plānots, ka 2012.gadā ESF atbalstu stipendiju veidā saņēmušo doktorantu kopējais skaits pieaugs par 50 personām, 2013.gadā – par 50 personām. Līdz 2011.gada beigām ESF atbalstu stipendiju veidā saņēmušo doktorantu skaits ir 1393, kas salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu ir par 38% vairāk.

Kopējais publiskais finansējums 2011.gadā ir 11,2 milj. latu, t.sk., ES fondu finansējums ir 12,5 milj. latu, kopējais publiskais finansējums laika periodā 2012.-2013.gads ir 8,03 milj. latu, t.sk., ES fondu finansējums ir 10,2 milj. latu.

- ***Ārvalstu studentu piesaistīšana*** (atbildīgā institūcija – IZM)

2011./2012.akadēmiskā gada sākumā Latvijas augstskolās studēja 2716 ārvalstu studenti no 74 pasaules valstīm, kas sastāda 2,8% no kopējā studējošo skaita un ir par 39% jeb 768 studentiem vairāk kā iepriekšējā akadēmiskajā gadā.

2011.gadā ir veikti pasākumi, kas atvieglo augstskolu iespējas piesaistīt ārvalstu studentus, piemēram, augstskolām ir likumdošanā noteiktas tiesības veidot un īstenot kopīgas studiju programmas ar citu valstu augstskolām un izsniegt kopīgus diplomus, kā arī piedāvāt valsts budžeta stipendijas ārzemnieku studijām. 2012.gada janvārī apstiprināti MK noteikumi „*Stipendiju piešķiršanas kārtība ārzemniekiem*”, kas paredz stipendiju piešķiršanu ārvalstu studentiem. Akadēmiskās informācijas centrā ir izveidota Augstākās izglītības eksportspējas veicināšanas nodaļa, kas sniedz informatīvu un konsultatīvu atbalstu augstskolām, kā arī koordinē augstskolu dalību ārvalstu un starptautiskās izglītības izstādēs.

Ir sagatavots Latvijas augstākās izglītības institūciju piedāvāto studiju programmu svešvalodās elektroniskais katalogs. Tiek prognozēts, ka minēto pasākumu īstenošanas

rezultātā ārvalstu studentu īpatsvars Latvijā 2013.gadā būs pieaudzis līdz 3% no kopējā studentu skaita.

3.4.4. Mūžizglītība

Mērķis ir panākt, lai 2020.gadā 15% no iedzīvotājiem (25-64 gadu vecumā) būtu nepārtraukti iesaistīti mācīšanās procesā (2013.gadā ir plānots sasniegt 12,5 procentus).

Lai to sasniegtu, nepieciešams nodrošināt mūžizglītības pieejamību iedzīvotājiem neatkarīgi no viņu vecuma, dzimuma, iepriekšējās izglītības, dzīves vietas, ienākumu līmeņa, etniskās piederības, funkcionāliem traucējumiem utt., kā arī veidot pieaugušajiem kvalitatīvas izglītības piedāvājumu un izveidojot saskaņotu normatīvo aktu sistēmu un efektīvu resursu (tai skaitā finanšu) pārvaldi.

Galvenie politikas virzieni un pasākumi mūžizglītības principa ieviešanai:

- ***Nacionālās kvalifikāciju ietvarstruktūras izstrāde un tās līmeņu pielīdzināšana Eiropas kvalifikāciju struktūrai*** (atbildīgā institūcija – IZM)

Mērķis – ieviest Latvijas nacionālo kvalifikāciju ietvarstruktūru, nodrošinot sistēmas pārēju uz mācīšanās rezultātiem (*learning outcomes*) balstītu izglītības modeli, kā arī piesaistīt to Eiropas kvalifikāciju ietvarstruktūrai (turpmāk tekstā – EKI), norādot Latvijas formālās izglītības diplomos atbilstošu EKI līmeni.

2011.gada otrajā pusgadā tika sagatavots Latvijas izglītības sistēmas piesaistes pašvērtējuma ziņojums, kas iesniegts un 2011.gada 4.oktobrī aizstāvēts Eiropas Komisijas EKI konsultatīvās grupas 12.sesijā. 2012.-2013.gadā plānots nodrošināt sākotnējās profesionālās izglītības kvalifikāciju sistēmas izveide ESF projekta ietvaros. Pēc sistēmas pārskatīšanas tiks veiktas izmaiņas normatīvajos aktos, lai nodrošinātu pāreju uz 8. līmeņu kvalifikāciju sistēmu.

- ***Ārpus formālās izglītības sistēmas apgūto zināšanu, prasmju un profesionālās kompetences novērtēšanas nodrošināšana*** (atbildīgā institūcija – IZM)

Mērķis – radīt un īstenot mehānismu, ar kura palīdzību jebkuram novērtēt un atzīt ārpus formālās izglītības sistēmas iegūtas zināšanas un prasmes, kā arī saņemt profesionālās kvalifikācijas dokumentu.

2011.gadā tika apstiprināta kārtība, kādā profesionālo kvalifikāciju kas atbilst pirmā, otrā vai trešā profesionālās kvalifikācijas līmeņa profesionālajai kompetencei, var iegūt persona, kurai atbilstošās zināšanas ir iegūtas dzīves laikā vai neformālās izglītības veidā. Profesionālo kompetenci novērtē profesionālās kvalifikācijas eksāmenā atbilstoši normatīvajos aktos noteiktajai centralizēto profesionālās kvalifikācijas eksāmenu norises kārtībai. Patlaban ārpus formālās izglītības sistēmas apgūto zināšanu un prasmju novērtēšanu ir iespējams veikt 23 izglītības iestādēs.

Lai aprobētu ārpus formālās izglītības sistēmas iegūto zināšanu novērtēšanu, 80 cilvēkiem ir paredzēta iespēja bez maksas saņemt savu zināšanu un prasmju novērtēšanu un saņemt attiecīgo profesionālo kvalifikāciju profesionālās eksāmena nokārtošanas gadījumā.

Līdz 2012.gada 13.janvārim apliecību par profesionālo kvalifikāciju, pamatojoties uz dzīves gaitā vai neformālās izglītības programmās gūto pieredzi, ieguvuši 35 cilvēki. Plānots, ka 2012.gadā novērtēšanā piedalīsies 25 cilvēki un 2013.gadā – 20 cilvēki.

Paplašinot ārpus formālās izglītības sistēmas iegūto zināšanu atzīšanas iespējas, ir izstrādāta un 2012.gada 10.janvārī MK apstiprināta kārtība, kādā tiek atzīti iepriekšējā izglītībā un profesionālā pieredzē sasniegti studiju (augstākās izglītības) rezultāti.

- ***Otrās iespējas izglītības piedāvājums, kā kompensējošs mehānisms izglītību priekšlaicīgi pametušo skaita samazināšanai*** (atbildīgā institūcija – IZM)

Mērķis – nodrošināt izglītību priekšlaicīgi pametušajiem pietiekamas otras iespējas izglītības piedāvājumu.

Pieaugušajiem, kuri pēc pārtraukuma vēlas pabeigt iepriekš uzsākto formālo izglītību pamatizglītības un vidējās izglītības pakāpē, tika nodrošināts otrās iespējas izglītības piedāvājums un pieejamība.

2011./2012.mācību gada sākumā Latvijas teritorijā darbojās 25 vakara (maiņu) skolas un 69 vakara klases un neklātienas konsultācijas punkti pie dienas skolām..

Atbalstot vakarskolas, 2011.gadā pieņemti grozījumi *Vispārējās izglītības likumā*, kurā ir ietverta norma, kas nosaka vakarskolu lomu un uzdevumu pieaugušo izglītībā, vienlaikus, paredzot iespējas vakarskolās īstenot arī pieaugušo neformālās izglītības programmas, tādejādi paplašinot izglītības programmu piedāvājumu un pieejamību.

Nodrošinot otrās iespējas izglītības piedāvājumu 2011.gadā tika licencētas 58 vakara (maiņu) un neklātienas izglītības ieguves formai atbilstošās izglītības programmas, kā arī 65 profesionālās tālākizglītības programmas, ko īsteno pēc pilnīgas vai daļējas pamatizglītības programmas apguves. Lai nodrošinātu sasniegtā rezultāta saglabāšanos un uzlabošanu, 2012. un 2013.gadā tiks turpināti iepriekšējā periodā iesāktie pasākumi.

- ***Atbalsts darbinieku kvalifikācijas pilnveidošanai atbilstoši darba devēju prasībām, kas nepieciešams nodarbināto apmācībām nozaru ietvaros*** (atbildīgā institūcija – EM)

EM, kopīgi ar lielākajām nozaru asociācijām, īsteno atbalsta programmu „Atbalsts nodarbināto apmācībām komersantu konkurētspējas veicināšanai – atbalsts partnerībās organizētām apmācībām”.

2011.gadā ir uzsākta 16 projektu īstenošana par 15 milj. latu ES fondu finansējuma. Līdz 2011.gada beigām ir izlietoti 3 milj. latu un apmācīti 2 226 cilvēki. Apmācības tiks turpinātas arī 2012.-2013.gadā, kur šai programmai ir ieplānoti 10,8 milj. latu ES fondu finansējuma.

- ***Apmācības programmu īstenošana pieaugušo nodarbināto personu iesaistei mūžizglītībā*** (atbildīgā institūcija – LM)

Mērķis ir nodrošināt iespēju nodarbinātām personām (vecumā no 25 gadiem) papildināt un pilnveidot darbam nepieciešamās zināšanas un prasmes, apgūstot profesionālās pilnveides vai neformālās izglītības programmas.

2011.gadā NVA organizētajos mūžizglītības pasākumos piedalījās 10 923 nodarbinātas personas. 2012.gadā programmā plānots iesaistīt 1 340 nodarbinātas personas. Kopējais ES fondu finansējums 2011.gadā bija 2,6 milj. latu, bet 2012.-2013.gadā – 1,9 milj. latu.

3.5. Cīņa ar nabadzību, demogrāfijas izaicinājumi un veselības aizsardzība

3.5.1. Nabadzības līmeņa mazināšana

Latvijas NRP mērķis ir samazināt nabadzības riskam pakļauto personu īpatsvaru līdz 21% 2020.gadā vai 121 tūkst. cilvēku novērst nabadzības vai atstumtības risku.

Dati par nabadzības un ienākumu nevienlīdzības monetārajiem rādītājiem liecina, ka nabadzības riskam pakļauto iedzīvotāju īpatsvars Latvijā samazinās: 25,7% 2008.gadā, 21,3% 2009.gadā un 19,3% 2010.gadā. Taču arī iedzīvotāju kopējie ienākumi samazinās, un attiecīgi samazinot arī nabadzības riska sliekšni – 2010.gadā vienas personas mājāsaiņniecībai tas bija 149 lati mēnesī, 2009.gadā – 160 lati, 2008.gadā – 192 lati). Līdz ar to samazinājās arī to

cilvēku īpatsvars, kas nabadzības riska sliekšni nesasniedz, kaut arī viņu ienākumi ir tādi paši vai pat zemāki nekā iepriekš.

6.tabula

Nabadzības līmeņa samazināšanas mērķa trajektorija

	2008	2009	2010	2020
Nabadzības riskam pakļauto personu īpatsvars (%)	26	21	19	21 (vai novēršot nabadzības risku 121 tūkst. iedzīvotāju)

Latvijas NRP nabadzības līmeņa samazināšanai galvenokārt koncentrējas uz pasākumiem, kuru mērķis ir veicināt ienākumu nevienlīdzību samazināšanos, veicināt nabadzības un sociālās atstumtības riskam pakļauto personu līdzdalību darba tirgū, mazināt diskriminācijas draudus un novērst stereotipus sabiedrībā un darba tirgū.

Galvenie politikas virzieni un pasākumi nabadzības līmeņa mazināšanai:

- ***Ienākumu nevienlīdzības samazināšana*** (atbildīgās institūcijas – FM, LM)

Mērķis ir samazināt nodokļu slogu ekonomiski aktīviem iedzīvotājiem un augstam nabadzības riskam pakļautām iedzīvotāju grupām (īpaši ģimenēm ar bērniem un zemāk atalgotiem iedzīvotājiem) un veicināt šo iedzīvotāju spēju pašiem sevi nodrošināt un izklūt no nabadzības. Mērķa sasniegšanai:

- izstrādātā *Nodokļu politikas stratēģija 2011.-2014.gadam* paredz mazināt darba nodokļu slogu, t.sk., palielinot ar iedzīvotāju ienākuma nodokli neapliekamo minimumu, kas ir būtisks solis darba nodokļu sloga samazināšanai zemāk atalgoto nodarbināto segmentā. 2012.gadā tiks izstrādāts grafiks darbaspēka nodokļu samazināšanai nākamo 3 gadu laika periodam, fiskāli neitrālā veidā nodrošinot gan reģionā konkurētspējīgas darbaspēka izmaksas, gan veicinot ekonomisko aktivitāti un nodarbinātību, gan mazinot ēnu ekonomiku. Saskaņā ar Valdības rīcības plānu *Nodokļu politikas stratēģija 2011.-2014.gadam* un grafiks nodokļu sloga samazināšanai (par 9%) tiks iesniegts MK līdz 2012.gada 30.jūnijam (skat. 3.2.1.nodaļas politikas virzienu *Darbaspēka nodokļu mazināšana*);
- izstrādātās *Ģimenes valsts politikas pamatnostādņēs 2011.–2017.gadam* ir noteikti šādi galvenie virzieni: paaugstināt iedzīvotāju ienākuma nodokļa atvieglojuma par apgādībā esošu personu likmi vai ieviest diferencētu iedzīvotāju ienākuma nodokļa īstenošanas politiku, kā arī rast risinājumu par nekustamā īpašuma nodokļa likmes piemērošanu, saistot to ar konkrētajā nekustamajā īpašumā dzīvojošo iedzīvotāju skaitu, daudz bērnu ģimeņu stāvokļa uzlabošanai un nabadzības riska mazināšanai. Minētās izmaiņas nodokļu politikā paredzēts ieviest pakāpeniski, ņemot vērā valsts ekonomisko situāciju un budžeta iespējas.

- ***Nabadzības un sociālās atstumtības riskam pakļauto personu līdzdalības darba tirgū veicināšana*** (atbildīgā institūcija – LM)

Mērķis ir sekmēt visnelabvēlīgākajā situācijā esošo iedzīvotāju grupu sociālo iekļaušanu. Mērķa sasniegšanai tiek īstenoti aktīvās darba tirgus politikas pasākumi, tostarp noteiktām personu grupām, nodrošinot visnelabvēlīgākajā situācijā esošo iedzīvotāju nodarbināšanu valsts līdzfinansētās darba vietās (skatīt arī 3.3.nodaļu). 2011.gadā pasākumos noteiktām personu grupām tika iesaistīti 2,6 tūkstoši personu. 2012.-2013.gadā pasākumos ir plānots iesaistīt 3,7 tūkstošus personu.

Kopējais publiskais finansējums pasākumiem noteiktām personu grupām 2011.gadā bija 5,6 milj. latu, t.sk. ES fondu finansējums 3,2 milj. latu. Kopējais publiskais finansējums 2012.-2013.gadā (plānots) 8,4 milj. latu, t.sk. ES fondu finansējums – 4,1 milj. latu

- **Diskriminācijas draudu un stereotipu mazināšana, kā arī pilsoniskās līdzdalības veicināšana** (atbildīgā institūcija – KM)

Mērķis ir sekmēt visnelabvēlīgākajā situācijā esošo iedzīvotāju grupu sociālo iekļaušanu un dot iespēju trešo valstu piederīgajiem ar dažādu kultūras, reliģijas, valodas un etnisko izcelsmi aktīvi piedalīties visos Eiropas sabiedrības aspektos. Mērķa īstenošana tiek veikta:

- ierobežojot visu veidu diskriminācijas. 2011.gadā ir pieņemtas *Nacionālās identitātes, pilsoniskās sabiedrības un integrācijas politikas pamatnostādnes 2012.-2018.gadam*, kuras iekļauj pasākumus visu veidu diskriminācijas ierobežošanai, trešo valstu pilsoņu politikas izstrādi un ieviešanu, pasākumus romu integrācijas īstenošanai;
- atbalstot nesen iebraukušo trešo valstu valstspiederīgo integrāciju. No Eiropas Trešo valstu valstspiederīgo integrācijas fonda līdzekļiem 2011.gadā aktivitātes finansējums ir 0,6 milj. latu apmērā. 2012. un 2013.gadā plānots aktivitātes finansējums 1,4 milj. latu apmērā;
- veicinot pilsoniskās līdzdalības iespējas. Nodrošināta NVO un MK Memoranda sadarbības padomes darbība, iesaistot NVO pārstāvjus politikas plānošanas dokumentu izstrādē un organizējot publiskās apspriedes. Sākot no 2012.gada nogales, NVO saņems atbalstu kapacitātes stiprināšanai un darbības īstenošanai, pasākumiem aktīvas pilsoniskās līdzdalības veicināšanai, labklājības nodrošināšanas palielināšanai noteiktām mērķa grupām (piemēram, sociālās atstumtības riskam pakļauto iedzīvotāju grupām), demokrātisko vērtību un cilvēktiesību ievērošanas veicināšanai. Programmas kopējā summa ir 7,3 milj. latu laika posmam no 2012.gada līdz 2016.gadam.

3.5.2. Demogrāfijas izaicinājumi un veselības aizsardzība

Latvijā ir vērojamas negatīvas demogrāfiskās izmaiņas – iedzīvotāju skaita samazināšanās un novecošanās, salīdzinoši augsta mirstība. Latvijas iedzīvotāju skaits 2011.gada 1.martā saskaņā ar 2011.gada Tautas skaitīšanas datiem bija 2,07 milj. Kopš iepriekšējās 2000.gada Tautas skaitīšanas iedzīvotāju skaits valstī ir samazinājies par 309 tūkst. jeb par 13%. Iedzīvotāju skaita samazinājums ir noticis gan iedzīvotāju dabiskās kustības (mirušo skaitam pārsniedzot jaundzimušo skaitu), gan starptautiskās migrācijas ietekmē, attiecīgi par 119 tūkst. un 190 tūkst. cilvēku.

Demogrāfisko procesu rezultātā notiek strauja sabiedrības novecošanās – samazinās bērnu un pieaug vecāka gājuma personu skaits un īpatsvars iedzīvotāju kopskaitā. Kopā ar iedzīvotāju migrācijas tendencēm tas rada nepieciešamību pasākumu izstrādei demogrāfiskās situācijas uzlabošanai.

Ievērojot nelabvēlīgo demogrāfisko situāciju, 2011.gadā ir izveidota *Demogrāfisko lietu padome*, kuru vada Ministru prezidents. Demogrāfisko lietu padome ir izvirzījusi četras prioritātes – pirmsskolas izglītības iestāžu pieejamības nodrošināšana, reproduktīvās veselības atbalsta pasākumu un preventīvo programmu izstrāde un īstenošana; nekustamā īpašuma nodokļa atlaižu ieviešana daudz bērnu ģimenēm; ģimenes valsts pabalsta saglabāšana 2012.gadā līdzšinējā apmērā.

Galvenie politikas virzieni un pasākumi demogrāfijas izaicinājumu risināšanai:

- ***Uz ģimenēm ar bērniem vērsti sociālās aizsardzības pasākumi*** (atbildīgās institūcijas – LM, VARAM, TM)

Mērķis ir nodrošināt un pilnveidot valsts un pašvaldību atbalstu ģimenēm ar bērniem, kā arī veicināt vecāku līdzdalību darba tirgū. Mērķa īstenošanai tiek veikta:

- sniedzot atbalstu ģimenēm ar bērniem ienākumu aizvietošanai vai materiālam atbalstam sociālā riska situācijā vai gadījumā, kad zaudēti vai samazinās ienākumi – izmaksājot sociālās apdrošināšanas pabalstus (maternitātes, paternitātes u.tml.), valsts sociālos pabalstus (bērna piedzimšanas, bērna kopšanas, ģimenes valsts pabalstu, bērna invalīda kopšanas u.c.), kā arī izmaksājot noteikto minimālo uzturlīdzekļu apmēru bērniem, kurus apgādā tikai viens no vecākiem;
- nodrošinot psihologa konsultācijas adoptētājiem, audžuģimenēm, aizbildņiem, viesģimenēm, ģimenēm ar bērniem krīzes situācijās, bez vecāku gādības palikušajiem bērniem, kā arī organizējot dažādas atbalsta grupas;
- nodrošinot bērnu aprūpes iestāžu pieejamību visiem bērniem. Ar struktūrfondu finansiālo atbalstu jaunuzceltas vai paplašinātas 13 pirmsskolas izglītības iestādes, renovētas vai labiekārtotas 39 pirmsskolas izglītības iestādes, kopumā radot 2366 jaunas vietas bērniem pirmsskolas izglītības iestādēs. Atbalsts sniegts arī alternatīvās aprūpes pakalpojumu pieejamībai, ieguldot arī tādas infrastruktūras attīstībā, kas sekmē bērnu brīvā laika pavadīšanas iespēju nodrošināšanu – kopumā īstenojot 19 projektus.
Šo aktivitāšu īstenošanai līdz 2012.gada martam novirzītais kopējais finansējums ir 34 milj. latu, t.sk. ES finansējums – 22,66 milj. latu, ar kura atbalstu pabeigta 53 projektu īstenošana un tiek turpināta 15 projektu īstenošana;
- veicinot ģimenes stabilitāti un labklājību. 2012.gadā tiks aktualizēts „Rīcības plāns pamatnostādņu „*Ģimenes valsts politikas pamatnostādnes 2011.–2017.gadam*” īstenošanai 2012.–2014.gadā”. Tajā ir izvirzīti pieci rīcības virzieni – ģimenes dibināšana un laulība, ģimenes dzīves plānošana un bērna ienākšana ģimenē, atbalsts vecāku pienākumu īstenošanai, ģimenes stabilitāte un ārpusģimenes aprūpe.

- ***Mātes un bērna veselības uzlabošanas pasākumi*** (atbildīgās institūcijas – VM)

Veselības ministre 2012.gadu Latvijā ir pasludinājusi par Mātes un bērna veselības gadu. Ir izstrādāts „*Mātes un bērna veselības uzlabošanas plāns 2012.-2014.gadam*”, kas paredz konkrētus pasākumus grūtnieču un jaundzimušo aprūpes uzlabošanā, neauglības ārstēšanā un starpnozaru sadarbībā reproduktīvās veselības jomā. Attiecībā uz neauglības ārstēšanu, minētais plāns paredz neauglības diagnostisko izmeklējumu, medicīniskās apaugļošanas procedūru/manipulāciju un medikamentu neauglības ārstēšanas nodrošināšanai apmaksu no valsts budžeta līdzekļiem.

- ***Kvalitatīvas veselības aprūpes pakalpojumu sistēmas veidošana, slimību riska faktoru mazināšana, traumatisma un vides risku ietekmes uz sabiedrības veselību mazināšana*** (atbildīgā institūcija – VM)

Mērķis ir nodrošināt efektīvu veselības aprūpes sistēmas pārvaldi un resursu izmantošanu, kā arī samazināt saslimstību un mirstību no slimībām, veicināt veselīgu un drošu darba vidi, samazināt traumatismu un mirstību no ārējiem nāves cēloņiem.

Daudzi sabiedrības veselības rādītāji Latvijā būtiski atpaliek no ES vidējiem rādītājiem. Piemēram, 2009.gadā jaundzimušo vidējais paredzamais mūža ilgums sasniedza 92% no ES vidējā rādītāja. Mirstība asinsrites sistēmas slimību dēļ, kas ir biežākais nāves cēlonis Latvijā

(54,1% no visiem mirušajiem 2010.gadā), ir divas reizes augstāka nekā vidēji ES. Mirstība no ļaundabīgajiem audzējiem ir otrs biežākais nāves cēlonis Latvijā, un neskatoties uz to, ka kopējie saslimstības rādītāji ar ļaundabīgajiem audzējiem Latvijā būtiski neatšķiras no ES vidējiem rādītājiem (izņemot plaušu vēzi), mirstības rādītāji ir augstāki. Ārēji nāves cēloņi ir trešais biežākais nāves cēlonis Latvijā, bet galvenais potenciāli zaudēto dzīves gadu¹⁶ iemesls (galvenokārt no pašnāvībām un ceļu satiksmes negadījumiem). Otrs biežākais potenciāli zaudēto dzīves gadu iemesls ir asinsrites sistēmas slimības, trešais – ļaundabīgie audzēji.

Latvijas mērķa rādītāji sabiedrības veselības veicināšanai ir parādīti 7.tabulā.

7.tabula

Potenciāli zaudēto dzīves gadu samazināšanas mērķa sasniegšanas trajektorija					
	2008	2009	2010	2015	2020
Potenciāli zaudētie dzīves gadi uz 100 000 iedzīvotāju (vecumā līdz 65 gadiem ieskaitot)	7043	6494	6768	6633	6430

Paveiktais 2011.gadā un plānotais 2012. un 2013.gadā:

- 2011.gadā apstiprinātas *Sabiedrības veselības pamatnostādnes 2011.-2017.gadam*, kuru virsmērķis ir pagarināt Latvijas iedzīvotāju veselīgi nodzīvotos dzīves gadus un novērst priekšlaicīgu nāvi, saglabājot, uzlabojot un atjaunojot veselību;
- lai plānotu veselības aprūpes sistēmas turpmāko attīstību un sekmētu efektīvāku veselības aprūpes resursu izmantošanu, ir plānots izstrādāt *Veselības aprūpes sistēmas attīstības plānu 2013.– 2015.gadam* un *Veselības aprūpes sistēmas cilvēkresursu attīstības plānu 2013.– 2015.gadam*;
- lai ieviestu e-veselības pakalpojumus, 2012.gadā ir plānots izstrādāt e-veselības portālu;
- lai atslogotu neatliekamās medicīniskās palīdzības dienestu no nepamatotiem izsaukumiem un palielinātu tā kapacitāti pamatotu izsaukumu apkalpošanai, Sociālās drošības tīkla stratēģijas ietvaros ar 2011.gada 1.maiju ir ieviests pakalpojums – *ģimenes ārstu konsultatīvais tālrunis*, kas pieejams ārpus ģimenes ārsta pieņemšanas laika – darbdiēnās vakara un nakts stundās, kā arī brīvdienās un svētku dienās visu diennakti;
- lai veicinātu ārstniecības iestāžu ieinteresētību darbības efektivitātes un pacientu aprūpes uzlabošanā, līdz 2013.gadam tiks izstrādāts un stacionārajā veselības aprūpē ieviests ar diagnozēm saistīts (raksturīgu) grupu apmaksas modelis;
- 2012.gadā plānots pabeigt darbu pie *Veselības apdrošināšanas sistēmas koncepcijas* izstrādes. Koncepcijas izstrādes mērķis ir piedāvāt risinājumu, lai nodrošinātu noteiktu valsts apmaksātu veselības aprūpes pakalpojumu pieejamību sociāli mazaizsargāto sabiedrības grupu locekļiem, kā arī iedzīvotāju grupām, kas ir atbrīvotas no pacientu līdzmaksājumiem pastāvošās sistēmas ietvaros un tiem iedzīvotājiem, par kuriem darba devējs ietur iedzīvotāju ienākuma nodokli vai tie veic speciālas iemaksas īpašā kontā veselības jomas budžetam, vienlaikus paredzot pilnas maksas par medicīnas pakalpojumiem iekasēšanu no pārējiem iedzīvotājiem.

3.6. Enerģētika un klimata pārmaiņas

Ekonomiskās krīzes rezultātā būtiski ir mainījusies situācija enerģētikas nozarē kopumā. Lai plānotu enerģētikas nozares attīstību ilgtermiņā, tajā skaitā, lai nodrošinātu Latvijas NRP noteikto enerģētikas mērķa rādītāju sasniegšanu, pašlaik notiek darbs pie *Enerģētikas*

¹⁶ Potenciāli zaudētie dzīves gadi jeb zaudēta veselība un dzīvība ir rādītājs, kuru izmanto, lai raksturotu priekšlaicīgu mirstību un novēršamus nāves cēloņus un to izmanto valsts sociāli ekonomiskā zaudējuma novērtēšanai.

stratēģijas 2030 izstrādes. Šis dokuments noteiks darbības virzienus ilgtermiņā energoapgādes drošībā, konkurētspējā, energoefektivitātē un arī atjaunojamās enerģijas (turpmāk tekstā – AE) izmantošanā. Vienlaikus tiek izvērtēti un pārskatīti esošie valsts atbalsta mehānismi enerģijas ražošanai no atjaunojamajiem energoresursiem (turpmāk tekstā – AER).

3.6.1. Energoefektivitātes veicināšana

Latvijas NRP ir noteikts mērķis 2020.gadā panākt enerģijas ietaupījumu 0,668 Mtoe (kopējais enerģijas ietaupījums gan gala patēriņā, gan pārveidošanas sektorā).

8.tabula

Energoefektivitātes palielināšanas mērķa sasniegšanas trajektorija			
2008	2009	2010	2020
bruto iekšzemes enerģijas patēriņš 4,6 Mtoe	bruto iekšzemes enerģijas patēriņš 4,3 Mtoe	bruto iekšzemes enerģijas patēriņš 4,54Mtoe	Enerģijas ietaupījums 0,433 Mtoe (bez pārveidošanas sektora) vai 0,668 Mtoe (ieskaitot pārveidošanas sektoru), salīdzinot ar 2008.g.

Zema energoefektivitāte rada gan enerģētiskās drošības, gan ilgtspējas, gan konkurētspējas samazināšanās riskus. Lielākais potenciāls ar valsts īstenojamiem atbalsta instrumentiem enerģijas ietaupījumam pastāv ēku siltumapgādes un transporta sektorā, kamēr ražošanas sektorā energoefektivitātes nodrošināšana ir tirgus realitāte un konkurētspējas priekšnosacījums jau tagad, īpaši lielajiem uzņēmumiem.

Tuvākajos gados tiks turpinātas atbalsta programmas esošā dzīvojamā fonda un sabiedrisko ēku energoefektivitātes palielināšanai, sevišķi daudzdzīvokļu sektorā, kur sagaidāma lielākā atdeve, kā arī noteiktas obligāti sasniedzamas energoefektivitātes prasības licencētiem centralizētās siltumapgādes sistēmas operatoriem, kas periodā līdz 2020.gadam dos ieguldījumu enerģijas ietaupījuma veicināšanai.

Galvenie politikas virzieni un pasākumi energoefektivitātes veicināšanai:

- **Mājokļu siltināšana** (atbildīgā institūcija – EM)

Daudzdzīvokļu māju siltumnoturības uzlabošanai kopējais pieejamais ES fondu finansējums 2009.-2013.gadam ir 47,8 milj. latu. Līdz 2011.gada beigām pabeigti projekti 2,3 milj. latu apmērā un noslēgti līgumi 22,1 milj. latu apmērā. Aktivitātes popularizēšanai ir veikta apjomīga informatīvā kampaņa, mudinot dzīvokļu īpašniekus iesaistīties mājokļu kopīpašuma apsaimniekošanā un ēku energoefektivitātes uzlabošanā.

Lai veicinātu daudzdzīvokļu māju energoefektivitāti un samazinātu maksājumus par siltumenerģiju, daudzdzīvokļu mājās, kurās netiek veikta kompleksa renovācija, 2011.gadā tika veiktas izmaiņas normatīvajā regulējumā, nosakot maksimāli pieļaujamo siltumenerģijas patēriņu (pēdējos trīs gados vidēji <230 kWh/m² gadā), kuru pārsniedzot obligāti veicami energoefektivitātes pasākumi.

Sociālo dzīvojamo māju siltumnoturības uzlabošanas pasākumiem kopējais pieejamais ES fondu finansējums ir 4,8 milj. latu. Līdz 2011.gada beigām pabeigti projekti 0,9 milj. latu apmērā un noslēgti līgumi 4,6 milj. latu apmērā.

Mājsaimniecību sektors ir viens no būtiskākajiem enerģijas galapatēriņā, veidojot 35,5% no kopējā enerģijas galapatēriņa. Īstenojot sociālo un daudzdzīvokļu dzīvojamo māju siltināšanu, plānots sasniegt vismaz 20% energoefektivitāti. 2012. gadā EM sagatavos pirmo enerģijas ietaupījuma monitoringa pārskatu, kurā tiks apkopota informācija par realizēto ēku

energoefektivitātes paaugstināšanas pasākumu rezultātā iegūtajiem enerģijas ietaupījumiem 2011.gadā.

2012.gadā plānots turpināt arī dažādus informatīvos pasākumus par pieejamo atbalstu daudzdzīvokļu māju siltināšanai, kā arī izstrādāt jaunus iespējamus instrumentus un atbalsta mehānisma veidus energoefektivitātes paaugstināšanai dzīvojamās mājās.

- ***Energoefektivitātes paaugstināšana sabiedriskās un ražošanas ēkās*** (atbildīgā institūcija – VARAM)

Mērķis ir sniegt finansiālu atbalstu sabiedrisko un ražošanas ēku energoefektivitātes paaugstināšanas projektiem, lai samazinātu siltumnīcefekta gāzu (turpmāk tekstā – SEG) emisijas. Pasākuma ietvaros tiek atbalstīti arī kompleksi risinājumi – siltumenerģijas, elektroenerģijas patēriņa samazināšana, kā arī efektīva ēku energoapgāde. Pasākumus ieviešanai 2010.-2013.gadā kopējais klimata pārmaiņu finanšu instrumenta (turpmāk tekstā – KPFI) finansējums ir 75,5 milj. latu.

2011.gadā energoefektivitātes paaugstināšanai sabiedriskajās ēkās uzsākta projektu īstenošana ar kopējo finansējumu 72,2 milj. latu, t.sk. KPFI finansējumu 23,3 milj. latu un ES fondu finansējums 35,9 latu milj. Konkursu ietvaros tiek atbalstīti kompleksi risinājumi ēku energoefektivitātes paaugstināšanai, kā arī zema enerģijas patēriņa ēku būvniecība un rekonstrukcija.

Lai nodrošinātu kompleksos risinājumus energoefektivitātes paaugstināšanai ražošanas uzņēmumos, līdz 2011.gada beigām īstenoti projekti ar kopējo publisko finansējumu 3,1 milj. latu (KPFI finansējums) un noslēgti līgumi 7 milj. latu apmērā. Projektu īstenošana tiks pabeigta līdz 2012.gada beigām.

- ***Efektīvas apgaismojuma infrastruktūras ieviešana pašvaldību publiskajās teritorijās*** (atbildīgā institūcija – VARAM)

Mērķis ir sniegt finansiālu atbalstu pašvaldībām tādas apgaismojuma infrastruktūras ieviešanā, kas ļauj samazināt esošo elektroenerģijas patēriņu un tādējādi samazināt SEG emisijas. 2012.gada sākumā apstiprināti projekti par kopējo KPFI finansējumu 2,8 milj. latu. Projektu ieviešana paredzēta līdz 2012.gada vidum.

- ***Energoefektivitātes paaugstināšana siltumenerģijas ražošanā*** (atbildīgā institūcija – EM)

Turpinās siltumapgādes sistēmu modernizācijas programmas ar ES struktūrfondu atbalstu. Kopējais ES fondu finansējums 2007.-2013.gadam ir 53,3 milj. latu.

Centralizētās siltumapgādes sistēmu efektivitātes paaugstināšanas mērķis ir samazināt siltumenerģijas zudumus pārvades un sadales sistēmās un sekmēt fosilo kurināmo veidu aizvietošanu ar atjaunojamajiem vai cita veida kurināmajiem. Pasākuma ietvaros kopējais pieejamais ES fondu finansējums ir 42,3 milj. latu. Līdz 2011.gada beigām pasākuma ietvaros ir noslēgti līgumi par ES fondu finansējumu 25,9 milj. latu apmērā.

Līdz 2012.gada februārim notika projektu iesniegšana uzņēmumu siltumapgādes sistēmu efektivitātes paaugstināšanas pasākumiem. Mērķis ir veicināt siltumenerģijas, kas ražota, izmantojot AER, izmantošanu industriālajā ražošanā. No 2012.-2013.gadam pieejams ES fondu finansējums ir 13 milj. latu.

3.6.2. Atjaunojamās enerģijas īpatsvara palielināšana

Latvijas kvantitatīvais mērķis ir palielināt no AER saražotās enerģijas īpatsvaru kopējā enerģijas bruto galapatēriņā līdz 40% 2020.gadā, savukārt atjaunojamās enerģijas AE īpatsvaram transporta sektorā jāasniedz vismaz 10% no enerģijas bruto galapatēriņa transportā.

Atjaunojamās enerģijas palielināšanas mērķa sasniegšanas trajektorija

	2008	2009	2010	2020
Atjaunojamās enerģijas īpatsvars (%)	29,8	34,3	32,5	40,0

Paredzamās attīstības trajektorija attiecībā uz enerģiju no AER apsildē un dzesēšanā, elektroenerģijā un transportā, % no katra sektora enerģijas galapatēriņa

	2005	2009	2010	2015	2020
Apsilde un dzesēšana	42,7	47,9	43,8	48,6	53,4
Elektroenerģija	44,9	42,0	42,1	51,4	59,8
Transports	0,9	1,1	3,3	4,6	10,0

Latvijā pastāv šādi izaicinājumi, lai palielinātu no AER saražotas enerģijas īpatsvaru kopējā enerģijas galapatēriņā:

- esošais normatīvais regulējums nav nodrošinājis pietiekami efektīvu AE projektu attīstību;
- AE relatīvi zemā konkurētspēja, salīdzinot ar importēto fosilo enerģiju.

Galvenie politikas virzieni un pasākumi atjaunojamās enerģijas īpatsvara palielināšanai:

- **Tiesiskās bāzes sakārtošana** (atbildīgā institūcija – EM)

Mērķis ir veicināt plašāku AER izmantošanu enerģijas ražošanā un patēriņā, tai skaitā transporta sektorā, kā arī ilgtspējīgas biodeģvielas un bioloģiski šķidro kurināmo izmantošanu.

2011.gadā veikta virkne pasākumu tiesiskās bāzes sakārtošanai. Veikti nepieciešamie grozījumi normatīvajos aktos, lai nodrošinātu to atbilstību Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2009/28/EK par atjaunojamo energoresursu izmantošanas veicināšanu prasībām. Noteikti biodeģvielu un bioloģisko šķidro kurināmo ilgtspējības kritēriji, to ieviešanas mehānisms un uzraudzības un kontroles kārtība, izveidojot nacionālo sertificēšanas shēmu. Noteikta kārtība, kādā elektroenerģijas ražotāji, kuri elektroenerģijas ražošanai izmanto AER, par saražotās elektroenerģijas daudzumu var saņemt izcelsmes apliecinājumus.

- **Finanšu resursu pieejamības nodrošināšana atjaunojamās enerģijas ražošanai** (atbildīgā institūcija – EM, VARAM, ZM)

Mērķis ir veicināt plašāku vietējo AER izmantošanu enerģijas ražošanā un patēriņā, veicināt enerģijas ražošanu koģenerācijā, mazināt atkarību no primāro enerģijas resursu importa.

AER izmantojošu koģenerācijas elektrostaciju attīstībai līdz 2011.gada beigām ir noslēgti līgumi par visu pieejamo ES fondu finansējumu 21,4 milj. latu apmērā. Projektu īstenošanas ietvaros plānotā uzstādītā elektriskā jauda 36 MWel un siltuma jauda 105,8 MW.

Biomases koģenerācijas staciju būvniecībai 2011.gadā piešķirts KPFI finansējums 8,4 milj. latu apmērā. Projektu ietvaros plānots 2012.gadā uzbūvēt 9 jaunas biomasas koģenerācijas stacijas ar kopējo uzstādīto siltuma jaudu 11,55 MW.

2011.gadā turpinājās projektu īstenošana, nodrošinot tehnoloģiju pāreju no fosilajiem uz AER. Pasākuma kopējais KPFI finansējums 6,3 milj. latu, bet 2011.gadā pabeigti projekti par kopējo KPFI finansējumu 0,8 milj. latu.

2011.gadā tehnoloģiju, kurās izmanto atjaunojamus energoresursus siltumenerģijas un elektroenerģijas ražošanai ieviešanai, kā arī pārejas nodrošināšanai no tehnoloģijām, kurās

izmanto fosilos energoresursus, uz tehnoloģijām, kurās izmanto atjaunojamus energoresursus piešķirts KPFI finansējums, atbalstot 24 komersantus par KPFI līdzfinansējumu 23,7 milj. latu. Veicinot SEG emisiju samazinošu produktu un tehnoloģiju pārnesi Latvijā 34 pašvaldības un tiešās vai pastarpinātās pārvaldes iestādes 2011.gadā uzsākušas īstenot projektus par kopējo finansējumu 4,05 milj. latu, t.sk. KPFI līdzfinansējumu 2.87 milj. latu.

Mājsaimniecību sektorā 2011.gadā noslēgti 1135 līgumi par mikroģenerācijas siltumenerģijas vai elektroenerģijas ražošanas tehnoloģisko iekārtu iegādi un uzstādīšanu dzīvojamai mājai par kopējo KPFI finansējumu 4,1 milj. latu. Līdz 2011. gada beigām tika pabeigti 335 projekti par KPFI finansējumu 1 milj. latu. Mājsaimniecību sektorā 2012.gadā plānots realizēt 2000 projektus (kumulatīvi).

Enerģijas ražošanas atbalstam no lauksaimnieciskas un mežsaimnieciskas izcelsmes biomasas, ja saražotās enerģijas lietošana paredzēta galvenokārt ārpus saimniecības, pieejams kopējais publiskais finansējums no 2011.-2013.gadam ir 141,9 milj. latu apmērā (t.sk., ES fondu 93,5 milj. latu un KPFI 42,8 milj. latu). Līdz 2012.gada martam ir realizēti projekti ar publisko finansējumu 18,5 milj. latu. Apstiprināti pieteikumi, kuru publiskais finansējums ir 47,8 milj. latu. Plānots, ka kopējais atbalstīto saimniecību skaits pārsniegs 80 saimniecības. Līdz 2012.gada 1.martam no Lauku attīstības programmas 2007.-2013.gadam apakšpasākumā „Enerģijas ražošana no lauksaimnieciskas un mežsaimnieciskas izcelsmes biomasas” (biogāze) apstiprināti 53 projekti par kopējām attiecināmām izmaksām 47,6 milj. latu, no kuriem izmaksāti ir 18,5 milj. latu un daļēji vai pilnībā apmaksāti 27 projekti.

2011.gadā ir veiktas izmaiņas normatīvajā regulējumā, lai stingrāk regulētu lauksaimniecības atlikumproduktu izmantošanu. Ir ieviests nosacījums, ka vismaz 30% no visām izejvielām, ko izmanto biogāzes ražošanā, ir jābūt dzīvnieku izcelsmes blakusproduktiem vai atvasinātiem produktiem. Tāpat ir ieviests nosacījums, ka vismaz 70% no kopējām izejvielām enerģijas ražošanai atbalsta saņēmējam jāspēj nodrošināt paša saimniecībā. Ņemot vērā šos nosacījumus, plānots līdz 2012.gada vidum apstiprināt projektus par kopējām attiecināmām izmaksām aptuveni 10 milj. latu.

- ***Biodegvielas izmantošanas veicināšana transporta sektorā*** (atbildīgā institūcija – EM, VARAM, ZM)

Mērķis ir veicināt ilgtspējīgas biodegvielas patēriņu Latvijas transporta sektorā, tādejādi netiešā veidā veicinot arī biodegvielas ražošanu.

Pašlaik tiek izvērtēta pastāvošo atbalsta mehānismu efektivitāte un nepieciešamība jaunu atbalsta mehānismu ieviešanai, kas veicinātu noteiktā Latvijas NRP mērķa rādītāja sasniegšanu.

Vienlaikus ar ilgtspējības kritēriju noteikšanu biodegvielām, tiek uzlabota biodegvielu ražotāju konkurence ar citu ES dalībvalstu biodegvielas ražotājiem. Arī valsts mērķi transporta sektorā var ieskaitīt tikai ilgtspējības kritērijiem atbilstošu biodegvielu.

Biodegvielas patēriņa veicināšanas pasākumu ietvaros 2012.-2013.gadā paredzēts saglabāt biodegvielu obligāto piejaukumu, akcīzes nodokļa atlaides biodegvielām un biodegvielu un fosilo degvielu maisījumiem ar biodegvielas saturu vismaz 30%, kā arī veicināt biodegvielu pieejamību patērētājiem.

3.6.3. Siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšana

Latvijas mērķis ir ierobežot valsts kopējās SEG emisijas, lai 2020.gadā tās nepārsniegtu 12,19 Mt CO₂ ekvivalenta. Šis mērķis iekļauj arī citu starptautisko saistību izpildi. SEG emisiju mērķis neietver mežsaimniecības nozares radītās emisijas un piesaisti.

Latvijas SEG emisiju ierobežošanas prognoze mērķa sasniegšanai

	2008	2009	2010	2015	2020
SEG emisijas, Mt CO ₂ ekvivalenta	11,7	11,0	12,1	12,4	12,2
SEG emisijas ne-ETS nozarēs ¹⁷ (% pret 2005.gadu)	8,0	8,0	8,0	13,0	17,0

Saskaņā ar sākotnējiem 2012.gada siltumnīcefekta gāzu emisijas nacionālās inventarizācijas rezultātiem¹⁸ Latvijas kopējās SEG emisijas 2010.gadā bija 12,05 milj. t CO₂ ekvivalenta. Salīdzinot ar 2009.gadu, Latvijas kopējās SEG emisijas pieaugušas par 10%. ETS sektorā emisiju pieaugumu noteica palielināts kurināmā patēriņš pārveidošanas sektorā (centralizētajās siltumapgādes sistēmās) aukstās ziemas dēļ, jauna elektroenerģijas ražošanas bloka darba uzsākšana, kā arī lielākās cementa rūpnīcas ražošanas jaudas palielināšanās. Ne-ETS sektorā emisiju pieaugumu noteica aptuveni vienādās daļās transporta, lauksaimniecības un mazo centrālapkures sistēmu emisiju pieaugums.

2010.gadā emisijas kopumā bijušas atbilstošas prognozētajai ierobežošanas mērķa sasniegšanas trajektorijai, nedaudz pārsniedzot plānoto kopējo emisiju vērtību. Tomēr, tendencei saglabājoties, sevišķi attiecībā uz ražošanas pieaugumu un ekonomikas atkopšanos no krīzes, turpmākajos gados emisiju apjoms varētu pieaugt straujāk, sevišķi ETS sektorā. Tas nerada problēmas Latvijai izpildīt Saistību pārdales lēmuma ietvaros noteikto +17% mērķi, bet ETS sektorā operatori varētu būt nepieciešams izmantot elastības iespējas (starpautisko kredītu vai trūkstošo emisijas kvotu pirkšanu) savu emisiju segšanai. Tādējādi nākamajos gados varētu būt nepieciešams pārskatīt valsts kopējo emisiju ierobežošanas mērķi, to attiecīgi paaugstinot.

Galvenie politikas virzieni un pasākumi siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšanai:

- **Ne-ETS nozaru emisiju ierobežošana** (atbildīgā institūcija – VARAM, EM, ZM, SM)

Ne-ETS sektora emisiju samazināšanas pasākumu atbalstu realizē galvenokārt KPFI programmas, kurās projektu realizācija uzsākta tikai 2010.gadā. Ieplānotā emisiju samazināšanas politika un pasākumi ir jāturpina, vērtējot un mērot to panākto faktisko emisiju samazinājumu.

Latvijas NRP minēto problēmu risināšanai klimata politikas jomā papildus jaunas reformas nav nepieciešamas. Plānots turpināt programmā minētos politikas virzienus un emisiju samazināšanas pasākumus.

- **Pētniecība, inovācijas, sabiedrības informēšana** (atbildīgā institūcija – VARAM)

Mērķis ir veicināt SEG emisiju samazinošu produktu un tehnoloģiju pārnesi Latvijā, kā arī veicināt sabiedrības izturēšanās maiņas pasākumus.

SEG emisiju samazinošo produktu un tehnoloģiju pārnesei Latvijā 2011.gadā tika īstenoti 2 projekti par kopējo KPFI finansējumu 0,15 milj. latu. Pabeigto projektu ietvaros izstrādāti divi iekārtu prototipi, kuri spēj dzesēt notekūdeņus un iegūto siltumu novirzīt ūdens sildīšanai, aprēķinātais siltumenerģijas ietaupījums 108 dzīvokļu daudzdzīvokļu ēkai 345MWh gadā un 40 dzīvokļu daudzdzīvokļu ēkai 124MWh gadā un izstrādāta efektīva zemu izmešu nefosilā kurināmā sadedzināšanas tehnoloģija kā katalizatoru izmantojot ūdens elektrolīzes produktu.

¹⁷ Nozares, kas neietilpst ES emisijas kvotu tirdzniecības sistēmā, piemēram, transports, maza apjoma rūpniecība un enerģētika, lauksaimniecība.

¹⁸ Eiropas Vides aģentūras mājas lapā: <http://cdr.eionet.europa.eu/lv/eu/ghgmm/envtwqdg>

2012.-2013.gadu periodā būs pieejams KPFI finansējums 4 milj. latu apmērā siltumnīcefekta gāzu emisijas samazinošu tehnoloģiju attīstīšanai, t.sk. pilotprojektu īstenošanai. KPFI līdzfinansējums tiks piešķirts inovatīvu produktu vai tehnoloģiju izveidei un demonstrēšanai, ja tai ir siltumnīcefekta gāzu samazinājuma potenciāls un praktiska lietojuma iespējas, kā arī tehnoloģiju nacionālās un starptautiskās pieredzes un zināšanu pārnesei, īstenojot pilotprojektus, lai demonstrētu inovatīvu siltumnīcefekta gāzu emisijas samazinošu tehnoloģiju darbību praksē.

Kopš 2011.gada tika īstenoti 16 projekti, lai veicinātu sabiedrības izpratni par SEG emisiju samazināšanas nozīmi un iespējām. Masu mediji veidojuši publikācijas un radio un televīzijas raidījumus, biedrības un profesionālās asociācijas izstrādājušas apmācību programmas un vadījušas seminārus dažādām mērķgrupām. Kopējais KPFI finansējums 2011.gadā – 0,15 milj. latu, 2012.gadā – 0,09 milj. latu.